

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 294

48 tomas

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

2005 m. lapkričio 25 d.

Pranešimo Nr.

Turinys

Puslapis

I Informacija

.....

II Parengiamieji aktai

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

419-oje plenarinė sesija, įvykusioje 2005 m. liepos 13 d.

2005/C 294/01	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies pakeičiančią Tarybos direktyvą 77/91/EEB dėl ribotos atsakomybės akcinių bendrovių formavimo, jų kapitalo palaikymo ir keitimo COM(2004) 730 final — 2004/0256 (COD)	1
2005/C 294/02	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Tarybos direktyvas 78/660/EEB ir 83/349/EEB dėl tam tikrų tipų bendrovių metinių atskaitomybių ir konsoliduotų metinių atskaitomybių COM(2004) 725 final — 2004/0250 (COD)	4
2005/C 294/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos anglių ir plieno mokslinių tyrimų perspektyvų	7
2005/C 294/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato dėl Socialinės politikos darbotvarkės COM(2005) 33 final	14
2005/C 294/05	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato dėl sustiprintos partnerystės atokiausiems regionams COM(2004) 343 final	21
2005/C 294/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės projektas dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl patekimo į uosto paslaugų rinką COM(2004) 654 final — 2004/0240 (COD)	25
2005/C 294/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pilietinės visuomenės vaidmens ES ir Rusijos santykiuose	33

LT

2005/C 294/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl cheminių medžiagų teisės aktų (REACH)	38
2005/C 294/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Įmonių perkėlimo apimties ir poveikio	45
2005/C 294/10	Nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 77/388/EEB dėl bendros pridėtinės vertės mokesčių sistemos dėl minimalaus standartinio tarifo taikymo trukmės COM(2005) 136 <i>final</i> — 2005/0051 (CNS)	54

II

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

419-OJE PLENARINĖ SESIJA, ĮVYKUSIOJE 2005 M. LIEPOS 13 D.

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies pakeičiančią Tarybos direktyvą 77/91/EEB dėl ribotos atsakomybės akcinių bendrovių formavimo, jų kapitalo palaikymo ir keitimo

COM(2004) 730 final — 2004/0256 (COD)

(2005/C 294/01)

2005 m. sausio 13 d. Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 44 straipsnio 1 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl: Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies pakeičiančią Tarybos direktyvą 77/91/EEB dėl ribotos atsakomybės akcinių bendrovių formavimo, jų kapitalo palaikymo ir keitimo

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, atsakingas už darbo šiuo klausimu parengimą, savo nuomonę priėmė 2005 m. birželio 23 d. Pranešėjas — p. BURANI.

Komitetas savo 419-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. liepos 13 d., vienbalsiai priėmė šią nuomonę:

Preambulė

— jeigu akcijos išleidžiamos už jas apmokant kitaip nei grynaisiais pinigais, taikomas reikalavimas, kad vienas arba keli nepriklausomi vertintojai atliktų vertinimą;

1. Įžanga

1.1 Įgyvendinant vidaus rinkos teisės aktų supaprastinimo procesą (SLIM), 1999 m. rugsėjo mėn. Komisija pateikė Bendrovių teisės darbo grupės parengtą ataskaitą, kurioje, visų pirma, buvo svarstomi Pirmosios ir Antrosios bendrovių teisės direktyvų supaprastinimo klausimai. Bendrovių teisės ekspertų aukšto lygio grupė savo nuomonę išdėstė 2002 m. lapkričio mėn. paskelbtoje ataskaitoje dėl Europoje taikomos bendrovių teisės modernios reguliavimo sistemos, kad, taikant direktyvos nuostatas, būtų galima plačiai įgyvendinti pasiūlymus dėl SLIM.

1.2 Šiuo metu svarstytino pasiūlymo priimti direktyvą tikslas — iš dalies pakeisti kai kuriuos Antrosios direktyvos aspektus, apimančius šias dabar galiojančias nuostatas:

— akcijos negali būti išleistos, jeigu jų kaina yra žemesnė nei jų nominali vertė arba, kai nominalios vertės nėra, žemesnė nei jų buhalterinė vertė. Šis draudimas taikomas visoms akcijų emisijoms be išimties, ne tik pradinėi akcijų emisijai, kuri išleidžiama steigiant bendrovę. Tai nereiškia, kad vėlesnės akcijų emisijos negali būti išleistos nominalia arba buhalterine verte, kuri būtų žemesnė nei ankstesnės emisijos vertė, jeigu kaina, kuria išleidžiamos naujos akcijos, atitinka pirmesnę nuostatą;

— nuosavybės teisių į bendrovės akcinį kapitalą supaprastintas suteikimas, jeigu įmanomas, turi būti iš anksto patvirtintas įstatuose, steigimo dokumentuose arba šiuo tikslu gautas visuotinio susirinkimo leidimas;

— jeigu bendrovė įsigyja savo pačios akcijas, visuotinio susirinkimo patvirtinimas paprastai galioja tik tam tikrą laikotarpį ir tik tam tikrai bendrovės kapitalo daliai;

— finansinę pagalbą tam, kad bendrovės akcijas įsigytų trečioji šalis, bendrovė gali teikti tik labai ribotais atvejais ir tik iki tam tikro akcinio kapitalo limitu;

— jeigu didinant kapitalą, kai apmokėjimas vykdomas grynaisiais pinigais, netaikoma pirmenybės įsigyti akcijas teisė, turi būti gautas visuotinio susirinkimo patvirtinimas ir taikomas reikalavimas, kad bendrovės administracija arba valdymo organas parengtų raštišką ataskaitą;

— mažinant kapitalą, valstybės narės nustato sąlygas, kuriomis kreditoriai gali pasinaudoti teise įsigyti atitinkamus vertybinius popierius.

2. Pasiūlymo priimti direktyvą turinys

2.1 Pasiūlyme priimti direktyvą ypač atsižvelgiama į tai, kad Antrosios direktyvos supaprastinimas labai padėtų skatinti įmonių efektyvumą ir konkurencingumą, nemažinant akcininkams ir kreditoriams teikiamos apsaugos.

2.2 Atsižvelgiant į tai, šių tikslų tiesiogiai ar netiesiogiai siekiama įvairiais direktyvos straipsniais:

- ribotos atsakomybės akcinėms bendrovėms reikėtų suteikti galimybę pritraukti kitus, ne tik piniginius įnašus, netaikant reikalavimo, kad įvertinimą atliktų ekspertas, jeigu tam neprieštarujama;
- bendrovėms reikėtų leisti įsigyti savo pačios akcijas, neviršijant bendrovės paskirstytinų rezervų limitu;
- bendrovėms turėtų būti sudaryta galimybė teikti finansinę pagalbą, kad jų akcijas įsigytų trečiosios šalys, neviršijant paskirstytinų bendrovės rezervų limitu;
- esant tam tikroms sąlygoms, ribotos atsakomybės akcinės bendrovės turėtų galėti didinti savo kapitalą, neprivalėdamos laikytis ataskaitų teikimo reikalavimų, susijusių su akcininkų pirmenybės įsigyti akcijų teisės apribojimu arba atšaukimu;
- kreditoriams, kurie mano, kad pažeidžiamos jų teisės, reikėtų suteikti galimybę pasinaudoti teisminėmis arba administracinėmis procedūromis;
- akcininkams, turintiems ribotos atsakomybės akcinės bendrovės kapitalo daugumos dalį (90 %), reikėtų suteikti galimybę įsigyti likusias akcijas.

2.3 Siekiant užkirsti kelią piktnaudžiavimui rinka, įgyvendindamos šią direktyvą, valstybės narės turėtų atsižvelgti į direktyvų 2003/6/EB ir 2004/72/EB nuostatas dėl leistinos rinkos praktikos ir daugelio reikalavimų, skirtų užtikrinti administracijos veiklos skaidrumą ir valdymo organų atsakomybę.

3. Bendro pobūdžio pastabos

3.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pritaria pasiūlymo priimti direktyvą tikslams, taip pat jis iš esmės pritaria priemonėms, kuriomis Komisija šiuos tikslus norėtų pasiekti. Būtina atskirti *faktinį supaprastinimą*, kuris neturi įtakos taikomoms nuostatomis, nuo *pakeičiančio supaprastinimo*, panaikinančio reikalavimą taikyti visų pirma trečiųjų šalių, rinkos arba bendrovių apsaugai skirtas tam tikras procedūras, ir nustatančio esminius arba mažiau svarbius galimus pakeitimus, kad būtų galima pasiekti pirmesnių direktyvų maksimalios teisinės apsaugos tikslus.

3.2 Pakeičiančio supaprastinimo atmesti nebūtina, priešingai — jis gali būti netgi naudingas tuo atveju, kai šis supaprastinimas sąlygoja teisės aktų suderinimą atsižvelgiant į realią rinkos ir įmonių būklę. Tačiau Komisija negali viršyti jai

pavestos užduoties —supaprastinti galiojančias nuostatas, bet jų nepakeisti. Kitaip sakant, pakeitimai priimtini tuo atveju, kai jie pagrįstai padeda supaprastinti įmonių valdymą, stiprina konkurenciją ir mažina įmonių sąnaudas. Tačiau šie pakeitimai nepriimtini tais atvejais, kai jais pažeidžiamos trečiųjų šalių, ypač smulkių akcininkų arba kreditorių, teisės. Komitetas atkreipia Europos Parlamento ir Tarybos dėmesį į šį svarbiausią klausimą, kad kad piliečiams nesusidarytų išpūdis, jog supaprastinimo procesas turėtų apimti esminius pakeitimus, kurie visiškai neprisideda prie supaprastinimo. Šiuo atžvilgiu Komiteto veikla yra nukreipta tik į ypač svarbius aspektus, ir šiame kontekste būtina remtis tuo, kad jis pritaria aiškiai nenurodytuose punktuose iškeltiems klausimams.

4. Specialios pastabos

4.1 Pagal **10a straipsnio 1 dalį** valstybės narės gali nutarti netaikyti Direktyvos 77/91/EEB 10 straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse numatytų apsaugos priemonių tais atvejais, kai apmokėjimas turtu yra įvykdomas kitaip nei grynaisiais pinigais, bet praktiškai į biržos prekybos sąrašus įtrauktais vertybiniais popieriais. Šiuo atveju eksperto vykdomą sertifikavimą gali pakeisti vertinimas, atliekamas remiantis paskutiniųjų trijų mėnesių svertiniu kainos vidurkiu.

4.1.1 Komitetas šiai nuostatai pritaria, tačiau atkreipia dėmesį į tai, kad apskaičiuojant paskutiniųjų trijų mėnesių svertinį kainos vidurkį, atsižvelgiama į pirmesnes vertes, bet ne į būsimas vertes, kurios galėtų ne tik didėti, bet ir mažėti. Todėl į šią nuostatą reikėtų įtraukti reikalavimą, kuriuo remiantis svertinį kainos vidurkį būtina laikyti *didžiausia verte*, o sprendimus priimančios institucijos turi savo nuožiūra nuspręsti, ar konkrečiais atvejais atlikti kitą įvertinimą.

4.1.2 Pirmoje dalyje nurodytos lengvatos turėtų būti taikomos visoje ES. Jei valstybėms narėms bus suteikta galimybė elgtis savo nuožiūra, iškils grėsmė, kad kai kuriose šalyje nebus norimo reglamentavimo panaikinimo poveikio.

4.2 **10a straipsnio 2 dalyje** nurodoma, kad 4.1 punkte išdėstytas apsaugos nuostatas galima atmesti ir tuo atveju, kai turto pritraukimas yra įvykdomas kitaip nei į biržos prekybos sąrašus įtrauktais vertybiniais popieriais (į biržos prekybos sąrašus neįtraukti vertybiniai popieriai, nekilnojamasis turtas ir kt.). Šiuo atveju vertinimą turi atlikti pakankamai žinių ir patirties turintis nepriklausomas ekspertas.

4.2.1 Komitetas mano, kad a punkta reikia išbraukti, kadangi terminai „pakankamos žinios ir pakankama patirtis“ yra neaiškūs. Direktyvos tikslui pasiekti pakanka, jei tai bus pripažintas nepriklausomas ekspertas.

4.2.1.1 2b punkte pateiktas 3 mėn. terminas turi būti pratęstas mažiausiai iki 6 mėn., kadangi turto būklės pateikimo data yra svarbi.

4.2.2 Antroji pastaba yra susijusi su c punktu. Šiame punkte nustatoma, kad ekspertas vertinimą turi atlikti „vadovaujantis valstybėse narėse visuotinai pripažintais vertinimo standartais ir principais (...)“. Komitetas rekomenduoja aiškiai išdėstyti teisiškai arba oficialiai pripažintas atskaitomybės taisykles.

4.2.3 3 dalyje numatoma galimybė netaikyti su įvertinimu susijusių nuostatų tuo atveju, jeigu apmokėjimas kitaip nei grynaisiais pinigais įvykdomas turtu, kurio vertė yra nustatyta ankstesnių finansinių metų ataskaitose. Reikia paaiškinti sąvoką „atskiros turto dalies vertė“. Neaišku, ar šiuo atveju kalbama apie balanso vertę.

4.3 **10b straipsnio 1 pastraipos 2 papunktyje** nustatoma, kad „Kiekviena valstybė narė paskiria nepriklausomą administracinę arba teismo instituciją, kuri yra atsakinga už apmokėjimo kitaip nei grynaisiais pinigais (...) teisėtumo patikrinimą.“ Šiuo klausimu Komitetas norėtų visiškai formaliai pabrėžti, kad teismo institucija yra *visada* nepriklausoma ir todėl rekomenduoja šį tekstą ⁽¹⁾ truputį pakeisti. Antra vertus, svarbiau nurodyti, kad įvairiuose pasiūlymo priimti direktyvą punktuose yra kalbama apie šią administracinę instituciją ir šiame kontekste kiekvieną kartą nurodomos vis kitos veiklos sritys, neapibūdinant tikslaus šios institucijos vaidmens ir neišvardijant užduočių.

4.3.1 Kaip žinoma, kiekvienoje valstybėje narėje veikia administracinės institucijos arba teismai, vykdanys veiklą notaro paslaugų, leidimų išdavimo ir priežiūros srityse. Atrodo, kad šiuo metu bent kiekvienoje valstybėje narėje reikėtų siekti aiškumo, ir bendrovių reglamentavimo ir priežiūros tikslais įsteigti **vieną kompetentingą instituciją** (vadovaujantis paslaugų direktyvos principu, „viskas po vienu stogu“). Tai būtų lemiamas žingsnis siekiant ne tik supaprastinimo, bet visų pirma vidaus rinkos sukūrimo.

4.4 **19 straipsnio 1 dalyje** nustatyta, kad valstybėse narėse, kuriose bendrovėms leista įsigyti savo pačių akcijas, visuotinis susirinkimas suteikia leidimą, apibrėžiantį tokio įsigijimo sąlygas ir *laikotarpio, kai toks leidimas galioja, trukmę, kuri negali būti ilgesnė kaip penkeri metai*. Šiuo klausimu komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad penkerių metų laikotarpis neabejotinai yra pernelyg ilgas: gali radikaliai pasikeisti rinkos ir įmonės būklė, o todėl sprendimus priimančioms organams gali reikėti pakeisti savo sprendimus. Penkerius metus galiojantis leidimas įsigyti akcijas prieštarauja verslo praktikai. Atsargumo sumetimais ir siekiant akcininkų susirinkimui užtikrinti galimybę veikti savo nuožiūra, šį laikotarpį būtų geriau apriboti dvejais metais, taip pat numatant galimybę pratęsti jį kasmet arba kas dvejus metus.

4.4.1 23 straipsnio 1 dalies 2 pastraipoje minimą sąlygą — administracijos ar valdymo organo „iniciatyva“ — reikia išbraukti. Ši sąvoka nėra tiksli, todėl gali būti suprantama tik kaip pavyzdys. Grynųjų pinigų srautų analizei skirtas 5 m. terminas yra pernelyg ilgas ir turėtų būti sutrumpintas iki 2 m.

4.5 **23a straipsnyje** akcininkams numatoma teisė ginčyti visuotinio susirinkimo priimtą sprendimą dėl apmokėjimo kitaip nei grynaisiais pinigais. Akcininkai gali kreiptis į atitinkamą administracinę arba teismo instituciją, kad ji priimtų sprendimą dėl tokio sandorio teisėtumo. Šiuo klausimu komi-

tetas mano, kad visuotinio susirinkimo nutarimas yra teisiškai įpareigojantis ir kad vien tik administracinės valdžios įgaliojimus turinčiam organui neturėtų būti suteikta galimybė šį nutarimą panaikinti arba iš dalies pakeisti. Atsižvelgiant į šį aspektą, juo labiau būtina tiksliai apibrėžti kompetentingų institucijų užduotis (žr. 4.3 punktą) bei įsteigti instituciją, kur būtų viskas po vienu stogu (administracinis teismas), kuriai taip pat būtų pavesta atlikti teismų funkcijas.

4.6 **29 straipsnyje** įterpiama pastraipa, pagal kurią tuo atveju, kai didinamas kapitalas, administracija arba valdymo organas yra atleidžiamas nuo pareigos pateikti raštišką atskaitą dėl pirmenybės įsigyti akcijas teisės apribojimo arba atšaukimo. Komitetas mano, kad ši nuostata nepagrįsta, ji neatitinka skaidrumo principo ir, kaip kontrapriemonė, ji iš esmės neprisidėtų prie procedūrų supaprastinimo. Be to, būtina pastebėti, kad akcininkai gali reikalauti „nurodyti pirmenybės įsigyti akcijas teisės apribojimo arba atšaukimo priežastis“. Taip pat nenumatyta jokių priemonių tais atvejais, kai atsisakoma perduoti informaciją arba kai akcininkai negali susitarti dėl jiems pateikto pranešimo. Bendrieji bendrovių teisės principai turėtų būti esminiai: visuotinis susirinkimas yra nepriklausomas organas, kai kalbama apie bendrovės organams deleguotus įgaliojimus, ir visada bei bet kokiais atvejais jis turi teisę gauti informaciją apie bendrovėje vykstančius procesus ir reikalauti atskaitos dėl kiekvienoje biudžeto pozicijoje nurodytų pajamų ir išlaidų. Komitetas siūlo šią pastraipą išbraukti.

4.7 **39a straipsnis** — iš esmės tai ne supaprastinimas, tačiau juo bandoma kodifikuoti iki šiol tik keliuose šalyse galiojančią nuostatą pagal Direktyvos dėl įmonių perėmimo pasiūlymų 15 straipsnį. Remiantis šia nuostata, „stambusis akcininkas“, t. y., akcininkas, kuriam priklauso ne mažiau kaip 90 % pasirašytojo biržos prekybos sąrašuose esančios bendrovės kapitalo, gali paprašyti, kad likusių akcijų savininkai savo akcijas jam parduotų už „tikrąją kainą“. Valstybės narės šią ribą gali padidinti iki 95 %. Pasiūlymo priimti direktyvą preambulėje sąvoka „stambusis akcininkas“ taip pat vartojama kalbant apie akcininkų daugumą, o minėto straipsnio tekste šią sąvoką rekomenduojama vartoti tik kalbant apie stambųjį akcininką. Galutinės redakcijos tekste šį neapibrėžtumą reikėtų panaikinti.

4.7.1 Kaip pirmiau paminėta, tokia nuostata jau buvo kodifikuota Direktyvoje dėl įmonių perėmimo pasiūlymų, kalbant apie įvairias aplinkybes: neužtikrinamas skaidrumas, reikalingas siūlant perimti įmones ir neapibrėžiamos šiuos veiksmus paskatinusios sąlygos. Apskritai galima konstatuoti, kad ypač tuo atveju, kai smulkūs akcininkai nelinkę bendradarbiauti arba linkę ginčytis, stambusis akcininkas tikrai yra suinteresuotas turėti visas bendrovės akcijas; tačiau smulkių akcininkų požiūriu šis klausimas gali lemti skirtingus ir visiškai priešingus vertinimus: akcininkas, kuris neturi jokios įtakos įmonių valdymui, galėtų sutikti savo akcijų paketą parduoti palankesnėmis sąlygomis, t. y., bet kuriuo atveju už geresnę kainą nei laisvai parduodant akcijas biržoje. Jeigu pajamos iš akcijų yra didelės arba jeigu ateityje jos gali padidėti, investuotojas (akcininkas) galėtų būti suinteresuotas tų akcijų neparduoti ir tokiu atveju neaišku, kaip jį reikėtų priversti tas akcijas parduoti. Pagaliau viena vertus, įmonių valdymui 10 % akcijų mažuma dažniausiai negali turėti įtakos, o antra vertus, būtina

⁽¹⁾ Ši pastaba netaikoma tekstui vokiečių kalba.

pripažinti kiekvieno akcininko neribotą laisvę priimti sprendimus. Tačiau retkarčiais gali atsitikti taip, kad dėl priežasčių, susijusių su įmonių valdymu, tam tikrais atvejais būtina kontroliuoti visą akcijų kiekį: tik tokiais atvejais ir tik stebėtojų taryboms pritarus, ši abejotina nuostata yra tikslinga.

4.8 **39b straipsnis**, kuriame atsižvelgiama į Direktyvos dėl įmonių perėmimo pasiūlymų 16 straipsnį, atitinka pirmesnį straipsnį: smulkūs akcininkai smulkieji akcininkai galėtų solidariai arba individualiai reikalauti, kad stambūs akcininkas nupirktų iš jų tos bendrovės akcijas už tikrąją kainą. Apskritai, taip pat ir šiame kontekste galioja pirmesniame punkte išdė-

tytos pastabos. Taip pat ir šiuo atveju kompetentingos institucijos tik tada turėtų leisti atlikti priverstinį pardavimą, kai įrodoma, jog tai būtina, ir šiomis sąlygomis akcijų dalis jokių būdu neparduodama dėl to, kad numatyta, jog įmonės veikla bus prasta.

4.8.1 Komitetas abiem atvejais daro šias išvadas, paremtas sąžiningumu ir bendraisiais teisės principais: kaip ir anksčiau, būtina visiškai užtikrinti akcininkų laisvę priimti sprendimus ir, jeigu nėra įrodymų, kad apribojimai reikalingi, jos negalima apriboti akcininkų interesams prieštaraujančiais veiksmais.

2005 m. liepos 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Tarybos direktyvas 78/660/EEB ir 83/349/EEB dėl tam tikrų tipų bendrovių metinių atskaitomybių ir konsoliduotų metinių atskaitomybių

COM(2004) 725 final — 2004/0250 (COD)

(2005/C 294/02)

2005 m. vasario 3 d. Taryba, remdamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 44 straipsnio 1 dalimi, nusprendė pasitarti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Tarybos direktyvas 78/660/EEB ir 83/349/EEB dėl tam tikrų tipų bendrovių metinių atskaitomybių ir konsoliduotų metinių atskaitomybių

Už Komiteto darbo parengimą šiuo klausimu atsakingas Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius priėmė savo nuomonę 2005 birželio 23 d. Pranešėjas buvo **p. Byrne**.

Savo 419-oje plenarinėje sesijoje 2005 m. liepos 13-14 d (liepos 13 d. posėdyje) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas vienbalsiai priėmė šią nuomonę.

1. Santrauka

1.1 Pasiūlymas iš dalies keisti Apskaitos direktyvas yra 2003 m. gegužės 21 d. Komisijos patvirtinto Veiksmų plano bendrovių teisei ir įmonių valdymui modernizuoti ES mastu tęsinys.

1.2 Pasiūlymų tikslas — toliau stiprinti Europos bendrovių skelbiamų finansinių ataskaitų ir metinių pranešimų patikimumą, kad akcininkams ir kitiems suinteresuotiems asmenims (pvz., darbuotojams ir tiekėjams) būtų pateikiama patikima, išsami ir lengvai prieinama informacija.

1.3 Šiame dokumente EESRK išdėsto savo pastabas tam tikrais konkrečiais aspektais, tačiau iš esmės pritaria nustatytam tikslui ir mano, kad šios priemonės yra būtinos norint apsaugoti visus suinteresuotus asmenis.

2. Informacija apie Komisijos pasiūlymą

2.1 Pasiūlyme siūloma iš dalies keisti Apskaitos direktyvas (78/660/EEB ir 83/349/EEB), kad jose būtų:

- nustatyta kolektyvinė valdybos narių atsakomybė, t. y. finansinių ataskaitų rengimas būtų kolektyvinė visų valdybos narių (administracijos, valdymo ir priežiūros) atsakomybė
- didinamas susijusių šalių sandorių skaidrumas, t. y. visų bendrovių sandorių su savo vadovais, pastarųjų šeimos nariais ir kitomis susijusiomis šalimis, kurie nėra vykdomi įprastomis komercinėmis sąlygomis, skaidrumas
- didinamas nebalansinių susitarimų skaidrumas, atnaujinant dabartinius Apskaitos direktyvų reikalavimus įtraukiant į jas, pvz., specialios paskirties įmones (SPI)

d) įdiegta įmonės valdymo ataskaita, numatant, kad visos bendrovės, kurių akcijos yra kotiruojamos vertybinių popierių biržoje, pateiktą informaciją apie savo praktiką atitinkamoje savo metinio pranešimo dalyje pateikdamos „Įmonės valdymo ataskaitą“.

2.2 Komisija pabrėžia, kad tai yra principais pagrįstas požiūris, skirtas užtikrinti proporcingumą ir didinti lankstumą.

2.3 Komisija pripažįsta, kad šis pasiūlymas nepriklauso vien tik Bendrijos kompetencijai, tačiau pabrėžia, kad norint padidinti visuomenės pasitikėjimą finansinėmis ataskaitomis, turi būti užtikrintas jų palyginamumas ES mastu.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK pripažįsta, kad, atsižvelgiant į pastaruoju metu Europoje ir kitose pasaulio vietose vykusius skandalus, būtina didinti visuomenės pasitikėjimą Europos bendrovių finansinėmis ataskaitomis. Todėl jis labai pritaria šiai iniciatyvai.

3.2 EESRK pritaria pasiūlyme įtvirtinamam principais pagrįstam požiūriui, nes sutinka, kad konkrečios taisyklės gali būti apeinamos arba pasenti.

3.3 Atsižvelgiant į būtinybę skatinti verslumą ir užimtumą ES, svarbu užtikrinti, kad atskaitomybės reikalavimai nebūtų pernelyg dideli. Jei ataskaitose būtų reikalaujama pateikti pernelyg daug informacijos, būtų mažiau akcentuojami tie duomenys, kurie iš tikrųjų yra svarbūs. Todėl EESRK pritaria siūlymui nustatyti „reikšmingumo“ kriterijų; netgi mano, kad šis kriterijus galėtų būti pagrindinis šių direktyvų ypatumas.

3.4 EESRK taip pat susirūpinęs, kad MVĮ, kurių akcijos nekotiruojamos vertybinių popierių biržoje, keliami atskaitomybės reikalavimai nebūtų pernelyg dideli, nes šios įmonės yra ES augimą varanti jėga. Komitetas supranta, kad valstybės narės turi teisę pačios nuspręsti mažoms ir vidutinėms įmonėms taikyti švelnesnius atskaitomybės reikalavimus. EESRK siūlo iš esmės persvarstyti mažoms ir vidutinėms įmonėms nustatytas ribas, ypač stengiantis sumažinti našią mažiausioms įmonėms ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Ketvirtosios direktyvos straipsniai 11 ir 27, mažoms ir didelėms įmonėms atitinkamai, nustato dydžio kriterijus, taikomus direktyvoje. Kriterijai yra tokie:

	11 str. (Mažos įmonės)	27 str. (Vidutinio dydžio įmonės)
Balanso bendra suma	3 650 000 eurų	14 600 000 eurų
Grynoji apyvarta	7 300 000 eurų	29 200 000 eurų
Vidutinis darbuotojų skaičius per finansinius metus	50	250

3.5 EESRK žino, kad Tarptautinių apskaitos standartų valdyba šiuo metu įgyvendina projektą, pagal kurį rengia konkrečiai MVĮ skirtų standartų rinkinį. EESRK pritaria šiam darbui.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Valdybų narių atsakomybė

4.1.1 EESRK pritaria siūlymui valdybų nariams nustatyti **kolektyvinę atsakomybę** — kuri jau yra visuotinai pripažinta ES — už metinius pranešimus ir atskaitomybę. Tačiau ten, kur yra dviejų lygių struktūra, svarbu užtikrinti, kad atsakomybė tektų kiekvienai valdybai (administracijos, valdymo ar priežiūros) pagal atitinkamas jų funkcijas ir neviršijant jų kompetencijos, nustatytos nacionalinėje teisėje.

4.1.2 EESRK siūlo įvesti nuostatą, kad valdybų nariai gera valia ir be atskiro prašymo turėtų savo auditoriams pateikti visą informaciją, susijusią su bendrovių finansiniais pranešimais ir atskaitomybe.

4.2 Sandoriai tarp susijusių šalių

4.2.1 EESRK pritaria Komisijos siekiui didinti bendrovių, kurių akcijos nekotiruojamos vertybinių popierių biržoje, sandorių tarp susijusių šalių skaidrumą, kad būtų sugrąžintas visuomenės pasitikėjimas bendrovių finansinėmis ataskaitomis. Sandoriai tarp susijusių šalių dažnai sudaro didelę dalį privačių bendrovių, įskaitant MVĮ, sandorių.

4.2.2 1 straipsnyje, iš dalies keičiančiame Ketvirtosios direktyvos 43 straipsnio 7b punktą, reikalaujama nurodyti sandorių su susijusiomis šalimis „pobūdį, verslo tikslą ir apimtį“, jeigu toks sandoris nebuvo sudarytas „įprastomis komercinėmis sąlygomis“. Šis reikalavimas viršija TAS 24 reikalavimus, ypač todėl, kad reikalaujama nurodyti tokių sandorių „verslo tikslą“. EESRK abejoja siūlymu viršyti TAS 24 reikalavimus, nes jis daugumai bendrovių, kurių akcijos nekotiruojamos vertybinių popierių biržoje, reikštų papildomas išlaidas, kurios būtų skaudesnės nei nauda, kurią gautų jų finansinių ataskaitų naudotojai.

4.3 Nebalansiniai susitarimai ir SPI

4.3.1 Komisija siūlo padidinti pateiktinos informacijos apimtį, nustatant konkretų reikalavimą į atskaitomybės paaiškinamuosius raštus įtraukti reikšmingus nebalansinius susitarimus, įskaitant SPI. EESRK pritaria šiam reikalavimui, tačiau būsčiau, kad sąvoka „susitarimai“ nėra apibrėžta ir todėl yra gana neaiški; todėl Komitetas mano, kad ją būtina išaiškinti ir pateikti tam tikrus orientyrus, galbūt pateikiant atitinkamų pavyzdžių.

4.3.2 Siekiant apriboti poveikį SVĮ, EESRK rekomenduoja, kad valstybėms narėms būtų leista informacijos apie SVĮ atskleisti griežtai tik tiek, kiek yra būtina norint įvertinti finansinę įmonės padėtį.

4.4 Įmonės valdymo ataskaita

4.4.1 EESRK pritaria reikalavimui, kad bendrovės, kurių akcijos kotiruojamos vertybinių popierių biržoje, pateiktų informaciją apie valdymo struktūras, kuri yra labai svarbi investuotojams. Įtraukiant šią ataskaitą į metinį pranešimą, auditoriai turės pateikti išvadą apie metinio pranešimo atitiktį tų pačių finansinių metų metinei atskaitomybei arba kitas sąlygas — ši nuostata jau dabar taikoma metiniam pranešimui pagal Ketvirtosios direktyvos 51 straipsnio 1 dalį.

4.4.2 Tačiau čia gali kilti problemų, kadangi kai kurios valstybės narės jau yra nustačiusios didesnius reikalavimus nei Ketvirtosios ir Septintosios direktyvų reikalavimai — reikalavimą atlikti išsamų metinio pranešimo, į kurį ateityje bus įtraukta įmonės valdymo ataskaita, auditą. EESRK mano, kad ne visų įmonės valdymo ataskaitos dalių atžvilgiu įmanoma atlikti išsamų auditą. Šią problemą galima būtų išspręsti nustatant, kad bendrovės, kurių akcijos kotiruojamos vertybinių popierių biržoje, turėtų pateikti įmonės valdymo ataskaitą „kartu su metiniu pranešimu ir atskaitomybe“, tačiau ši ataskaita vis tiek

turėtų būti tikrinama dėl atitikties, kaip minėta šios nuomonės 4.4.1 punkte.

4.4.3 EESRK mano, kad 46a straipsnio 3 dalis pernelyg plati. Siūloma tokia formuluotė: „bendrovės vidaus kontrolės ir rizikos valdymo sistemos pagrindinių bruožų, turinčių reikšmės finansinės atskaitomybės sudarymui, aprašymas“.

4.5 Kiti aspektai

4.5.1 2 straipsnyje, iš dalies keičiančiame Septintąją direktyvą, vartojamos sąvokos, t. y. „tiesiogiai susijusi ... ir padeda“, skiriasi nuo Ketvirtosios direktyvoje vartojamų sąvokų, t. y. „reikšminga ... ir padeda“. Ši akivaizdi neatitiktis neturi jokios konkrečios priežasties. Todėl EESRK siūlo abiem atvejais vartoti antrąją formuluotę, kurioje vartojamas žodis „reikšminga“.

4.5.2 1 straipsnyje, iš dalies keičiančiame Ketvirtosios direktyvos 43 straipsnio 1 dalies 7b punktą, yra žodžiai „nebuvo sudarytas įprastomis komercinėmis sąlygomis“. Tokia pati formuluotė vartojama ir Septintosios direktyvos 34 straipsnio 7b punkte. Aiškinamajame rašte žodžiai „nėra vykdomi įprastomis komercinėmis sąlygomis“ papildomi fraze „t. y. objektyviomis rinkos sąlygomis“. Kadangi pastaroji formuluotė yra visuotinai pripažintas apskaitos terminas, ji yra tinkamesnė vartoti keičiamose direktyvose.

2005 m. liepos 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos anglių ir plieno mokslinių tyrimų perspektyvų

(2005/C 294/03)

2004 m. liepos 1 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė parengti nuomonę dėl Europos anglių ir plieno mokslinių tyrimų perspektyvų.

Pramonės permainų konsultacinė komisija, atsakinga už Komiteto darbo šiuo klausimu parengimą, 2005 m. birželio 13 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas — Goran Lagerholm, antrasis pranešėjas — Enriko Gibelieri.

Savo 419-oje plenarinėje sesijoje, vykusioje 2005 m. liepos 13–14 d. (2005 m. liepos 13 d. posėdis), 57 balsais „už“, 0 — „prieš“ ir 3 susilaikius, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę.

1. Įžanga

1.1 Anglių ir plieno mokslinių tyrimų fondo atvertos perspektyvos

1.1.1 EAPB bendrai vykdyti moksliniai tyrimai pasibaigė 2002 m. liepos 23 d., pasibaigus EAPB sutarties galiojimo terminui. Tačiau perteklinis kapitalas, sukaupias iš plieno ir anglių pramonės sektorių įnašų per Sutarties galiojimo laikotarpį, dabar leidžia pratęsti šiuos bendrus tyrimus. Iš esmės sprendimas perduoti šį kapitalą Bendrijoms ir paskirti jį moksliniams tyrimams buvo priimtas Nicos sutartimi. Kapitalo suma siekia 1,6 mlrd. eurų (tokia yra kapitalo, užregistruoto apskaitoje tuo metu, kai buvo išleistos EAPB obligacijos, preliminarinė vertė). 2003 m. vasario mėn. buvo įsteigtas Anglių ir plieno mokslinių tyrimų fondas (APMTF). Šio fondo įsteigimo teisinis pagrindas išdėstytas Nicos sutarties priede, susijusiame su EAPB sutarties galiojimo pabaiga, ir 2003 m. vasario 1 d. Tarybos sprendimuose (2003/76/EB, 2003/77/EB, 2003/78/EB), kurie 2003 m. vasario 5 d. buvo paskelbti Oficialiajame leidinyje.

1.1.2 Techninėse ir finansinėse gairėse nustatytos programos vykdymo sąlygos.

1.1.3 Praėjus trejiems naujos sistemos veikimo metams, šio dokumento tikslas yra atkreipti dėmesį į tam tikrus skirtumus, išryškėjusius Fondo veikloje, ir svarbiausia — pabandyti numatyti ateities perspektyvas.

1.1.4 Neminint keleto punktų, prie kurių grįšime vėliau, visų pirma derėtų pasidžiaugti, kad bendradarbiavimu paremtas EAPB mokslinių tyrimų pobūdis buvo išsaugotas, iš dalies dėl patikimo ir veiksmingo EAPB mokslinių tyrimų finansavimo.

1.2 Finansiniai aspektai: laikinas ir didelis subsidijų sumažinimas

1.2.1 Anglių ir plieno mokslinių tyrimų fondą valdo Mokslinių tyrimų generalinio direktorato Anglių ir plieno poskyris. Biudžeto požiūriu moksliniai tyrimai yra finansuojami iš palūkanų, gaunamų už ilgalaikį minėto kapitalo laikymą. Taigi metinio biudžeto suma priklauso nuo pajamų iš investicijų. Asignavimų pasiskirstymą lemia santykis tarp plieno ir anglių sektorių, šiuo metu jis atitinkamai yra 72,8 % ir 27,2 %. Per pastaruosius dvejus veiklos metus tai praktiškai reiškė apytiksliai 43 mln. eurų metinį biudžetą (2003 m. skirta 43,68 mln. eurų, 2004 m. — 43,68 mln. eurų, o 2005 m. numatytas 41,20 mln. eurų biudžetas) plieno moksliniams tyrimams. Ši

finansinė pagalba skiriama apie 50 projektų per metus. Atitinkamai anglies mokslinių tyrimų finansavimo iš APMTF biudžeto lygis per pastaruosius trejus metus atrodė taip: 2003 m. skirta 16,13 mln. eurų, 2004 m. — 15,27 mln. eurų, 2005 m. numatoma skirti 16,13 mln. eurų.

1.2.2 Reikia konstatuoti didelį bendros subsidijų sumos sumažėjimą, nes dešimtojo dešimtmečio pabaigoje ir šio dešimtmečio pradžioje moksliniams tyrimams finansuoti plieno sektoriuje buvo skiriamos 55–56 mln. eurų, o anglies sektoriuje — 28–31 mln. eurų subsidijos. Taip pat pažymėtina, kad per kelerius ateinančius metus vidutinė vienam dalyviui skiriama subsidijų suma ir toliau gerokai mažės, atsižvelgiant į plėtrą ir didėjančią programos dalyvių skaičių. Tiesa, naujosios valstybės narės kaip ir anksčiau mokės įnašus formuodamos kapitalą, tačiau įmokos bus mokamos palaipsniui ir įplauks tik per 2006–2009 m. Naujųjų valstybių narių įnašai formuojant kapitalą bus mokami atskiromis sumomis (bendrą įnašų sumą sudarys 169 mln. eurų), bet visišką šių įnašų poveikį bus galima pajusti ne anksčiau kaip 2011 metais.

1.2.3 Nusistovėjo aukšto lygio EAPB plieno mokslinių tyrimų sąnaudų efektyvumas (vieno santykinio investuoto kapitalo vieneto grąža lygi trylikai). Didelis efektyvumas pasiektas atliekant gamybinius mokslinius tyrimus, nukreiptus į pagrindinius plieno pramonės poreikius, kuriuos vykdant įtraukiami tiesiogiai su jais susiję asmenys, tokie kaip pramonininkai, ir prireikus kiti partneriai — atskirų komponentų gamintojai arba pagrindiniai pirkėjai. Norint išlaikyti dabartinį Europos plieno pramonės konkurencingumo lygį, t. y. būti vieniems geriausių pasaulyje, būtina ir toliau vykdyti šio pobūdžio tyrimus. Per pastaruosius kelerius metus labai sumažėjo bandomųjų ir demonstracinių projektų, išskirdavusių EAPB programas iš kitų programų. Šie projektai turėtų išlikti kaip pasirenkamoji priemonė ir būdas, kuriam teikiamas pranašumas, norint sparčiai perkelti technologines naujoves į gamybos vietas (gamyklas).

1.2.4 EAPB finansuojami moksliniai tyrimai anglių sektoriuje buvo itin efektyvūs. Įvertinime ⁽¹⁾ pateikti vidutiniai efektyvumo rodikliai, kurie svyruoja nuo 7 iki 25. Be to, vykdant mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros projektus, dažnai gaunama didelė nauda ir kitoms pramonės sritims, tokioms kaip žvalgyba, tunelių statyba ir medžiagų išbandymo būdai.

⁽¹⁾ 1995 m. įvertinimą atliko Geoffrey Walton Practice ir Smith Vincent ir 1996 m. XVII Generalinio direktorato anglių mokslinių tyrimų komitetas

1.3 Programų valdymas ir monitoringas

1.3.1 Pagrindiniai pokyčiai įvyko metinių projektų atrankos tvirtinimui procese. Vertinant projektus, Komisijai talkina Anglijų ir plieno komitetas (APK), kuriame dirba ir valstybių narių atstovai, bei Plieno patiriamosios grupės (PPG) ir Anglijų patiriamosios grupės (APG), kuriose yra pramonės atstovai ir kiti svarbūs suinteresuoti asmenys. Kita vertus, įvertinimus atlieka nepriklausomi ekspertai. Iš esmės Komisija yra užtikrinusi, kad, įvedus tokią sistemą, šie įvertinimai būtų atliekami tinkamai, esant sąlygoms, kurios kasmet yra tobulinamos.

1.3.2 Atrinktų projektų, kartu ir visos Anglijų ir plieno mokslinio tyrimų fondo programos, kokybė priklauso nuo vertinimo kokybės. Kadangi vertinamos pramonės mokslinių tyrimų programos, labai svarbu, kad tai atliktų ekspertai, turintys specialių žinių apie tos pramonės šakos gamybinius poreikius ir prioritetus, apie anksčiau vykdytus mokslinius tyrimus, jų rezultatus ir dalyvaujančių partnerių gebėjimus. Techninių grupių ekspertai, pavyzdžiui, atitinka šiuos reikalavimus, tačiau Komisija ir plieno pramonės grupės dar turėtų padirbėti praktiškai gerindamos šių ekspertų dalyvavimo sąlygas.

1.3.3 Plieno sektoriuje, vykdant projektų kontrolę ir perduodant technologinę informaciją, nuo šiol devynios techninės grupės pakeis 17 anksčiau veikusių vykdomųjų komitetų. Taip gerokai bus sumažinta dalyvaujančių ekspertų. Šią naują iš dalies turėtų kompensuoti daugiau ekspertų iš 10 naujų valstybių narių įtraukimas. Įvesta globos sistema (vieno projekto arba tam tikro projektų skaičiaus monitoringo priskyrimas vienam ekspertui), atrodo, veikia efektyviai, užtikrindama tiesioginį projektų monitoringą. Veikiant pagal šią sistemą, monitoringą paprasčiau aptarti ir jis atliekamas kruopščiau. Įpusėjusių Anglijų ir plieno mokslinių tyrimų fondo projektų įvertinimas bus atliekamas 2005 m. pavasarį, tuomet bus pateikta daugiau informacijos šiuo atžvilgiu.

1.3.4 Anglijų sektoriuje trys techninės grupės (TG) pradėjo penkių vykdomųjų komitetų, veikiančių pagal EAPB anglijų mokslinių tyrimų programą, pakeitimo procesą. Šios grupės atitinkamai veikia trijose srityse: kasybos technologijų (1TG), perdirbimo technologijų (2TG) ir švarių anglies technologijų (3TG).

1.3.5 Dešimtyje į ES stojančių valstybių esančios bendrovės ir institucijos, galima sakyti, beveik nedalyvavo 2000 m. pateikiant pasiūlymus EAPB, palyginti su 4,2 % plieno ir 14,16 % anglijų pasiūlymais, kurie buvo šių organizacijų pateikti 2004 m., EAPB paskelbus kvietimą teikti pasiūlymus. Iš viso įvairiuose komitetuose, patiriamosiose ir techninėse grupėse dirba 25 atstovai iš 10 naujų valstybių narių (11 APK, 5 PPG, 4 APG, 3 plieno TG ir 2 anglijų TG).

2. Plienas

2.1 Bendra padėtis plieno sektoriuje

2004 m. klestinti pasaulinė ekonomika lėmė reikšmingus teigiamus ir Europos ekonomikos poslinkius, tačiau paklausa Europos viduje gerokai atsiliko. 2005 m. prognozės daugiausia priklauso nuo pasaulinės ekonomikos tendencijų, nes euro zona yra labai priklausoma nuo paklausos kituose regionuose.

Ar ateinančiais metais pasaulinė ekonomika, kartu su ja — ir plieno rinka plėsis toliau, iš esmės priklauso nuo Kinijos ir kitų Azijos valstybių. Manoma, kad Kinija pasiekė kontroliuojamo veiklos lėtėjimo etapą ir jos plėtra tampa vis tvaresnė.

2.1.1 Prognozuojama, kad dėl šiomet numatomo lėtėjančio pasaulinės ekonomikos augimo ir sunkiai vykstančio ėmyninės Europos ūkio atsigavimo, faktinis vartojimas padidės dar mažiau negu 2004 m. Tačiau dėl labai didelių tam tikrų produktų atsargų kai kuriose šalyse, galima tikėtis ir numatomo vartojimo augimo lėtėjimo.

2.2 Plieno mokslinių tyrimų ateities perspektyva

2.2.1 Pirmųjų kvietimų teikti pasiūlymus pasibaigus EAPB sutarties galiojimo terminui rezultatai: žymus sėkmingų pasiūlymų skaičiaus sumažėjimas

Atsiradus naujai standartinei sutarčiai, 2003 m. buvo pasirašytos 49 sutartys, 2004 m. — 51 sutartis. 2005 m. numatoma pasirašyti beveik 50 sutarčių. Kadangi pateikiamų pasiūlymų skaičius, palyginti su pagalbai skiriama suma, nesumažėjo — veikiau atvirkščiai, gerokai nukrito projektų sėkmingumo nuošimtis. Pavyzdžiui, 2002 m. buvo pateikta 116 pasiūlymų, 2003 m. — 143, 2004 m. — 173. Šiuo metu sėkmingi projektai sudaro apie 30 % visų pateiktų pasiūlymų, nors šio dešimtmečio pradžioje jų buvo 50–55 %. Dabartinė tendencija susiformavo tuo metu, kai naujosios valstybės narės vis dar santykinai nerodo didelio aktyvumo dalyvaudamos Anglijų ir plieno mokslinių tyrimų fondo programoje.

2.2.2 Plieno technologijų platforma: tinkamas pagrindas ilgalaikiai plieno mokslinių tyrimų vizijai

Plieno pramonė įvairiose srityse patiria daugybę problemų, tokių kaip, pavyzdžiui, globalizacijos lemiamo konkurencingumo poreikis, greitas naujų stambių gamintojų augimas (šiuo metu Kinijoje), aplinkosaugos taisyklės, susijusios ir su gamybos procesais, ir su produktais, pirkėjų ir akcininkų reikalavimai, sveikata ir saugumas darbe bei mokymuose.

Plieno pramonė puoselėja ambicijas išlaikyti ir net sustiprinti pasaulinę lyderystę, kuri būtų ir tvari, ir konkurencinga.

Siekdami įgyvendinti šias ambicijas, grupė asmenų nusprendė Plieno technologijų platformos pagrindu pradėti ryžtingą, ilgalaikę ir struktūrizuotą mokslinių tyrimų ir plėtros veiklą. Ši platforma buvo sukurta 2004 m. kovo 12 d.

Pramonės permainų konsultacinė komisija yra viena platformos partnerių ir jai yra atstovaujama platformos iniciatyviniame komitete.

2.2.2.1 Buvo įsteigtos šešios darbo grupės, kuriose dirbo per šimtą žmonių, atitinkančios **4 tvarios plėtros ramsčius**: pelnas, partneriai (įskaitant automobilių ir statybos sektorius), planeta ir žmonės bei energija. Šios darbo grupės sukūrė **tris plačias, viena kitą papildančias mokslinių tyrimų ir plėtros gamybinės programas, turinčias įvairiopa socialinį poveikį**, kurių kiekviena apima po keletą mokslinių tyrimų ir plėtros krypčių bei mokslinių tyrimų sričių.

2.2.2.2 Siūlomos trys įvairiopa socialiniu poveikiu pasižyminčios pramoninės programos:

- Saugios, švarios, paremtos sąnaudų efektyvumu ir didelių kapitalo investicijų nereikalaujančios technologijos
- Racionalus energijos išteklių naudojimas ir atliekų tvarkymas
- Galutiniams vartotojams patrauklūs plieno sprendimai

2.2.2.3 Kalbant apie pirmąją didelę programą, visa plieno pramonė turi tapti labai lanksti, kad galėtų gaminti nuolat didėjančių produktų, tiekiamų mažomis kainomis, asortimentą. Plieno sektoriuje vis naudingesnės taps kompaktiškos linijos, kurias galima greitai pertvarkyti ir kurios turi platesnį galimybių spektrą. Kita vertus, kai tradicinės technologijos yra gana gerai apgalvotos ir nusistovėjusios, siekiant užtikrinti nuolatinę veikimą, pažangioji gamybos technologija turėtų prisidėti prie lankstesnių procesų plėtojimo. Siekiant užtikrinti naujų procesų, produktų ir paslaugų kūrimą ir vystymą, reikia sukurti ir išplėtoti naujas gamybos koncepcijas, tokias kaip pažangieji gamybiniai procesai ir efektyvus gamybos organizavimas, paremtas novatoriškais organizacinėmis technologijomis.

2.2.2.4 Pirmojoje didelėje programoje buvo išskirtos trys pagrindinės kryptys:

- Nauji integruoti „beoksidžio“ ir efektyviai energiją naudojančio apdorojimo būdai
- Lanksti ir daugiavardinė gamybos grandinė
- Pažangioji gamyba.

2.2.2.5 Antrojoje didelėje programoje visas dėmesys taip pat sutelktas į tris pagrindines mokslinių tyrimų ir plėtros kryptis:

- Šiltnamio efektą sukeliančių dujų problema

- Efektyvus energijos panaudojimas ir išteklių taupymas

- Ekologiškų produktų, kurie gaminami atsižvelgiant į socialinį medžiagų, iš kurių jie gaminami, poveikį, vystymas.

2.2.2.6 Trečioji didelė programa skatina ieškoti su rinkos poreikiais susijusių problemų sprendimų. Vartotojams, daugiausia tiems, kurie dirba automobilių gamybos ir statybos sektoriuose, reikia didelės vis pažangesnių geresnėmis darbo savybėmis pasižyminčių medžiagų įvairovės. Šiomet bus atsižvelgta ir į trečiojo sektoriaus — energijos — poreikius.

2.2.2.7 Visos šios trys programos turi vieną bendrą tikslą — atlikti pagrindinį vaidmenį **didinant konkurencingumą, ekonomikos augimo tempą ir su juo susijusį poveikį užimtumui Europoje**. Atitinkamos mokslinių tyrimų ir plėtros kryptys bei sritys, nurodytos šiose programose, **įneša svarų indėlį plėtojant tvarios plėtros koncepciją**. Visose pasiūlytose mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros programose vyrauja dvi pagrindinės koncepcijos — tai **aplinkos apsauga** (šiltnamio efektą sukeliančių dujų, ypač anglies dioksido, išmetimas) ir **energijos panaudojimo efektyvinimas**. Trečias paminėtinas labai svarbus tikslas yra saugumas ir patikimumas, kurie turėtų būti užtikrinti ne tik atitinkamose pramonės srityse, bet ir pirkėjų, naudojančių plieno sprendimus (automobiliai, pastatai, energijos produktai, transportas ir kt.) kasdieniame gyvenime, plėtojant naujus **išmintingus ir saugius sprendimus plieno sektoriuje**.

2.2.2.8 Atsižvelgiama į dar vieną projektuose vyraujančią koncepciją, apimančią **žmogiškųjų išteklių** aspektus — kvalifikuotų **darbuotojų**, galinčių padėti įgyvendinti plieno sektoriaus ambicijas, pritraukimą ir išsaugojimą. Šiuo atžvilgiu:

- ES Plieno technologijų platformos suinteresuoti asmenys įvardijo platų Europos tinklą (Europos geriausi pramonės vadovai (EGPV), 47 universitetai, esantys visose 25 valstybėse narėse), kuriame atliekamas lavinimas, mokymas, bendravimas ir informacijos sklaida. Šiam tinklui turėtų tekti svarbiausias vaidmuo analizuojant, kaip lavinimo sistema galėtų patenkinti būsimus kvalifikuotų darbuotojų Europos plieno pramonėje poreikius, ir kuriant veiksmingas koncepcijas, leidžiančias reaguoti į numatomus trūkumus.

- Žmogiškieji ištekliai, kuriuose glūdi esminė bendrovių profesinė kompetencija, yra pagrindinis turtas, ir jis turi būti dinamiškai optimizuojamas. Priemonių, kurių imasi Europos plieno gamintojai, keisdami vadovavimą ir siekdami tapti „žinių organizacijomis“, keičiantis geriausios praktikos patirtimi, apžvalga turi gerokai prisidėti prie tokio optimizavimo proceso.

2.2.2.9 2004 m. gruodžio 15 d. iniciatyvinio platformos komiteto patvirtintoje Strateginių mokslinių tyrimų darbotvarkėje aprašomoje ateities vizijoje nubrėžtos ateinančių metų ir dešimtmečių plieno mokslinių tyrimų perspektyvos.

2.2.2.10 Antroje Strateginių mokslinių tyrimų darbotvarkės versijoje bus nustatyti prioritetai ir pateikti pasiūlymai dėl mokslinių tyrimų krypčių ir sričių įtraukimo į įvairias Europos programas: Anglių ir plieno mokslinių tyrimų fondo mokslinių tyrimų programą (APMT), Mokslinių tyrimų pamatinę programą (MTPP) (Pamatinė programa, PP), programą „Eureka“, nacionalines ir regionines bei kitas programas. Taigi į Anglių ir plieno mokslinių tyrimų fondų mokslinių tyrimų programą bus įtrauktos pagrindinės kryptys, kuriomis vieningai susitarta vykdyti mokslinius tyrimus.

2.2.2.11 Strateginių mokslinių tyrimų darbotvarkėje aprašomų mokslinių tyrimų krypčių pobūdis ir reikalingų partnerių gebėjimai turi nulemti atitinkamos Europos programos pasirinkimą. Pavyzdžiui, bet neišimtinai APMT programa pasirenkama norint vykdyti specializuotus plieno mokslinius tyrimus, o MTPP programa pasirenkama vykdant mokslinius tyrimus, kuriuose dalyvauja partneriai iš daugiau kaip vieno pramonės sektoriaus, pavyzdžiui, tiekėjai ir sudėtinųjų komponentų gamintojai, kai norima išvystyti naujas technologijas, arba pirkėjai ir naudotojai, pavyzdžiui, automobilių ir statybos pramonės sektoriai, kai norima sukurti novatoriškus plieno sprendimus. Panašiai vadovautis reikėtų ir vykdant bendrus technologinius veiksmus didelės apimties ilgalaikėse programose, kurioms reikia nemažų investicijų ir vykdomose Europai aktualiomis kryptimis, dėl kurių buvo priimtas bendras sprendimas.

2.2.2.12 Vadovaujantis pirmesniame punkte išdėstytu pasiūlymu ir siekiant didžiausio efektyvumo, be abejo, **būtina koordinuoti skirtingas programas**. Taigi Platformos Strateginių mokslinių tyrimų darbotvarkėje išdėstytas plieno tyrimų gaires su laiku reikėtų peržiūrėti. Be to, koordinuojant programas, visiems projektams būtų sudarytos vienodos galimybės, nesvarbu, pagal kokią Europos programą jie buvo pateikti.

2.2.2.13 Kita — Septintoji pamatinė programa ir kitos Europos programos, tokios kaip „Eureka“, bei nacionalinės ir regioninės programos turėtų sudaryti galimybę įgyvendinti Strateginę mokslinių tyrimų darbotvarkę. Tačiau per ateinančius dešimtmečius naujai atsirandančių pažangių technologijų vystymą ir jų įdiegimą į gamybą plačiai remt Bendros technologijų iniciatyvos, o paskolas joms vystyti teiks Europos investicijų bankas.

2.2.2.14 Be to, vieningu pritarimu pagrįsta prioritетinių konkrečių temų atranka plieno programai, išdėstytai Platformos Strateginėje mokslinių tyrimų darbotvarkėje, skelbiant metinius kvietimus teikti projektus pagal RFCS plieno mokslinių tyrimų programą, turėtų sudaryti prioritетinių temų projektai, kuriems reikia didelio finansavimo ir nemažų techninių išteklių. Tada taip pat atsirastų galimybė išvengti smulkaus subsidijų paskirstymo, be to, sumažinus pasiūlymų skaičių, sumažėtų administravimo sąnaudos, svarbiausia — sutelkus išteklius projektams, kurie yra ypač svarbūs didinant plieno pramonės konkurencingumą, įgyvendinti, būtų pasiektas didesnis efektyvumas.

2.2.2.15 Vieno iš plieno platformos 2-osios programos projektų (Ypač mažos anglies dvideginio emisijos plieno gamyba (MADEPG) tikslas yra smarkiai sumažinti anglies dvideginio išmetimą į atmosferą plieno gamybos procese. Šį projektą galima būtų apibūdinti taip:

— šis klausimas yra aktualus visai Europai ir yra įtrauktas į Septintąją pamatinę programą,

— aiškiai apibrėžti pramonės tikslai, kurie yra svarbūs siekiant užtikrinti ilgalaikį plieno sektoriaus konkurencingumą

— pirmaujantys Europos plieno pramonės atstovai sudarė konsorciumą.

Jų įsipareigojimai išdėstyti konsorciumo susitarime. Remiantis šio visam pramonės sektoriui aktualaus projekto ypatybėmis, 2005 m. vasario mėn. Komisija buvo informuota apie platformos pageidavimą įsteigti Bendrą technologijų iniciatyvą (BTI). Tačiau 2005 m. balandžio 6 d. Komisijos Europos Parlamentui ir Tarybai pateiktame pasiūlyme šis projektas nebuvo pasirinktas.

2.2.2.16 Galiausiai **nuolat atnaujinant programas sudaroma galimybė maksimaliai priderinti jas prie pramonės sektoriaus poreikių**.

3. Anglys

3.1 Bendra padėtis anglių sektoriuje

3.1.1 Europa yra trečia pagal dydį anglių naudotoja pasaulyje. Europos Sąjungos aprūpinimo energija požiūriu anglis yra vienas pagrindinių ramsčių, palaikančių subalansuotą energijos gamybą, ir ES padidėjus, jų vaidmuo gerokai išaugo. Anglis yra pagrindinė pramoninė žaliava geležies ir plieno gamyboje, elektros energijos gamybos sektoriuje anglis sudaro 32 % šiame sektoriuje naudojamo kuro ir šiai kuro rūšiai dažnai teikiama pirmenybė dėl jo tiekimo saugumo ir konkurencingumo.

3.1.2 Europos angliakasyba yra labai gerai išvystytas pramonės sektorius. Palyginti su užjūrio telkiniais, geologinės Europos akmens anglies telkinių eksploatavimo sąlygos yra gana sudėtingos. Tačiau įveikus šių giliau glūdinių telkinių eksploatavimo sunkumus, Europos kasybos technologija tapo pirmaujanti pasaulyje. Šiandien Europos kasybos technologija užima daugiau kaip pusę besiplečiančios pasaulinės rinkos ir prie šio rezultato daug prisidėjo EAPB mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros programų finansavimas (?).

3.1.3 Įsipareigojimas išlaikyti Europos pirmaujančią poziciją apima mokslinių tyrimų finansavimą, kuris ne tik teigiamai paveiks užimtumą šiame sektoriuje, bet taip pat lems teigiamus bendrijos mokėjimų balanso pokyčius, pasižymėdamas įvairiopu su juo susijusiu poveikiu. Tai taikoma ir kasybai, ir švariam anglies utilizavimui, nes kuriant ir tobulinant pažangias technologijas būtina sutelkti dėmesį į visus kritinius anglies gamybos, perdirbimo ir panaudojimo grandinės aspektus.

(?) Pasaulio energijos taryba numatė spartų investicijų į kasyklų statybą ir įrengimų apimtį augimą, jis sudarys 3000 mlrd. eurų per ateinančius 25 metus

3.2 Mokslinių tyrimų perspektyva anglių sektoriuje

3.2.1 Šiame sektoriuje išvystyta puiki mokslinių tyrimų infrastruktūra ir jos pagrindu bendradarbiaujama visos Europos lygmeniu. Jau daug metų bendruose mokslinių tyrimų projektuose dalyvauja partneriai iš anksčiau besirengusių stoti, o dabar jau naujųjų valstybių narių. Nuo 2002 m. veikia pagal Penktąją pamatinę programą įsteigtas Europos tvarios naudingųjų iškasenų pramonės tinklas (ETNIPT), kurį sudaro apie šimtą Europos kasybos pramonėje ir mokslo srityje dirbančių subjektų. Svarbus ETNIPT veiklos rezultatas yra 2005 m. rugsėjo mėn. planuojamas Tvaraus naudingųjų iškasenų išteklių panaudojimo Europos technologijų platformos (angl. TNIIPETP) įsteigimas, apie kurį buvo pranešta 2005 m. gegužės 15 d. vykusioje ETNIPT konferencijoje.

3.2.2 Strateginiai anglių mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros programų tikslai yra šie:

- Užtikrinti būsimą Europos energijos tiekimą
- Plėtoti novatoriškas ir tvarias gamybos technologijas
- Didinti anglies utilizavimo efektyvumą mažinant išmetamų teršalų kiekius
- Taupiai naudoti energijos išteklius
- Vystant moksliniais tyrimais ir plėtra pagrįstas pažangiausias technologijas, kurti Europos pridėtinę vertę.

3.3 Su kasybos technologija susijusios mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros programos

3.3.1 Mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros programose daugiausia dėmesio turi būti sutelkta į našumą ir viso gamybos proceso sąnaudų mažinimą:

Norint eksploatuoti telkinius nedidelėmis sąnaudomis ir išvengti prastovų, reikia gerai pažinti tyrinėjant surastus naujus telkinius. Todėl, pasitelkiant kitas mokslo sritis, reikia kurti naujus požeminio **tyrinėjimo būdus**. Siekiant ir toliau mažinti planavimo, plėtros ir eksploatacijos kontrolės sąnaudas, reikia tęsti šiuolaikiškų žvalgymo sistemų, įskaitant palydovinę technologiją, vystymą.

3.3.2 Norint plėtoti saugų ir ekonomiškai pagrįstą telkinių eksploatavimą, reikalingos **pažangios ir lanksčios gamybos sistemos**, tokios kaip, pavyzdžiui, nauji transportavimo sausumos keliais būdai ir sėkmingas robotų taikymas, pažangi automatizacija ir dirbtinis intelektas. Pagrindiniai šį procesą apibūdinantys terminai yra tolesnis procesų automatizavimas, pagerinta kontrolė ir integruotos veikimo ir priežiūros sistemos.

3.3.3 **Automatizavimo** plėtros tikslai yra susiję su pažangių autonominių jutiklių ir vykdytuvų, belaidžių jutiklių tinklų, naujų fizinio matavimo procedūrų, lokalizacijos ir navigacijos sistemų bei pažangių vaizdo apdorojimo sistemų kūrimu ir vystymu.

3.3.4 Siekiant užtikrinti ekonomišką ir saugesnę kasyklų, ypač esančių didesniame gylyje, eksploatavimą, vienas svar-

biausių prioritetinių uždavinių yra patobulintų ir ypač racionalių **klodų kontrolės būdų** kūrimas ir vystymas.

3.3.5 Pagrindinis dalykas, be kurio neįmanoma apsieiti nė viename gamybos proceso etape, yra patobulinta **informacijos technologija**, apimanti duomenų surinkimą, kontrolę ir analizavimo būdus. Kalbant konkrečiau, informacijos technologija apima pasikeitimą informacija, visų pirma bendravimą po žeme, įskaitant šiam bendravimui užtikrinti būtinus naudojamus informacijų technologijos įrenginius. Sėkmingai Anglių ir plieno mokslinių tyrimų fondo projektuose taikoma virtuali tikrovė gali prisidėti tobulinant kasyklų kontrolės centrų technologijas. Labiau kompiuterizuotas proceso valdymas padidins efektyvumą ir pagerins saugą darbo vietoje.

3.3.6 Dėl erdvės apribojimų, nuolat augančių apimčių ir vienetų svorio, **surinkimas ir išmontavimas** tampa bet koks tolesnio našumo didinimo kliūtimi. Todėl vienas svarbiausių tikslų yra mažinti surinkimo ir išmontavimo laiką, taikant naujus surinkimo (išmontavimo) metodus ir naudojant tam tikrą nustatytą skaičių nedidelės apimties standartinių detalių. Ir šiuo atveju kaip pagalbine priemone galima pasinaudoti šiuolaikiška informacijų technologija. Beveik tą patį galima pasakyti ir apie medžiagų transportavimą po žeme. Pagrindiniai su šiuo transportavimu susiję uždaviniai yra transportavimo automatizavimas, panaudojant šiuolaikines jutiklių sistemas ir optimizuotą medžiagų valdymą.

3.3.7 Dėl su aplinkosauga suderintų veiksmų sąnaudų ir klausimo dėl kasybos priimtumo tankiai gyvenamuose regionuose aktualumo aplinkos apsauga tampa svarbiu mokslinių tyrimų objektu, siekiant pašalinti arba sumažinti įvairiopą kasyklų arba kokso gamyklų sukeltą aplinkai žalingą poveikį. Bet kokia šiose srityse pasiekta metodologinė pažanga atskleis dideles eksporto galimybes, lems milžinišką teigiamą poveikį kitoms pramonės sritims ir yra labai reikalinga visuomenei. Tai pasakytina apie veikiančias kasyklas, kasyklų uždarymo priemonės ir tolesnį jų naudojimą.

3.3.8 Moksliniai tyrimai ir plėtra yra reikalingi kuriant, pavyzdžiui, tikslesnes pasikartojančio vandens lygio kasyklose kilimo arba dujų išmetimo uždarius kasyklą numatymo procedūras. Be to, būtina kuo plačiau naudoti ir kituose pramonės sektoriuose pasiektos bendros techninės pažangos rezultatus bei remti jų pritaikymą požeminei akmens anglies kasybai. Pagrindiniai šį procesą apibūdinantys terminai yra nanotechnologija, bionika, erdvėlaivių gamybos technologijos jutikliai ir robotika.

3.4 Su švaria anglies utilizacija susijusios mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros programos

3.4.1 Pagrindiniai šios srities tikslai yra susiję su dviem švaraus anglies utilizavimo etapais:

- Efektyvumo didinimas, siekiant sumažinti teršalų išmetimą ir taupiai naudoti išteklius, ir
- CO₂ dujų atskyrimas ir laikymas.

3.4.2 Kalbant apie švarų anglies utilizavimą, šiuo metu priimtinesnis efektyvumo didinimas, nes jis leidžia sumažinti teršalų išmetimą ir įgyvendinti išteklių išsaugojimo tikslą. Šiai strategijai teikiama pirmenybė atsižvelgiant į tai, kad 2010–2020 m. Europoje numatomas poreikis atnaujinti pajėgumus ir statyti naują daugiau kaip 200 GW elektrinę (ES15). Apskritai numatoma, kad veiks apie 60 % iškastinių kurą naudojančių elektrinių, iš jų naudojančių vien anglį — 23 % Tokios prognozės atveria didžiausio efektyvių technologijų panaudojimo galimybes.

3.4.3 Naudojant akmens anglis, dabartinis didžiausias šiluminių elektrinių efektyvumas sudaro 45–47 % Toliau didinant technologinio proceso parametrus — spaudimą ir temperatūrą (iki daugiau kaip 700 °C) — galima tikėtis pasiekti daugiau kaip 50 % efektyvumą. Pagrindinis vaidmuo šiuo atžvilgiu tenka naujų, aukštai temperatūrai atsparių medžiagų kūrimui ir išbandymui. Palyginti su šiuo metu Vokietijoje įdiegta technologija, tai reikštų apie 30 % mažesnę anglies dvideginio dujų išmetimą.

3.4.4 Taigi įmanoma gana greitai ir reikšmingai prisidėti prie CO₂ dujų išmetimo mažinimo ir kartu prisidėti prie išteklių išsaugojimo, iš esmės vien tik tobulinant įprastinius šiluminių elektrinių technologinius procesus, todėl, ateityje finansuojant mokslinius tyrimus, daugiausia dėmesio turi būti skirta šiems procesams tobulinti.

3.4.5 Be tobulesnių įprastinių šiluminių elektrinių technologinių procesų, tokių kaip vidutinio laikotarpio ir ilgalaikės alternatyvos, gali būti tyrinėjami kombinuoti procesai. Pagrindiniai tokių kombinuotų procesų variantai galėtų būti integruotas anglies dujinimo procesas (angl. IGCC) ir suslėgtų anglies miltelių deginimo technologija. Naudojant šias technologijas būtų galima pasiekti daug didesnę negu 50 % efektyvumą. Todėl būtina intensyviau vykdyti mokslinius tyrimus šia kryptimi.

3.4.6 Be to, būtina vykdyti ir visiškai aplinkos neteršiančių elektrinių mokslinius tyrimus, numatant potencialią politinę valią tai pasiekti. Tačiau, įdiegiant elektrinėje anglies dioksido atskyrimo įrangą, prarandama nuo 6 iki 14 procentinių punktų elektrinės efektyvumo. Tai ne tik padidina galutinio produkto savikainą, bet ir neleidžia tinkamai įgyvendinti išteklių išsaugojimo tikslo. Pagrindines technologijas formuoja optimizuoti didžiausio efektyvumo elektrinių modeliai, visų pirma siekiant ilgalaikio tikslo — sukurti anglies dvideginio dujų į aplinką neišmetančią elektrinę.

3.4.7 CO₂ dujų neišmetanti elektrinė — tai ilgalaikė vizija. Įgyvendinant prevencinę klimato apsaugą, būtina laiku sukurti ir išvysti techniškai ir ekonomiškai racionalius aplinkai nekenkiančių dujų likučių atskyrimo nuo elektrinės išmetamų dujų procesus, siekiant užkirsti kelią CO₂ dujoms patekti į aplinką.

3.4.8 Šiuo metu vystyti CO₂ atskyrimo technologijas (pirmoji proceso dalis), atrodo, yra paprasčiau negu sukurti patikimą ir ilgalaikį anglies dvideginio laikymą po atskyrimo

(antroji proceso dalis), nes kol kas sukaupta labai mažai žinių apie tai, kas gali įvykti su ilgą laiką uždaroje saugyklose laikomais dideliais CO₂ dujų kiekiais. Šiuo metu daugiausia diskutuojama apie šių dujų izoliaciją išnaudotuose naftos ir gamtinių dujų telkiniuose arba giliuose vandeninguose druskos sluoksniuose. Tokia veikla pareikalautų didelių investicijų į logistiką.

3.4.9 Remiantis šiandien turimomis šios srities žiniomis, nėra jokių neįveikiamų techninių kliūčių, galinčių sutrukdyti tobulinti šias technologijas, tačiau ši koncepcija yra gana rizikinga ekonominiu ir ekologiniu požiūriu. Viena pagrindinių ilgalaikių pramonei ir vyriausybėms keliamų užduočių yra kiek įmanoma sumažinti riziką.

4. Išvados ir rekomendacijos

Pasibaigus trejus metus trukusiam pereinamajam laikotarpiui, Anglių ir plieno mokslinių tyrimų fondo mokslinių tyrimų programą galima vertinti kaip efektyvią ir veiksmingą, gerokai sustiprinusią ankstesnėse EAPB mokslinių tyrimų programose dalyvavusių ekspertų tinklą. EESRK rekomenduoja artimiausioje ateityje išlaikyti ir tuos pačius programai vadovaujančius konsultacinius organus (APK, PPG ir APG, technines grupes), ir tą pačią vertinimo procedūrą. EESRK rekomenduoja Komisijai pasvarstyti, kaip į technines grupes pritraukti daugiau ekspertų.

4.1 Nors, siekiant supaprastinti administravimą, Anglių ir plieno mokslinių tyrimų fondo mokslinių tyrimų programa apima ir anglių, ir plieno sektorius, kiekvienas šių sektorių turi specifinių ypatybių, ir į jas būtina atsižvelgti, norint veiksmingai įgyvendinti techninius ir mokslinius šių sektorių konkurencingumo didinimo tikslus. EESRK remia Europos technologijų platformų, kurios plieno ir anglių sektoriuose sukuria tinkamą aplinką mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros politikos kryptims ir veiklos rūšims vystyti ir koordinuoti, panaudojant visus turimus Europos išteklius, kūrimą.

4.2 EESRK ryžtingai pritaria greitai ir visapusiškai naujųjų valstybių narių bendrovių, mokslinių tyrimų centrų ir universitetų integravimuisi į Anglių ir plieno mokslinių tyrimų fondo mokslinę programą ir su plieno ir anglių sektorių Europos technologijų platformomis susijusią veiklą.

4.3 Plienas

Per ateinančius dešimtmečius plieno pramonėje EESRK numato esminį bendrų mokslinių tyrimų poreikį, siekiant išlaikyti ar net sustiprinti šios Europos pramonės šakos pirmavimą pasaulio mastu. Šis pirmavimas turėtų būti ir tvarus, ir konkurencingas. Plieno utilizacija tampa esmine problema, siekiant patenkinti būsimus visuomenės poreikius ir kurti naujas galimybes rinkoje. Ateityje plieno pramonei teks visų pirma orientotis į mažiau žalos aplinkai darančius produktus bei kurti naujus plieno sprendimus.

4.3.1 EESRK nori atkreipti dėmesį į šiuos esminius dalykus:

- Visose mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros programose yra atsižvelgiama į aplinkos apsaugą (visų pirma CO₂ išmetimo sumažinimas) ir energijos efektyvumo didinimą. Būtina kurti ir vystyti naujus procesus, kurie būtų labiau integruoti ir lankstesni už dabartinius.
- Dar vienas paminėtinas labai svarbus tikslas yra saugumas ir patikimumas, jie turėtų būti užtikrinti ne tik atitinkamose pramonės srityse, bet ir pirkėjų, naudojančių plieno sprendimus (automobiliai, pastatai, energijos produktai, transportas ir kt.) kasdieniame gyvenime, plėtojant naujus pažangesnius ir saugesnius sprendimus plieno sektoriuje. Kuriant naujus plieno sprendimus taip pat visuotinai akcentuojamas gaminių svorio mažinimas. Tačiau siekiant ilgalaikių plieno sektoriaus tikslų — konkurencinės plieno produktų pozicijos stiprinimo ir didesnio plieno gamybos procesų tvarumo — bus ypač reikšmingas socialinis naudojamų medžiagų poveikis.
- Siekiant įgyvendinti plieno sektoriaus ambicijas, kitas labai svarbus tikslas yra pritraukti ir išlaikyti kvalifikuotus darbuotojus.
- Taikant vieningu pritarimu pagrįstą Plieno technologijų platformos prioritetinių specifinių kryptių nustatymą, pirmenybė suteikiama projektams, kurie bus įgyvendinami naudojantis skirtingomis Europos mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros priemonėmis (Anglių ir plieno mokslinių

tyrimų fondu, Septintąja pamatine programa, nacionalinėmis ir regioninėmis programomis). Tačiau skirtingas programas būtina koordinuoti.

- Siekiant, kad plieno sektoriaus platforma būtų patvirtinta kaip prioritetinė platforma, kuriai būtų sudaryta galimybė pasinaudoti Bendros technologijų iniciatyvos teikiamais pranašumais, būtina Europos valdžios institucijų parama.

4.4 Anglys

EESRK sveikina naujuosius Europos energijos prioritetus, pabrėždamas švarių anglies technologijų reikšmę klimato ir aplinkos apsaugai ir energijos tiekimo Europoje saugumui bei pritaria švarių anglies technologijų paskelbimui pagrindine prioritetine Septintosios mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros pamatinės programos mokslinių tyrimų kryptimi.

Taigi programos tikslas turi būti didinti efektyvumą, siekiant sumažinti teršalų išmetimą ir taupiai naudoti išteklius bei kurti ir vystyti CO₂ atskyrimo ir laikymo priemones. Kadangi į platesnio masto klausimus orientuota Europos kasybos technologijų platforma pateiks strategijas ir priemones, kuriomis naudojantis bus galima vykdyti kasybos mokslinius tyrinėjimus keliuose skirtinguose sektoriuose, būtina išlaikyti Anglių ir plieno mokslinių tyrimų fondo programos, nukreiptos į konkrečios anglų kasybos mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros papildomąjį pobūdį.

2005 m. liepos 13 d., Briuselis.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato dėl Socialinės politikos darbotvarkės

COM(2005) 33 final

(2005/C 294/04)

2005 m. vasario 9 d. Europos Komisija, vadovaudamasi EB sutarties 262 straipsniu, nutarė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl: Komisijos komunikato dėl Socialinės politikos darbotvarkės

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, atsakingas už Komiteto darbo parengimą šiuo klausimu, priėmė savo nuomonę 2005 m. birželio 21 d. Pranešėja — Ursula ENGELLEN-KEFER.

Komitetas savo 419-oje plenarinėje sesijoje 2005 m. liepos 13-14 d. (liepos 13 d. posėdyje) 60 balsų „už“, 1 balsu „prieš“ ir 3 nariams susilaikius priėmė šią nuomonę.

1. Įžanga

1.1 Su naująja Socialinės politikos darbotvarke 2006-2010 m. laikotarpiui siejami ypatingi lūkesčiai. Atliekant Lisabonos strategijos vidurio laikotarpio vertinimą pabrėžiama, kad, siekiant Lisabonos politikos tikslų, daugiau dėmesio turi būti skiriama socialinei politikai. Turi būti įgyvendintas Lisabonos strategijos reikalavimas pagerinti konkurencingumą ir ekonomikos augimą ir tai susieti su daugiau ir geresnių darbo vietų sukūrimu, socialinės sanglaudos stiprinimu. Tam reikalinga Europos politika, šiuos tikslus laikanti lygiavėčiais ir užtikrinanti Lisabonos strategijos pusiausvyrą. Kad būtų įtvirtintas Europos socialinis modelis, ekonominė, užimtumo ir socialinė bei aplinkos apsaugos politika turi būti subalansuota.

1.2 Europos Vadovų Taryba 2005 m. kovo 22–23 d. vykusiam susitikime, skirtame Lisabonos strategijai atnaujinti, patvirtino, kad prioritetu turi būti laikomas augimo ir užimtumo skatinimas, didelę reikšmę skiriant makropolitikai⁽¹⁾. Nuolat silpnėjant konjunktūrai ir nemažėjant nedarbui, būtina laikytis šių gairių. Taryba, teigdama, kad, siekdama šių tikslų Sąjunga turi sutelkti visus atitinkamus nacionalinius ir Bendrijos išteklius — įskaitant sanglaudos politiką — vystydama tris Lisabonos strategijos aspektus (ekonominį, socialinį ir aplinkosaugos), kad būtų geriau pasinaudota jų sąveika bendrame darnaus vystymosi kontekste⁽²⁾, pabrėžia, kad būtina veiksmingai derinti ekonominę, užimtumo ir socialinę politiką. Prioritetinis orientavimasis į augimą ir užimtumą, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto (EESRK) nuomone, savaime nepagerins socialinės padėties, net jei spartesnis augimas ir yra svarbi kovos su nedarbu ir socialinės padėties gerinimo sąlyga. Socialinė politika labiau laikytina gamybos veiksmu, teigiamai veikianti augimą ir užimtumą. To padeda siekti ir Socialinės politikos darbotvarkė, „kuri padės pasiekti Lisabonos strategijos tikslus sustiprindama Europos socialinį

modelį, grindžiamą visiško užimtumo ir didesnės socialinės sanglaudos siekiu“⁽³⁾.

1.3 „Europos socialinis modelis remiasi gerai išvystyta ekonomika, aukštu socialinės apsaugos lygiu, geru išsilavinimu bei socialiniu dialogu“⁽⁴⁾. Jis grindžiamas bendromis visoms valstybėms narėms galiojančiomis pagrindinėmis vertybėmis: demokratija, laisve ir socialiniu teisingumu. Toks socialinės rinkos ekonomikos ir šių pagrindinių vertybių pripažinimas pirmą kartą įtvirtintas būsimosios Konstitucijoje Europai, ypač ES pagrindinių teisių chartijoje. Visoms Europos Sąjungos valstybėms narėms, atsižvelgiant į kiekvienos iš jų ypatumus, būdingi bendri socialinės valstybės požymiai, kurių visuma grindžiamas Europos socialinis modelis. Šiems bendriems ypatumams priskiriama:

- solidarumo principu paremtos tvarios socialinės apsaugos sistemos, padedančios išvengti didelių gyvenimo pavojų;
- įstatymuose ar kolektyvinėse sutartyse reglamentuotos darbo sąlygos, siekiant apsaugoti darbuotojus ir skatinti užimtumą;
- dalyvavimo teisės suteikimas darbuotojams ir organizacijoms, atstovaujančioms jų interesams;
- darbo santykių sistemos arba savarankiško socialinio dialogo tarp socialinių partnerių tvarka;
- visuotinės svarbos paslaugos, skirtos siekti bendros gerovės.

Europos socialinės politikos uždavinys — naudojant veiksmingas priemones Europos mastu išsaugoti ir tobulinti šį Europos socialinį modelį. Ypatingas socialinės politikos uždavinys yra susijęs su Europos užimtumo strategija (EUS), koordinavimo priemonėmis, kuriomis siekiama socialinės integracijos ir socialinės apsaugos sistemų reformos bei darbo ir gyvenimo sąlygų suderinimo, siekiant pažangos taikant minimalius socialinius standartus.

⁽¹⁾ „Tinkamos makroekonominės sąlygos yra būtinos siekiant paremti augimo ir užimtumo didinimo pastangas.“ (Pirmininkaujančios valstybės narės išvados, 2 psl.).

⁽²⁾ Ten pat, 2 psl.

⁽³⁾ Pirmininkaujančios šalies išvados, 9 psl.

⁽⁴⁾ Barselonos Europos Vadovų Taryba, Pirmininkaujančios valstybės narės išvados, 2002 m. kovo 15–16 d.

1.4 Įgyvendinant Lisabonos tikslus, Europos lygiu būtina stiprinti socialinę politiką kaip ypatingą veiklos sritį, aktyviai stengiantis:

- išvengti nedarbo ir vėl integruoti į darbo rinką labiausiai pažeidžiamų asmenų grupes;
- įveikti skurdą ir socialinę atskirtį, ypač atsižvelgiant į naujus skurdo pavojus, pvz., „dirbančius vargšus“;
- įveikti visų rūšių diskriminaciją ir suteikti moterims lygias galimybes;
- paspartinti keitimąsi patirtimi apie socialinės apsaugos reformų strategijas, siekiant išsaugoti jų socialines funkcijas ir užtikrinti tvarų jų finansavimo pagrindą;
- įgyvendinti tinkamus minimalius socialinius standartus, siekiant apsaugoti darbuotojus, užtikrinti jų dalyvavimo teises ir atstovavimą įmonėse.

EESRK aktyviai remia naują, ES Komisijos patvirtintą, metodą, pagal kurį turi būti įvertintas kiekvieno teisinio pasiūlymo poveikis augimui ir užimtumui ir jo suderinamumas su ES pagrindinių teisių chartija.

1.5 Rengiant naują Socialinės politikos darbotvarkę, daug prisidėjo aukšto lygio grupė dėl socialinės politikos ateities išsiplėtusioje Europos Sąjungoje, 2004 m. gegužę pateikusi savo ataskaitą. EESRK nuomone, naujojoje Socialinės politikos darbotvarkėje turėjo būti labiau atsižvelgta į šios grupės darbo rezultatus ir pasiūlymus⁽⁵⁾.

2. Komisijos pasiūlymo santrauka

2.1 Savo komunikate Komisija pirmiausia pabrėžia pritaranti Europos socialinio modelio modernizavimui ir plėtojimui, socialinės sanglaudos, kaip sudedamosios Lisabonos strategijos dalies, skatinimui. Socialinė darbotvarkė nustato prioritetus, lemiančius Europos Sąjungos veiksmus. Juos įgyvendinant būtina atsižvelgti į šiuos principus:

- teigiamą ekonominių, socialinių ir užimtumo politikos krypčių sąveiką;
- užimtumo, socialinės politikos ir darbo santykių kokybę, siekiant gerinti „žmogiškąjį ir socialinį“ kapitalą, skatinimą;

— socialinės apsaugos sistemų modernizavimą, atsižvelgiant į dabartinius visuomenės poreikius, remiantis solidarumu ir stiprinant jų, kaip gamybos veiksnio, vaidmenį;

— atsižvelgimą į socialinės politikos nebuvimo kainą.⁽⁶⁾

2.2 Remiantis pirmiau nurodytais principais, strateginis modelis grindžiamas dviem elementais:

- piliečių pasitikėjimo visuomenės pokyčiais didinimu, taikant kartų modelį, partnerystę pokyčiams ir panaudojant globalizavimo galimybes;
- prioritetų nustatymu, remiantis strateginiais ES Komisijos tikslais 2005-2009 m. tokiose politikos srityse kaip užimtumo skatinimas ir struktūrinių pokyčių įveikimas, darnios visuomenės kūrimas ir lygių galimybių skatinimas.

3. Pasitikėjimo kūrimas — sėkmę lemiančios sąlygos

3.1 Siekiant didinti pasitikėjimą visuomenės pokyčiais, paskelbtos trys konkrečios priemonės:

- Žalioji knyga dėl demografinių pokyčių ir dalyvavimas Europos iniciatyvoje jaunimo labui;
- partnerystė siekiant pokyčių, organizuojant metinį forumą, kuriame būtų įvertintas Socialinės politikos darbotvarkės įgyvendinimas;
- Europos socialinio modelio integracija į tarptautinius darbo santykius ir pritarimas tinkamų darbo sąlygų koncepcijai.

3.2 EESRK taip pat mano, kad reikia didinti visuomenės pasitikėjimą Europos susivienijimu ir socialine raida bendrai. Tai pavyks tik tuo atveju, jei Europos politika lems realų žmonių socialinės padėties pagerėjimą. EESRK laikosi nuomonės, kad reikalinga tinkamai pagrįsta demografinių pokyčių padarinių visuomenei analizė, ir pritaria minėtos Žaliosios knygos parengimui⁽⁷⁾, nes ji palengvins plačių debatų ES surengimą. Atsižvelgiant į visas kartas apimančią metodą, ypatingą dėmesį reikia atkreipti į padarinius jaunajai kartai. Vis dėlto neaišku, ką ES Komisija savo pasiūlyme laiko dalyvavimu Europos iniciatyvoje jaunimo labui ir kokią vaidmenį ji priskiria sau. Vokietijos, Ispanijos, Prancūzijos ir Švedijos vyriausybės Europos Vadovų Tarybai neseniai pateikė bendrą dokumentą dėl Europos jaunimo pakto. Jame pateikti pasiūlymai dėl

⁽⁵⁾ Aukšto lygio darbo grupės dėl socialinės politikos ateities išsiplėtusioje Europos Sąjungoje ataskaita, 2004 m. gegužės mėn.

⁽⁶⁾ COM(2005) 33 final, 2005 2 9, p. 2.

⁽⁷⁾ KOM (2005) 94 galutinis, 2005 03 16.

veiksmų užimtumo ir socialinės integracijos, bendrojo lavinimo ir profesinio mokymo, mobilumo ir jaunimo mainų. Šis dokumentas patvirtintas pavasarį vykusiame Europos Vadovų Tarybos susitikime ⁽⁸⁾.

Šiame pasiūlyme aiškiai atsižvelgiama į minėtą Žaliąją knygą dėl demografinių pokyčių. EESRK apgailestauja, kad savo komunikate ES Komisija išsamiau neanalizuoja šio vyriausybės pasiūlymo ⁽⁹⁾.

3.3 EESRK laikosi nuomonės, kad, iš esmės, prasminga surengti metinį forumą, kuriame būtų įvertintas Socialinės politikos darbotvarkės įgyvendinimas. EESRK požiūriu toks forumas turėtų analizuoti Europos socialinio modelio perspektyvas, įtraukti visas suinteresuotas socialines grupes ir planuojamas taip, kad būtų įmanomos dalyvių diskusijos.

3.4 EESRK itin remia ES Komisijos ketinimą į tarptautinius darbo santykius aktyviai įtraukti Europos socialinio modelio pranašumus ir, atsižvelgiant į Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) standartus, tarptautiniu mastu skatinti tinkamas darbo sąlygas. Europos Sąjunga gali viltis, kad, pasikeitus pagrindinėms ekonominėms sąlygoms, išsaugos ir toliau vystys Europos socialinį modelį bei įtikinamai pasisakys už ekonominės ir socialinės pažangos sąveiką. Ji taip pat turi aiškiai atsižvelgti į peržiūrėtą Europos socialinę chartiją ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją.

4. Užimtumas ir darbo kokybė, struktūrinių pokyčių įveikimas

4.1 Europos užimtumo strategija

4.1.1 Atsižvelgdama į Europos užimtumo strategiją, ES Komisija 2005 m. skelbia naujas gaires, paremtas 2003 m. W. Koko darbo grupės ataskaitoje apibrėžtais prioritetais: prisitaikymo skatinimu, geresne integracija į darbo rinką, didesnėmis investicijomis į žmogiškuosius išteklius, veiksmingesniu reformų įgyvendinimu. Tai turi būti siejama su ekonominiais politiniais pagrindais. EESRK nurodo, kad aukšto lygio grupė dėl socialinės politikos ateities ES pateikė konkrečių pasiūlymų dėl naujų užimtumo gairių prioritetų. Jie turi būti nukreipti į ankstyvą ir geresnę jaunuolių integraciją į darbo rinką, profesinio mokymo ir darbinės veiklos suderinamumą, moterų ir

vyresnio amžiaus darbuotojų integraciją. Kitas prioritetas ekspertų grupės siūlymu yra investicijos į darbo kokybę, įgyvendinant darbo organizavimo ir darbo bei sveikatos apsaugos politiką; ši sąveika palengvintų ir vyresnio amžiaus žmonių integraciją. Visą gyvenimą trunkančio mokymo srityje grupė taip pat pristato įvairias priemones, kurias turi atspindėti užimtumo gairės. ES užimtumo gairėse turi būti labiau atsižvelgta į paramą struktūriniams pokyčiams ir jų pasekmių įveikimą, ypač naujose valstybėse narėse, o pateiktose integruotose augimo ir užimtumo gairėse į šiuos pasiūlymus atsižvelgiama tik iš dalies ⁽¹⁰⁾.

EESRK mano, jog yra būtina, kad rengiant naują koncepciją dėl užimtumo gairių daugiau dėmesio būtų skiriama užimtumo kokybei, taip išvengiant dirbančiųjų skurdo.

4.1.2 Europos socialinio fondo (ESF) vaidmuo įgyvendinant Europos užimtumo strategiją paliestas tik įgyvendinimo valdymo gerinimo ir komunikacinės strategijos kontekste. EESRK kritikuoja, kad ES Komisija nė karto neįvardija ESF, kaip svarbios žmogiškųjų išteklių skatinimo, su darbo rinka susijusio profesinio mokymo ir kvalifikacijos kėlimo priemonės. EESRK požiūriu per mažai išryškintas svarbus ESF vaidmuo remti mokymąsi visą gyvenimą. O juk kompetencija ir kvalifikacija yra svarbūs Europos Sąjungos konkurenciniai pranašumai ⁽¹¹⁾.

4.1.3 EESRK iš esmės teigiamai vertina Socialinės politikos darbotvarkėje numatytus pagalbos ekonominiams struktūriniams pokyčiams modelius, kuriems akivaizdžiai impulsą davė ekspertų grupė dėl socialinės politikos ateities. Vis dėlto keista, kad ES Komisija nenagrinėja socialinių įmonių restruktūrizavimo padarinių. Kalbant apie socialinių pasekmių įveikimo metodus, kaip tik ir reikia teisingai subalansuoti ekonominius ir darbuotojų interesus. ES Komisija dažniausiai siūlo tokius metodus ir priemones, kaip visų dalyvių ir suinteresuotų šalių aukšto lygio forumo, siekiančio padėti restruktūrizuoti įmones, bet ji nesukonkretina tokio forumo sudėties, netgi jo tikslų ir turinio. Ji taip pat mažai dėmesio skiria darbuotojų teisėms ir Europos socialinei teisėkūrai, galinčiai padėti įveikti restruktūrizavimo padarinius. Vis dėlto EESRK mano, kad Direktyva dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kolektyviniu atleidimu iš darbo, suderinimo, Direktyva dėl įmonių perkėlimo, Direktyva dėl bendros darbuotojų informavimo ir konsultavimosi su jais sistemos sukūrimo Europos Bendrijoje ir Direktyva dėl Europos darbų tarybos steigimo yra svarbios priemonės įveikiant socialinius struktūrinių pokyčių padarinius bei įtraukiant darbuotojus ir jų interesams atstovaujančias institucijas.

⁽⁸⁾ Europos Vadovų Taryba. Pirmininkaujančios šalies išvados, Briuselis, 2005 m. kovo 22–23 d.

⁽⁹⁾ EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą, įsteigiantį programą „Veiklus jaunimas“ 2007–2013 metų laikotarpiui (CESE 253/2005, 2005 m. kovo 10 d. Pranešėjas RODRÍGUEZ GARCÍA CARO).

⁽¹⁰⁾ COM(2005) 141 final, 2005 m. balandžio 12 d.

⁽¹¹⁾ EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl Europos socialinio fondo (CESE 250/2005, 2005 03 09. Pranešėja U. ENGELLEN-KEFER).

4.1.4 EESRK pritaria antrajam Europos socialinių partnerių konsultacijų dėl restruktūrizavimo problemų sprendimo ir Direktyvos dėl Europos darbų tarybos steigimo peržiūrėjimo etapui. Vis dėlto EESRK laikosi nuomonės, kad abi šias temas reikia svarstyti atskirai. Nors Europos darbų taryba atlieka svarbų vaidmenį restruktūrizavimo procesuose, Direktyvos dėl Europos darbų tarybos steigimo tobulinimas jau uždelstas. EESRK tai svarstė anksčiau ir nustatė, kad: „Ši ... priemonė daug prisidėjo plėtojant Europos darbdavių ir darbuotojų santykių dimensiją“⁽¹³⁾.

4.1.5 EESRK taip pat pritaria nuomonei, kad tai įgyvendinant būtina glaudesnė politinių priemonių ir finansinių svertų sąveika, ypač Europos socialinio fondo. Vis dėlto neaišku, ką konkrečiai turi galvoje ES Komisija. Taip pat nėra aišku, ką ES Komisija mano, kalbėdama apie stipresnį Europos užimtumo strategijos susiejimą su teisiniu pagrindu bei socialinių partnerių pasirašytais susitarimais.

4.2 Nauja darbo santykių dinamika

4.2.1 ES Komisija, toliau tobulindama socialinę teisėkūrą, stiprindama socialinį dialogą ir skatindama socialinę įmonių atsakomybę, siekia darbo santykių raidai suteikti naują dinamiką. Tam ES Komisija siūlo priimti Žaliąją knygą dėl darbo teisės plėtotės, kurioje būtų analizuojamos aktualios darbo santykių raidos tendencijos ir darbo teisės vaidmuo, kuriant saugesnę aplinką ir prisitaikant prie naujų pokyčių. Diskusija, kurią, kaip teigia ES Komisija, sukels Žalioji knyga, galėtų paskatinti atnaujinti ir supaprastinti šiuo metu galiojančius teisės aktus. EESRK mano esant prasminga parengti tokią Žaliąją knygą, bet, jos nuomone, dar per anksti vertinti galimas tokių diskusijų išvadas. EESRK taip pat įsitikinęs, kad peržiūrint darbo teisę (socialiniams partneriams dalyvaujant) daugiausia dėmesio turi būti skiriama Sutartyje numatytiems uždaviniams įgyvendinti, nes minimalių reikalavimų laikymasis turi skatinti kurti geresnes darbo ir gyvenimo sąlygas, kad, palaikant jų gerėjimą, būtų galima siekti jų suderinimo (plg. EB sutarties 136 str.).

4.2.2 Toliau ES Komisija skelbia 2005 m. pasiūlysianti iniciatyvą dėl darbuotojų asmens duomenų apsaugos, dėl Direktyvos dėl įmonės perkėlimo ir Direktyvos dėl kolektyvinių atleidimų iš darbo peržiūrėjimo bei įvairių nuostatų, susijusių su darbuotojų informavimu ir konsultavimu, norminimo. EESRK atkreipia dėmesį, kad pats laikas tai įgyvendinti. Direktyvų

peržiūrėjimas, kaip numatyta EB sutarties 136 straipsnyje, turi vykti skatinant „...kurti geresnes gyvenimo bei darbo sąlygas, kad palaikant jų gerėjimą būtų galima siekti jų suderinimo...“.

Dėl nuostatų, susijusių su darbuotojų informavimu ir konsultavimu, EESRK mano, kad turėtų būti remiamasi Direktyvoje dėl Europos akcinių bendrovių apibrėžtomis dalyvavimo teisėmis.

4.2.3 EESRK sutinka su ES Komisijos pasiūlymais, susijusiais su sveikatos ir saugos darbe sritimis, ypač pabrėžiant paskelbtų iniciatyvų prevencijos aspektą. Komunikatas dėl naujų strategijų darbo ir sveikatos saugos srityje 2007–2012 m. pirmiausia turėtų analizuoti naujus pavojus, įtraukti lig šiol neįtrauktų darbuotojų grupių apsaugą ir išnagrinėti klausimą, kaip pagerinti galiojančių darbo ir sveikatos apsaugos nuostatų įgyvendinimą, ypač naujose valstybėse narėse.

4.2.4 EESRK taip pat sveikina ES Komisijos ketinimą toliau skatinti socialinį dialogą tiek tarp skirtingų profesijų, tiek tarp sektorių ir ypač pritaria ketinimui suteikti Europos socialiniams partneriams galimybę veiksmingiau pasinaudoti logistine ir technine parama. EESRK nuomone, tai ypač būtina naujose valstybėse narėse, nes čia socialinio dialogo struktūros daugeliu atžvilgių nėra gerai išvystytos, jos dar tik kuriamos. Dvišalis socialinis Europos socialinių partnerių dialogas yra svarbi Europos socialinio modelio dalis. Kaip socialiniai partneriai apibrėžė Lakeno Europos Vadovų Tarybos bendrojoje deklaracijoje, ypatingą socialinių partnerių socialinio dialogo vaidmenį lemia jo įteisinimas ir reprezentatyvumas bei jo nulemtų privalomų sutarčių Europos mastu sudarymas⁽¹³⁾. Reikšmingas yra ir dialogas su pilietine visuomene, jis pirmiausia išryškėja EESRK, organizuotos pilietinės visuomenės forumo, konsultacijose⁽¹⁴⁾. Būtent naujose valstybėse narėse tiek pilietiniam dialogui, tiek pastovių pramoninių santykių tarp socialinių partnerių vystymui stinga ES Komisijos paramos.

4.2.5 ES Komisija ketina imtis ir kitų iniciatyvų, palaikančių vystymąsi ir įmonių socialinę atsakomybę. EESRK mano, kad tam tinkamą pagrindą sukuria daug gerų su elgesio kodeksu sietinų pavyzdžių ir kiti savarankiški įmonių veiksmai, sietini su socialinės atsakomybės perėmimu, pristatyti Europos suinteresuotų šalių forume. Jiems turėtų būti priskirtos ir mokymosi visą gyvenimą iniciatyvos. Todėl EESRK remia ES Komisijos pastangas pradėti iniciatyvas, kurios skatintų įmonių socialinės atsakomybės principų plėtotę ir skaidrumą Europoje.

⁽¹³⁾ ETUC/UNICE/CEEP Bendroji deklaracija, 2001 m. gruodžio 7 d.

⁽¹²⁾ EESRK nuomonė dėl „Konkretaus direktyvos 94/45/EB dėl Europos darbų tarybos steigimo įgyvendinimo ir peržiūrėjimo aspektų“ (OL C 10, 2004 01 14, J. PIETTE).

⁽¹⁴⁾ EESRK nuomonė tema „Europietiškas valdymas. Baltoji knyga“ (OL C 125, 2002 05 27, p. 61. Pranešėja: U. Engelen-Kēfer, kita pranešėja: I. PARI).

4.3 Europos užimtumo rinką

4.3.1 ES Komisija ketina įgyvendinti įvairias iniciatyvas, padėsiančias panaikinti mobilumo tarp šalių kliūtis ir sukurti tikrą Europos užimtumo rinką. Viena iš iniciatyvų — pasiūlymas priimti direktyvą dėl pensijų sistemų. EESRK mano, kad reikėtų skubiai paskleisti informaciją apie šį pasiūlymą, nes nuomonių skirtumai dėl šios nuostatos taikymo gali sutrukdyti pradėti socialinių partnerių derybas.

4.3.2 Be to, ES Komisija siūlo neprivalomą pagrindą daugiašalėms kolektyvinėms deryboms įmonės arba sektoriaus lygiu. EK Komisijos nuomone, toks pagrindas galėtų padėti išspręsti darbo organizavimo, užimtumo, darbo sąlygų ir mokymo klausimus. Neprivaloma — tai reiškia, kad socialiniai partneriai patys turi teisę apsispręsti, ar remtis šiuo teisiniu pagrindu.

Europos darbų tarybos praktika rodo, kad daugeliu atvejų jos ne tik pasinaudojo joms suteikta informavimo ir konsultavimo teise, bet ir savarankiškai susitarė dėl kai kurių paliestų temų. Tokių susitarimų pavyzdžių pasitaiko ir plėtojant socialinį dialogą sektorių lygiu. EESRK remia šioje iniciatyvoje iškeltą tikslą — skatinti socialinį dialogą įmonių ir sektorių lygiu ir labiau nei iki šiol atsižvelgti į keliose šalyse veikiančias įmones ir į tai, kad laisvanoriški susitarimai svarbūs kelioms šalims.

EESRK siūlo ES Komisijai kuo anksčiau pradėti konsultacijas su Europos socialiniais partneriais, sužinoti jų nuomonę dėl šio pagrindinės nuostatos apibrėžiančio pasiūlymo ir į jį atsižvelgti.

4.3.3 ES Komisijos nuomone, laisvas piliečių judėjimas yra viena pagrindinių laisvių Europoje. EESRK manymu, būtina nuolat tobulinti tokias priemones, kaip Europos užimtumo paslaugų tinklas ir migruojančių darbuotojų socialinės apsaugos sistemos. EESRK įsitikinimu, prasminga siūlyti jau 2005 m. sudaryti aukšto lygio grupę, kuri įvertintų ES plėtros įtaką mobilumui bei pereinamųjų laikotarpių veikimą ir 2006 m. pateiktų apie tai ataskaitą. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad socialiniai partneriai ir nevyriausybinės organizacijos turi didelę patirtį šioje srityje, todėl ragina ES Komisiją į ekspertų grupes įtraukti socialinių partnerių ir nevyriausybinių organizacijų atstovus.

5. Solidari visuomenė: lygios galimybės visiems

5.1 Šioje antrojeje veiklos gairėje ES Komisija analizuoja pasikeitimo patirtimi apie socialinės apsaugos sistemų reformas stiprinimą, kovą su skurdu ir socialine atskirtimi, nediskriminavimą bei socialinių paslaugų vaidmenį.

5.2 ES Komisija atnaujinama savo pasiūlymą patobulinti ir supaprastinti socialinės integracijos, pensijų ir sveikatos sričių koordinavimą. EESRK tai jau analizavo ankstesnėje savo nuomonėje⁽¹⁵⁾. Jis atkreipia dėmesį, kad, įdiegiant atviro koordinavimo metodą, būtina atsižvelgti į atitinkamos srities ypatumus. Jo nuomone, būtina toliau taikyti atviro koordinavimo metodą socialinės integracijos srityje kartu su nacionaliniais veiksmų planais bei pateikiant dvimetes ataskaitas. EESRK manymu, tai ypač svarbu dar ir dėl to, kad, nepaisant bendrų pastangų, skurdas sumažėjo labai nedaug. Apie 15 proc. visų Europos Sąjungos gyventojų skursta, kai kuriose šalyse tokių gyventojų yra daugiau nei 20 proc. Pagrindinė priežastis — didelis nedarbas, labiausiai paliečias daugiavaikes šeimas ir vienišus tėvus⁽¹⁶⁾. Užimtumas, kaip rodo didėjantis „dirbančiųjų vargšų“ („working poor“) skaičius, irgi neapsaugo nuo skurdo⁽¹⁷⁾. Todėl būtina stiprinti kovą su skurdu ir socialine atskirtimi.

5.3 Atsižvelgdama į šias aplinkybes, ES Komisija nori tęsti diskusijas apie nacionalines minimalaus darbo užmokesčio nuostatas ir 2005 m. pradėti su tuo susijusias konsultacijas. EESRK teiraujasi, kur vyko tokios diskusijos ir kas jose dalyvavo. EESRK nuomone, valstybių narių pareiga esant būtinybei kiekvienam piliečiui užtikrinti socialinę pagalbą, mokant jam minimalų darbo užmokestį, garantuojantį tinkamas gyvenimo sąlygas. Iš ES Komisijos svarstymų neaišku, kodėl šios diskusijos dėl minimalaus darbo užmokesčio atskirose šalyse turi būti organizuojamos Europos lygiu. EESRK taip pat nori pasiteirauti, ar, atsižvelgiant į problemų svarbą, nebūtų prasminga Europos metus kovai su skurdu ir socialine atskirtimi paskelbti anksčiau nei 2010 m.

5.4 EESRK iš esmės remia ES Komisijos politikos kryptis dėl vyrų ir moterų lygių galimybių ir dėl nediskriminavimo bendrai. 2005 m. Komisija parengs naują komunikatą, kuriame sieks paaiškinti savo politinį metodą ir peržiūrėti iniciatyvas, papildančias jau esamą teisinį pagrindą.

⁽¹⁵⁾ EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Lisabonos strategijos socialinės dimensijos stiprinimo. Atviro koordinavimo metodo įdiegimas socialinės apsaugos srityje (OL C 32, 2004 02 05. Pranešėjas: W. BEIRNAERT).

⁽¹⁶⁾ Bendroji ataskaita dėl socialinės įtraukties 2004 m., 2004 m. gegužės mėn.

⁽¹⁷⁾ Aukšto lygio darbo grupės ataskaita dėl socialinės politikos ateities išsiplėtusioje Europos Sąjungoje, 2004 m. gegužės mėn.

EESRK atkreipia dėmesį, kad kaip tik dabar daugelyje valstybių narių į nacionalinę teisę perkeltos arba perkeliamos direktyvos dėl nediskriminavimo. Jis mano, kad būtų prasminga pateikti ataskaitą apie šių direktyvų įgyvendinimą atskirose valstybėse narėse ir, atsižvelgiant į tai, siūlyti atitinkamas politines priemones.

EESRK pritaria paskelbtiems veiksams moterų ir vyrų lygių galimybių srityje, ypač vyrų ir moterų lygių galimybių instituto įkūrimui ir naujai veiksmų plano versijai dėl neigaliųjų žmonių lygių galimybių.

5.5 Be to, ES Komisija ketina 2005 m. pateikti komunikatą dėl socialinių paslaugų svarbos. EESRK pritaria šiam ketinimui ypač dėl to, kad, kaip tikimasi, šis komunikatas sukels prieštaringas diskusijas dėl Direktyvos dėl paslaugų vidaus rinkoje ir suteiks daugiau aiškumo. Baltojoje knygoje dėl bendros svarbos paslaugų ES Komisija jau pažymėjo socialinių paslaugų ypatumus įtvirtinant visuotinę ir atskiro asmens gerovę. Socialinės tiek privačios, tiek bendro pobūdžio tarnybų teikiamos paslaugos iš esmės skiriasi nuo kitų vidaus rinkoje teikiamų paslaugų, nes jos grindžiamos solidarumo principu, orientuotos į kiekvieno atskiro asmens poreikius ir padeda įgyvendinti pagrindinę teisę į socialinę apsaugą ir socialinės visuomenės sanglaudą. EESRK laikosi nuomonės, kad socialinės paslaugos, ypač sveikatos apsaugos srityje, iš esmės turi būti traktuojamos kitaip nei vien tik į rinką nukreiptos paslaugos.

5.6 EESRK apgailestauja, kad ES Komisija nesvarsto socialinių bendro pobūdžio tarnybų įtakos užimtumui ir socialinei sanglaudai. Tą EESRK jau analizavo ir išdėstė pristatydamą savo nuomonę dėl Socialinės politikos darbotvarkės vidurio laikotarpio peržiūros: „Vis labiau įvertinamos ir vis labiau pasinaudojama socialinių bendro pobūdžio tarnybų teikiamomis paslaugomis užimtumo ir socialinėje srityje, o tai ženkliai sustiprina paramą ir labiau apsaugo pažeidžiamų asmenų teises, nes jos atitinka reikalavimus, keliamus mokymo, socialinės ir sveikatos priežiūros srityse, remia išiliejimo politiką ir panaikina socialinius skirtumus. Pelno nesiekiančios organizacijos padeda atskleisti ir aiškiai išreikšti socialinius labiausiai pažeidžiamų visuomenės sluoksnių poreikius. Jos stengiasi kad būtų vėl atstatyta pažeista socialinė struktūra, kuriai būdingos teigiamos, bet taisytinios sąsajos; jos skatina piliečių solidarumą ir stiprina socialinį dalyvavimą kaip svarbią veiksmingos demokratijos skatinimo sąlygą taip pat ir labiausiai apleistose srityse⁽¹⁸⁾“.

⁽¹⁸⁾ EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Socialinės politikos darbotvarkės vidurio laikotarpio peržiūra (OL C 80 2004 03 30 (3.3.6 ir 3.3.7 p.), L. JAHIER).

6. Išvados

6.1 EESRK pritaria ES Komisijos komunikatui dėl Socialinės politikos darbotvarkės ir vertina jos indėlį, išryškinant socialinės politikos svarbą, siekiant Lisabonos tikslų. Jis laikosi nuomonės, kad, nepaisant strateginės nuostatos, ne visose ES Komisijos komunikato dalyse pateisinami ypatingi lūkesčiai, sietini su vidurio laikotarpio Lisabonos strategijos peržiūra. Ankstesnėje Socialinės politikos darbotvarkėje ES Komisija socialinę politiką traktavo kaip gamybos veiksnį, o naujajame pasiūlyme tai nebeišryškinama. EESRK mano, kad socialinė politika negali būti mažiau svarbi nei ekonominė politika, jos abi yra vienodai svarbios. Socialinės sanglaudos skatinimas ir aktyvios gerovės valstybės kūrimas yra lygiaverčiai Lisabonos strategijos, patvirtintos 2000 m. kovo mėnesį Europos Vadovų Tarybos susitikime, tikslai kaip ir konkurencingumas bei tvari ekonomikos plėtra. Aukštas socialinės apsaugos lygis priskiriamas pagrindiniams Europos socialinio modelio elementams ir yra itin svarbus socialinei sanglaudai.

6.2 Priešingai dažnai pateikiamai nuomonei, kad socialinės išlaidos prieštarauja ekonominiams tikslams, patirtimi paremti įvairių Europos šalių pateikti duomenys patvirtina visai ką kita. Į tai savo ataskaitoje atkreipė dėmesį ekspertų grupė „Socialinės politikos ateitis“. Remiantis Europos politikos centro 2004 m. studija, Švedijai, Danijai, Austrijai, Liuksemburgui ir Nyderlandams būdingas ne tik santykinai aukštas ekonominio išvystymo, bet ir aukštas socialinės apsaugos lygis. Šalys, kurios, atsižvelgiant į Pasaulio ekonomikos forumo tarptautinį reitingą, pasiekė geriausių rezultatų konkurencingumo srityje, daug investuoja ir į socialinę politiką, ir į socialinės apsaugos sistemas; joms būdingas didelis užimtumas ir mažas skurdas⁽¹⁹⁾.

6.3 EESRK kritiškai pastebi, kad naujojoje Socialinės politikos darbotvarkėje numatyta mažiau konkrečių priemonių nei ankstesnėse darbotvarkėse. Tai sunkina įvertinimą, nes ne visada aišku, į kokią politinę kryptį orientuoti pasiūlymai. Tai ypač pasakytina apie socialinę teisėkūrą, nes čia ES Komisija apsiriboja galiojančių direktyvų peržiūra ir beveik nepateikia naujų pasiūlymų. Todėl EESRK tikisi, kad strateginę programą sudarys konkrečios priemonės. Jo nuomone, naujoji Socialinės politikos darbotvarkė turėtų būti siejama su veiksmų programa ateinantiems penkeriems metams. Čia būtų galima orientotis į būsimojoje ES Konstitucijoje apibrėžtas pagrindines socialines teises. Remiantis tuo, socialinė politinė veiksmų programa turi apimti tiek pasiūlymus dėl galiojančių direktyvų peržiūros, tiek naujus pasiūlymus dėl direktyvų ir kartu planuojamas diskusijas bei tolesnės Europos socialinės politikos plėtros koordinavimo priemonės. EESRK nuomone, būtent atsižvelgiant į Lisabonos strategijos vidurio laikotarpio peržiūrą prasminga išryškinti Europos socialinę politiką ir jos veiksmingą vaidmenį skatinant augimą ir užimtumą.

⁽¹⁹⁾ Aukšto lygio darbo grupės dėl socialinės politikos ateities išsiplėtimo Europos Sąjungoje ataskaita, 2004 m. gegužės mėn., p. 61.

6.4 Šiame kontekste EESRK taip pat norėtų apsvarstyti socialinės politikos finansavimo klausimą. Nors jau pateikiant Finansinę perspektyvą Komisija atkreipė dėmesį į tai, kad būsimo ES biudžeto struktūra ir finansavimas turi atitikti Lisabonos strategijos tikslus bei prisidėti prie jų įgyvendinimo, tačiau nerimaujama, kad šis pasiūlymas nebus įgyvendintas.

6.5 Nors lėšų padidinimas numatomas atitinkamame Finansinės perspektyvos papunktyje *Konkurencingumas siekiant augimo ir užimtumo* ⁽²⁰⁾, bet visų pirma šis padidinimas taikomas konkurencingumo priemonėms ir verslo iniciatyvoms. Palyginant su egzistuojančiomis išlaidomis socialinių reikalų ir užimtumo

srityse, paaiškėja, kad, priešingai, būsimai socialinei politikai realus lėšų padidinimas nenumatytas. Esant šioms sąlygoms, Komisija siūlo iš esmės nepakeistą biudžetą.

6.6 EESRK šiuo klausimu, *inter alia*, jau savo nuomonėje dėl pamatinės programos *PROGRESS* ⁽²¹⁾ aiškiai pareiškė, kad būtent atsižvelgiant į nuviliančius Lisabonos strategijos vidurio laikotarpio rezultatus, jis negali suprasti šios sąvokos „biudžeto neutralumas“ užimtumo ir socialinės politikos srityse. Todėl EESRK reikalauja taip pat kaip ir kitoms priemonėms, numatytoms papunktyje *Augimas ir užimtumas*, atitinkamai padidinti socialinei politikai numatytas lėšas.

2005 m. liepos 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁰⁾ COM(2004) 101 final, 2004 2 26

⁽²¹⁾ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą, įsteigiantį Bendrijos užimtumo ir socialinio solidarumo programą *PROGRESS*, COM(2004) 488 final, 2005 4 6, CESE 386/2005

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato dėl sustiprintos partnerystės atokiausiems regionams

COM(2004) 343 final

(2005/C 294/05)

2004 m. gegužės 27 d. Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Komisijos komunikato dėl sustiprintos partnerystės atokiausiems regionams

Ekonominės ir pinigų sąjungos ir ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo parengimą šiuo klausimu, savo nuomonę patvirtino 2005 m. birželio 22 d. Pranešėja — López Almedáriz.

Savo 419-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. liepos 13-14 d. (2005 m. liepos 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas 62 balsais „už“, 1 „prieš“ ir 8 susilaikius, patvirtino šią nuomonę

1. Įžanga

1.1 2002 m. birželio mėn. Sevilijos Europos Vadovų Taryba paprašė Europos Komisijos pateikti ataskaitą, kurioje būtų atskleistas visaapimantis ir nuoseklus požiūris į atokiausių regionų padėties ypatybes ir jų problemų sprendimo būdus; atsakydama Komisija 2002 m. gegužės 26 d. patvirtino Komunikatą „Sustiprinta partnerystė atokiausiems regionams“⁽¹⁾.

1.2 Šis Europos Vadovų Tarybos prašymas, kuris, vykstant globalizacijai, buvo pateiktas ES plėtros išvakarėse, buvo ryžtinga visaapimančios atokiausių regionų plėtros strategijos kūrimo iniciatyva, skatinanti įgyvendinti Sutarties 299 straipsnio 2 dalį.

1.3 2002 m. gegužės 29 d., prieš pat Sevilijos Europos Vadovų Tarybos posėdį, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė nuomonę savo iniciatyva dėl būsimosios strategijos atokiausiems Europos Sąjungos regionams⁽²⁾, kurioje siūlė šiems regionams sukurti visaapimančią strategiją, kurioje būtų nurodyti principai, tikslai, turimi ištekliai ir priemonių įgyvendinimo tvarkaraštis.

1.4 Norėdamos sukurti išsamią, nuoseklią politiką, skirtą atokiausiems regionams, 2003 m. birželio mėn. regioninės vyriausybės ir suinteresuotos valstybės pateikė memorandumus, kuriuose pabrėžė būtinybę pripažinti ypatybes, kurios išskiria šiuos regionus iš kitų Europos regionų.

1.5 Sutarties dėl Konstitucijos III-424 straipsnis ir IV-440 straipsnio 2 dalis patvirtina konkretų teisinį atokiausių regionų pripažinimą ir prie ekonominės ir socialinės sanglaudos tikslų prideda naują teritorinės sanglaudos tikslą.

⁽¹⁾ COM(2004) 343 final.

⁽²⁾ OL C 221, 2002 m. rugsėjo 17 d., p. 10, pranešėja López Almedáriz.

2. Komisijos dokumento esmė

2.1 Komisija siūlo sustiprinti partnerystę su Sąjungos atokiausiais regionais. Naujoji strategija yra 2007–2013 m. ES sanglaudos politikos reformos dalis. Komunikatas nustato tris prioritetus:

— konkurencingumas: padidinti atokiausių regionų konkurencingumą sukuriant ir plėtojant verslo aplinką, kad ji pritrauktų naujų įmonių;

— prieinamumas: siekiant sumažinti su nuošalumu, tokiu kaip atskirų salų grupės ar buvimas uždaroje vietovėse, į kurias sunku patekti, susijusius sunkumus, nustatyti sanglaudos pastangas. Šių kliūčių ir papildomų gamybos kaštų sumažinimas atokiausiuose regionuose yra vienas iš svarbiausių Sąjungos veiklos prioritetų, siekiant pagelbėti šiems regionams;

— regioninė integracija: atokiausi regionai ir kaimyninės ne valstybių narių šalys egzistuoja bendroje regioninėje aplinkoje, ir ji turi palengvinti jų prekybą prekėmis ir paslaugomis. Todėl svarbu skatinti jų integraciją į aplinkinę geografinę zoną.

2.2 Komisija siūlo du konkrečius sprendimo būdus, skirtus padėti atokiausiems regionams išplėtoti visas savo galimybes:

— konkreti kompensavimo už sunkumus programa: šią programą 2007–2013 m. finansuotų Europos regioninės plėtros fondas. Ji būtų skirta sumažinti konkrečius atokiausių regionų ūkio patiriamus sunkumus, išvardytus EB sutarties 299 straipsnio 2 dalyje: atokumas, buvimas sala, mažas plotas, sunki topografija ir klimatas, ekonominė priklausomybė nuo kelių produktų;

— platesnės kaimynystės veiksmų planas: tikslas — socialine ekonomine ir kultūrine prasme padidinti atokiausių regionų įtakos sferą (taip pat ir susiję migracijos klausimai). Tai reiškia sumažinti geografinės teritorijos prekybos apimtis ribojančias kliūtis šių, nuo pagrindinės Europos žemyninės dalies nutolusių, bet esančių labai arti Karibų, Amerikos ir Afrikos rinkų regionų. Platesnės kaimynystės veiksmų planą sudarys priemonės, susijusios ir su prekyba, ir su muitinėmis, taip pat su tarptautiniu ir pasienio bendradarbiavimu.

3. Bendrieji komentarai

3.1 Komitetas džiaugiasi, kad Konstitucinės sutarties projekto III-424 straipsnis ir IV-440 straipsnio 2 dalis patvirtina konkretų teisinį atokiausių regionų pripažinimą aukščiausiu teisėkūros lygiu, pripažindamas jų išskirtinį pobūdį ir numatydamas tarpakinių įstatymų ir kitų teisės aktų priėmimą, kad šiuose regionuose būtų užtikrintas lankstus bendrosios politikos taikymas.

3.2 Komitetas su pasitenkinimu pastebi ES gebėjimą atsiiepti į specifinius regionų poreikius, ypač pripažinti atokiausių regionų ypatingas charakteristikas, ir tai, kuo jie skiriasi nuo kitų regionų su geografiniais ir demografiniais suvaržymais.

3.3 Komitetas pritaria faktui, kad Komisija priėmė rekomendaciją, kurią buvo pateikusi savo nuomonėje dėl Būsimos strategijos atokiausiems Europos Sąjungos regionams, kad sustiprintų Komisijos tarpdepartamentinę atokiausių regionų grupę, Regionų generalinio direktorato sudėtyje sukuriant specialų skyrį, kuriam bus skirta daugiau žmogiškųjų išteklių, ir tikisi, kad jo tarpdepartamentinio koordinavimo vaidmeniui nebus trukdoma.

3.4 Komitetas pritaria Komisijos komunikato pripažinimui, kad specialus atokiausių regionų statusas remiasi lygybės ir proporcingumo principais. Ypatingas statusas sudaro sąlygas kitokiam traktavimui, atsižvelgiant į šių regionų išskirtinę padėtį, kad jų gyventojai turėtų tokias pačias galimybes kaip ir žmonės, gyvenantys kituose Europos regionuose.

3.5 Komitetas pritaria Komisijos pripažinimui, kad nuolatinių atokiausių regionų suvaržymai leidžia didinti papildomus kaštus, kas dėl energijos tiekimo apskritai, visų pirma dėl žemės ūkio produktų vietiniams vartojimui, dėl šių sunkumų *inter alia*:

— mažos rinkos;

— izoliacija nuo pagrindinių rinkų;

— masto ekonomijos stoka gamybos sektoriuje ir poreikis įmonėms turėti dideles prekių atsargas;

— greitesnis prekių nuvertėjimas ir dėl to atsirandantis poreikis turėti įrangą, kuri atitiktų aukštesnius saugumo standartus arba būtų dažniau keičiama (sunkaus klimato ir teritorijos sukeltos problemos);

— sunkumai dėl didesnio masto produkcijai ir platinimo sistemoms skirtos gamybos infrastruktūros;

— kvalifikuotos darbo jėgos stoka dėl mažos darbo rinkos ir sunkumo pasiekti kitą Europos darbo rinką;

— papildomos energijos tiekimo išlaidos, darančios poveikį vietinės rinkos žemės ūkio produkcijai;

— prieigos prie didelio greičio sujungimų ir telekomunikacijų tinklų stoka, papildomos elektroninės komunikacijos išlaidos;

— sunkumas už regiono ribų reklamuoti vietinius produktus;

— kliūtys dėl poreikio laikytis aplinkosaugos reikalavimų;

— dvigubas izoliuotumas, t. y. faktas, kad kai kurie atokiausi regionai yra patys suskaidyti į daug salų.

3.6 Komitetas prisideda prie Komisijos susirūpinimo integruoti atokiausius regionus į Lisabonos ir Gėtėborgo strategiją, siekiant sukurti darbo vietų ir paskatinti ekonominę reformą bei socialinę sanglaudą ir todėl siūlo, kad jų potencialas būtų panaudotas žiniomis paremtos visuomenės srityje.

3.7 Komitetui atrodo, kad spartus turizmo sektoriaus augimas turi didelę pridėtinę vertę, padedančią didinti atokiausių regionų ūkio konkurencingumą. Tačiau šis sektorius neturi augti per greitai, nes tai sukurtų disproporciją ir turėtų pražūtingą poveikį šių regionų aplinkos tvarumui.

4. Konkretūs komentarai dėl Komisijos komunikato

4.1 Komitetas džiaugiasi faktu, kad Komisijos komunikatas atsižvelgia į daug jos savo iniciatyvos nuomonėje⁽³⁾ pateiktų rekomendacijų, bet apgailestauja, kad kitoms rekomendacijoms neskiriamas reikiamas dėmesys.

⁽³⁾ OL C 221, 2002 9 17.

4.2 Komitetas pageidauja nurodyti, kad bendroji atokiausių regionų ir susijusių valstybių narių pozicija dėl būsimos sanglaudos politikos taisyklių, kurios taikomos šiems regionams, siūlo automatišką įtraukimą į buvusį 1 tikslą — dabar „konvergencijos“ tikslą, kaip geriausią būdą susitvarkyti su savo ypatinga padėtimi, tuo užtikrinant, kad su šiais regionais bus vienodai elgiamasi, ir jie gaus būtiną finansavimą savo nuolatiniams suvaržymams įveikti.

4.3 Komitetas pažymi, kad Komisija pasirinko alternatyvų pasiūlymą, suderinantį bendros sanglaudos politikos taisyklių taikymą atokiausiems regionams sukuriant specialias priemones: specifinių atokiausių regionų suvaržymų kompensavimui skirtą programą ir „platesnės kaimynystės“ veiksmų planą.

4.4 Komitetas atkreipia dėmesį, kad nėra aiškių nuorodų dėl naujo Konstitucinės sutarties projekto III-424 straipsnio ⁽⁴⁾ teisinės apimtys.

4.5 Komitetas apgailestauja, kad Komisijos atokiausiems regionams skirta strategija daugiausia ir beveik išskirtinai sutelkta į sanglaudos politiką ir beveik nėra nuostatų dėl veikimo kitose srityse.

4.6 Komitetas tikisi, kad padaryta pažanga nustatant ypatingas atokiausių regionų charakteristikas ir, atkreipiant dėmesį į tam tikros sektorių politikos neatitikimą tiems regionams, sukurs tarpšakinę strategiją, kuri atsižvelgia į jų ypatingą, anomalią padėtį Bendrijoje.

4.7 Todėl Komitetas mano, kad kitų Bendrijos politikų vaidmeniui skiriamo dėmesio stoka reiškia, kad iš esmės to negalima vadinti tikrai visapusiška, nuoseklia atokiausiems regionams skirta strategija, kaip to reikalauja Sevilijos Europos Vadovų Taryba.

⁽⁴⁾ III-424 straipsnis: Atsižvelgdama į Gvadelupos, Prancūzijos Gvianos, Martinikos, Reuniono, Azorų, Maderos ir Kanarų salų ekonominės ir socialinės struktūros padėtį, kurią sunkina jų atokumas, izoliuotumas, mažumas, sunkios topografinės ir klimato sąlygos, ekonominis priklausomumas nuo keleto produktų, o šių veiksmų pastovumas ir derinys labai riboja šių regionų vystymąsi, Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu, priima europinius įstatymus, pagrindų įstatymus, reglamentus ir sprendimus, kuriais siekiama būtent šiems regionams nustatyti Konstitucijos, taip pat bendrų politikos kryptių taikymo sąlygas. Ji sprendžia pasikonsultavusi su Europos Parlamentu.

Pirmoje pastraipoje nurodyti aktai pirmiausia skirti tokioms sritims kaip muitų ir prekybos politika, fiskalinė politika, laisvosios zonos, žemės ūkio ir žuvininkystės politika, žaliavų ir būtinio vartojimo prekių tiekimo sąlygos, valstybės pagalbos bei paramos iš struktūrinių fondų ir pagal horizontaliąsias Sąjungos programas gavimo sąlygos.

Taryba priima pirmoje pastraipoje nurodytus aktus atsižvelgdama į atokiausių regionų ypatumus ir ribotas galimybes ir nesumenkindama Sąjungos teisinės tvarkos, taip pat vidaus rinkos ir bendros politikos kryptių vientisumo bei darnos.

4.8 Komitetas apgailestauja dėl tokio apsirikimo, ypač dėl žemės ūkio, kad į daugumą atokiausių regionų, kuriems reikia skubiai surasti sprendimus, užduotų klausimų nepateikti atsakymai.

4.9 Komitetas taip pat apgailestauja dėl nuostatų stokos imigracijos politikos srityje, kurioje siekiama pateikti kai kuriuos atokiausius regionus nuolat kamuojamų skubių problemų sprendimus, ir ragina ateityje, kuriant imigracijos politiką, atsižvelgti į ypatingas šių regionų charakteristikas.

4.10 Komitetas išreiškia abejonę, ar atokiausiems regionams tinka ir pakanka taikyti tinkamumo bendrajai sanglaudos politikai kriterijus, žinant, kad jie turi nepakankamą bazinę infrastruktūrą ir jiems trūksta konkurencingumo sąlygų, kurios yra būtinos Lisabonos ir Geteborgo strategijoms įgyvendinti.

4.11 Komitetas atkreipia dėmesį, kad Komisijos strategija atokiausiems regionams beveik išskirtinai remiasi dviem konkrečiomis priemonėmis: programa, skirta kompensuoti konkrečius regionų patiriamus suvaržymus ir „platesnės kaimynystės“ veiksmų planu ⁽⁵⁾.

4.12 Komitetas džiaugiasi faktu, kad remiantis naujuoju Europos regioninės plėtros fondo 3 tikslu „Europos teritorinis bendradarbiavimas“ atokiausi regionai turi turėti teisę į finansavimą dėl pasienio ir tarptautinio bendradarbiavimo, nes tai yra būtina, kad jie galėtų bendrauti su savo atitinkamais kaimynais.

5. Rekomendacijos

5.1 Komitetas mano, kad atsižvelgdama į savo 2000 m. kovo mėn. pranešime padarytus įsipareigojimus, kurių buvo pareikalauta 2002 m. birželio mėn. Sevilijos Europos Vadovų Tarybos išvadoje, Komisija atokiausiems regionams turi nustatyti išsamią strategiją, numatančią jai įgyvendinti būtinus išteklius. Šiuo tikslu turi būti aišku, kad Sutarties dabartinio 299 straipsnio 2 dalis (ateityje bus Konstitucijos III-424 straipsnis) yra vienintelis bendras teisinis visų atokiausiems regionams taikomų priemonių pagrindas, ar tai būtų nukrypimas nuo faktinės Sutarties, ar antrinės teisės kūros pakeitimas, ar adaptavimas.

5.2 Dėl šių priežasčių Komitetas mano, kad teisinga ir būtina pateikti daug rekomendacijų, kurios Komisiją ragintų:

⁽⁵⁾ Žr. 1 išnašą.

5.2.1 apsvaistyti atokiausių regionų tinkamumo bendrajai sanglaudos politikai kriterijų netaikymą, nes geriausias būdas leisti regionams įveikti savo nuolatinius suvaržymus tuo metu papildomai užtikrinant, kad su regionais ir toliau bus vienodai elgiamasi;

5.2.2 paskirti pakankamą finansavimą dviem konkrečioms pasiūlytomis priemonėms, kad jos galėtų patenkinti poreikius ir išspręsti visų atokiausių regionų sunkumus;

5.2.3 nedėti pastangų ar išteklių siekiant praktiškai paveikti „platesnės kaimynystės“ veiksmų planą veiksmingai glaudžiai koordinuojant tai su ES plėtros strategija ir ypač su Cotonou susitarimo, MEDA (pietų Viduržemio jūra ir Viduriniai Rytai) ir ALA (Lotynų Amerika ir Azija) programų nuostatomis ir kitomis būsimomis Bendrijos programomis bei iniciatyvomis, pradėtomis su konkrečiais pasaulio regionais;

5.2.4 Apsaugoti Bendrijos bananų sektoriaus, kaip visumos, interesus įgyvendinant taisyklių, kuriomis vadovaujasi bananų PPO, pakeitimus ir nustačius tinkamai parinktą tarifą, kad būtų užtikrinta Bendrijos bananų sektoriaus ateitis, gerinti dabartinę rinkos pusiausvyrą taip, kad Bendrijos ir pasaulio rinkoje galėtų prekiauti mažiausiai išsivysčiusių šalių gamintojai ir būtų apsaugotos Bendrijos augintojų pajamos ir užimtumas;

5.2.5 atsiliepti į galutinį PPO derybų rezultatą dėl vienodos tarifų normos nustatymo, kai būtina, pasiūlant reikiamas priemones, užtikrinančias Bendrijos bananų sektoriaus augintojų nuolatinio užimtumo ir pajamų garantijas. Jas gali sudaryti vidaus paramos mechanizmus pagerinančios priemonės;

5.2.6 iš dalies keičiant „Posei“ žemės ūkio programas, užtikrinti, kad būtų visiškai panaudotas jų potencialas. Iki šiol to nebuvo, nes iš esmės kai kurios priemonės yra visiškai naujos. Kad būtų galima pasiekti nustatytus tikslus, reikia paįsinti programoms nustatytų ribų, paskiriant pakankamą finansavimą;

5.2.7 atsiliepti į konkrečius atokiausių regionų poreikius dėl kaimo plėtros politikos ne tik panaikinant nuostatas, kurios apriboja ar neleidžia pasinaudoti struktūrine pagalba; kompensuojant ūkininkams padėjusius kaštus, nustatant pagalbos lygius, atitinkančius šių regionų poreikius, ir padidinant Bendrijos aprėptį įvedus šių ir kitų sričių paramos priemones: konkrečios gamybos sistemos, atitinkamų įrengimų naudojimas, žemės ūkio draudimo sistemos, asociacijų ir su žalingais organizmais kovojančių programų steigimo skatinimas;

5.2.8 patvirtinti naujas priemones siekiant padidinti tokių žemės ūkio produktų kaip pomidorai, vaisiai, augalai ir gėlės konkurencingumą, nes jie turi konkuruoti tose pačiose rinkose

su panašiais produktais iš kitų valstybių, su kuriomis ES turi pasirašiusi asociacijos susitarimus, pvz., Marokas, arba kurios turi preferencines sistemas, pvz., Afrikos, Karibų baseino ir Ramiojo vandenyno šalys;

5.2.9 imtis būtinų priemonių siekiant užtikrinti, kad visi atokiausi regionai ir toliau turėtų naudos iš dabartinio finansavimo ir pagalbos lygio tiek iš būsimo Kaimo plėtros fondo, tiek iš būsimo Europos žvejybos fondo;

5.2.10 stiprinti Europos socialinio fondo vaidmenį atokiausiuose regionuose, atsižvelgiant į nedarbo lygio sumažinimą, kuris daugumoje šių regionų ypač didelis, ir užtikrinti, kad šių regionų žmonės turėtų tokias pačias galimybes kaip kiti ES piliečiai;

5.2.11 remti tų ekonominių ir socialinių tarybų, kurios apskritai veiksmingiau perduos ekonominių ir socialinių tarpininkų bei pilietinės visuomenės organizacijų nuomones, sukūrimą ar tam tikrais atvejais vienijimąsi;

5.2.12 peržiūrėti pasiūlymus dėl valstybinės pagalbos ir, atsižvelgiant į Konstitucinės sutarties projekto nuostatas, tęsti ir paspartinti atokiausių regionų specialų režimą dėl valstybės pagalbos žemės ūkio ir žuvininkystės sektoriuose bei krovinių gabenimo sektoriuje;

5.2.13 įvesti atitinkamas priemones siekiant užtikrinti, kad visos bendrosios regionų plėtrai įtaką darančios transporto politikos priemonės numatytų tinkamą atokiausių regionų aprūpinimą, kad Bendrijos teisėkūra dėl viešųjų paslaugų išpareigojimų atsižvelgtų į specialias šių regionų charakteristikas, kad kokybę ir kainas būtų galima užtikrinti atsižvelgiant į regionų gyventojų poreikius;

5.2.14 pagerinti atokiausių regionų jūros ir oro transporto sektorių konkurencijos sistemą, ypač nuo „dvigubo izoliuotumo“ nukentėjusiuose regionuose;

5.2.15 praktiškai įgyvendinti konkrečias, Komisijos pasiūlyme dėl septintosios branduolinių tyrimų ir mokymo veiklos pagrindų programos numatytas, gaires atokiausiems regionams, siekiant palengvinti jų dalyvavimą Bendrijos mokslo tiriamųjų darbų iniciatyvose klimatologijos, vulkanologijos, okeanografijos, biologinės įvairovės, gamtinės rizikos ir kitose srityse;

5.2.16 liberalizuojant vidaus dujų ir elektros rinkas atsižvelgti į specifinę atokiausių regionų padėtį, kad šių regionų vartotojai nenukentėtų dėl tiekimo nereguliarumo, paslaugų kokybės ir kainų, o tai reiškia lankstesnį požiūrį nustatant viešųjų paslaugų išpareigojimus ir valstybės pagalbą;

5.2.17 skubiai priimti tvirtą plėtrą atokiausiuose regionuose užtikrinančias priemones, ypač biologinės įvairovės apsaugos, *Natura 2000* tinklo ir atliekų valdymo srityse;

5.2.18 siekiant užtikrinti, kad atokiausių regionų neaplenktų bendros rinkos nauda, nustatant konkrečius mechanizmus ir procedūras regionams, turėti lakią vaizduotę, pvz., skatinti atsinaujinančios energijos naudojimą ir prieigą prie plačiajuosčių tinklų;

5.2.19 užtikrinti, kad atokiausi regionai ir toliau naudotųsi ypatinga mokesčių tvarka, nes ji būtina ekonominei plėtrai;

5.2.20 siekiant veiksmingesnių, suderinamų ir nuoseklių susitarimų, numatyti aktyvų atokiausių regionų dalyvavimą derybose dėl ES ir Afrikos, Karibų baseino ir Ramiojo vandenyno šalių ekonominės partnerystės susitarimų (EPA), palengvinančių nuolatinio kanalo sukūrimą dėl besitęsiančio dialogo su regioninėmis — ir/arba nacionalinėmis — valdžios institucijomis ir regioniniais organais, su kuriais ES veda derybas dėl EPA.

2005 m. liepos 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės projektas dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl patekimo į uosto paslaugų rinką

COM(2004) 654 final — 2004/0240 (COD)

(2005/C 294/06)

2004 m. gruodžio 2 d. Europos Sąjungos Taryba, remdamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 80 straipsnio 2 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl patekimo į uosto paslaugų rinką

Transporto, energijos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuriam buvo pavesta paruošti komiteto darbus šiuo klausimu, 2005 m. gegužės 19 d. parengė savo nuomonę (pranešėjas — p. **Retureauu**).

2005 m. liepos 13-14 d. 419-osios plenarinės sesijos metu (liepos 13 d. posėdis) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas 91 nariui balsavus „už“, 49 — „prieš“ ir 17 narių susilaikius priėmė šią nuomonę.

1. Įžanga

1.1 Po 1997 m. Žaliosios knygos dėl jūrų uostų ir infrastruktūrų Komisija savo pirmajame direktyvos projekte dėl patekimo į uostų rinką 2001 m., kai Baltoji knyga dėl bendros transporto politikos dar tik buvo rengiama, priminė, kad pagrindinės „uostų paketo“ temos buvo šios:

— jūrų transporto integracija į RTE-T,

— uosto paslaugų prieinamumo reglamentavimas,

— jūrų uostų ir uostų infrastruktūrų valstybinis finansavimas.

1.2 Be to, „uostų paketo“ temos buvo išplėtos pirmojo direktyvos projekto dėl antrosios pagrindinės patekimo į rinką temos įžangoje ⁽¹⁾, jį Parlamentas galiausiai atmetė trečiojo svarstymo metu.

1.3 Komisija, naudodamasi savo, kaip vienintelės iniciatyvos galią turinčios institucijos, prerogatyva, prie tos pačios temos sugrįžta pateikdama naują direktyvos dėl patekimo į uosto paslaugų rinką ⁽²⁾ pasiūlymą atsižvelgiant į EBS, kadangi mano, jog jos teisė ir pareiga yra išleisti teisės aktą šioje srityje.

1.4 Ji tvirtina *in limine*, kad 2001 m. jos pradiniam pranešime apibrėžta filosofija, principai ir tikslai yra nepakitę, tačiau buvo atsižvelgta į kai kuriuos pasiūlytus pakeitimus, kadangi jie papildo pradinį pasiūlymą.

⁽¹⁾ COM(2001) 35 final

⁽²⁾ COM(2004) 654 final, 2004 m. spalio 13 d.

1.5 Prieš pradėdant nagrinėjant naujajame direktyvos pasiūlyme pateiktų pakeitimų pobūdį ir svarbą reikėtų priminti kai kurias pagrindines kliūtis, dėl kurių pirminis pasiūlymas buvo nepalankiai priimtas:

- buvo suabejota, ar tokia direktyva iš viso reikalinga;
- buvo priekaištauojama dėl to, kad nuo tada, kai buvo priimta 1997 m. Žalioji knyga, kiek tai susiję su Komitetu ⁽³⁾, ir 2001 m. direktyvos pasiūlyme nebuvo veiksmingai atsižvelgta į uostų sektoriaus socialinę dimensiją;
- taip pat nebuvo pakankamai atsižvelgta į saugumo reikalavimus, aplinkos apsaugą, viešųjų paslaugų sąvoką (EB steigimo sutarties 86 straipsnis);
- iš taikymo srities turėtų būti išbraukta laivavedyba (Parlamento pranešėjas pasiūlė taip pat išbraukti krovinių tvarkymą, tačiau Parlamento komiteto dauguma jam šiuo klausimu nepritarė);
- paslaugų saviteikos principas arba jo svarba ir krovinių tvarkymas, ypač mažiausiai dviejų tiekėjų vienam uostui reikalavimas, sulaukė nemažai kritikos ir net išprovokavo Europos uostų darbininkų streiką;
- leidimų galiojimo laikas bei naujų tiekėjų nuostolių atlyginimas ankstesniems tiekėjams sukėlė ilgą diskusiją: investicijos neturi būti stabdomos netgi baigiantis leidimo galiojimo laikui ir reikia apsaugoti ekonominius paslaugų teikėjų interesus;
- galimybė įsitraukti didesniai paslaugų teikėjų skaičiui kritikuota dėl ekonominio veiksmingumo ir investicijų rentabilumo sąlygų, atsižvelgiant į realų rinkos dydį ir kitus dalykus, kaip antai plėtros arba uostų specializacijos strategijos laikymasis.

2. Naujas Komisijos pasiūlymas dėl direktyvos

2.1 Dabartiniame pasiūlyme pateiktas labai argumentuotas aiškinamasis memorandumas ir daug konstatuojamųjų dalių. Komisija tvirtina, kad perims pradinį 2001 m. projektą, atsižvelgdama į 2002 m. pakeistą pasiūlymą ir bendrą Tarybos poziciją bei po antrojo Parlamento svarstymo per taikinimo procedūrą priimtus tekstus.

⁽³⁾ EESRK nuomonė dėl Komisijos Žaliosios knygos dėl jūrų uostų ir infrastruktūrų, OL C 407, 1998 12 28, p. 92.

2.2 Pagrindiniai motyvai, kuriems prašoma Europos iniciatyvos paramos:

- keturios pagrindinės Sutarties laisvės,
- Tarybos prašymai,
- augantys transportavimo poreikiai (2001 m. Baltoji knyga) ir būtinybė didelę šių augančių poreikių dalį perkelti į jūrų sritį;
- būtinybė sukurti vidaus rinką ir skaidrios konkurencijos, kuri remtųsi suderinta tvarka, uostuose ir tarp uostų būtinybė,
- darbo vietų kūrimas ir pagarba darbuotojų socialinėms teisėms.

2.3 Vis dėlto 2001 m. pradinio projekto filosofija, pradiniai principai ir daug svarbių punktų lieka nepakitę.

2.4 Visų pirma pakeitimai netaikomi:

- taikymo sričiai,
- leidimų suteikimo kriterijams,
- laivavedybai, nes ji laikoma komercine paslauga,
- uosto arba uosto valdytojo sąskaitų skaidrumui (klausimas, dėl kurio, priešingai nei dėl kitų, nebuvo ginčijamasi ir kuris jau įtrauktas į direktyvą dėl finansinio skaidrumo ir valstybės paramos skyrimo).

2.5 Pagrindiniai nauji Komisijos įvesti elementai yra susiję su:

- paslaugų saviteika vykdant operacijas, susijusias su prekėmis ir keleiviais su personalu sausumoje ir, tam tikromis sąlygomis, su įgula,
- leidimais, kurie tampa privalomi paslaugų teikėjams ir paslaugų saviteikai; vietoje esantys teikėjai turės gauti naujus leidimus per „protingą laiką“, kad laikytųsi direktyvoje numatytos tvarkos, atsižvelgiant į jau rinkoje esančių teikėjų teisėtus lūkesčius, daugiausiai po metų nuo galutinės direktyvos perkėlimo dienos,
- pagrindiniu principu, pagal kurį į plačiai apibrėžtas uostų paslaugų rinkas turi patekti kiek galima daugiau paslaugų teikėjų ir kad išimties atvejais jų skaičius būtų ribojamas (9 straipsnis),
- leidimų galiojimo laiku, kuris galiausiai pakeistas dėl paslaugų teikėjams leidžiamų investicijų ir kilnojamojo ir nekilnojamo turto nuvertėjimo tvarkos,
- uostų konkurencijos klausimu, kuris sprendžiamas taikant finansinio skaidrumo direktyvą (16 straipsnis) ir direktyvą dėl valstybės pagalbos teikimo gairių (17 straipsnis).

3. Preliminarūs pastebėjimai

3.1 Kai kurie jūrų uostai priklauso valstybės institucijoms (savivaldybėms ir kitoms teritorinėms bendrijoms, viešosioms įstaigoms ir t. t.) ir (arba) yra jų valdomi. Taigi valdytojai visiškai arba iš dalies turi laikytis valstybinio sektoriaus finansų apskaitos tvarkos ir analitinės apskaitos. Įvairių jūrų uostų praktika ir sąskaitos turėtų priklausyti nuo valstybinių konkurencijos institucijų ir, reikalui esant, nuo regioninių arba valstybinių audito rūmų, o šių kontrolės institucijų ataskaitos turėtų būti adresuojamos Komisijos konkurencijos generaliniam direktoratui.

3.2 Pastaraisiais metais daugelyje naujųjų valstybių ir senosiose valstybėse narėse išryškėjo jūrų uostų privatizacijos tendencija. Daug uostų tapo akcinėmis bendrovėmis.

3.3 Svarbiausi Europos uostai yra prie Šiaurės jūros ir Lamanšo sąsiaurio; prekių masė tonomis ir naudojami konteineriai skiriasi pagal skirtingų Europos jūrų geografinę padėtį. Direktyvos projekto taikymo srityje šie skaičiai siekia nuo 1,5 milijono iki dešimčių ir šimtų milijonų tonų, o konteinerių skaičius per metus yra ne vienas milijonas (pavyzdžiui, Roterdamas, Antverpenas). Komiteto nuomone, pritaikius vienodą tvarką uostams, kurie yra skirtingo dydžio, užsiima skirtinga veikla, yra skirtingų nuosavybės ir valdymo formų, rizikuojama, kad tai neatitiks realybės ir efektyvių uostų poreikių. Jau ilgą laiką uostų konkurencija yra efektyvi. Reikėtų atsižvelgti į subsidiarumo ir proporcingumo principus.

3.4 Nemažai uostų patys teikia galimybę naudotis tam tikromis infrastruktūromis ir teikia tam tikrą skaičių pagrindinių jūrų prekybos paslaugų; jie nemano, kad jų kompetencija turėtų apsiriboti uosto jūros ir sausumos erdvės bei krantinių administravimu bei priežiūra. Teikiant kai kurias paslaugas galima patenkinti visuotinės svarbos reikalavimus bei uosto direkcijai rasti bendrą finansinę pusiausvyrą, ir net gauti privačių uostų akcininkams paskirstomą pelną. Uždraudus „susikertančias subsidijas“, sumažėtų uostų finansavimo galimybės.

3.5 Komitetas apgailestauja, kad nebuvo atsižvelgta į svarbius pasikeitimus, įvykusius po Žaliosios knygos ir pirmojo uostų paketo paskelbimo, ir prašo Komisijos peržiūrėti savo projektą, siekiant objektyviai išnagrinėti poveikį, atsižvelgiant į dabartinę Europos uostų realybę ir jų nenuneigiamą tarptautinį konkurencingumą; Komitetas pažymi, kad per 2005 m. sausio 31 d. Komiteto surengtą klausymą Komisija pranešė, kad toks tyrimas bus paskelbtas 2005 m. birželio mėnesio pabaigoje. Jeigu nebus kompetentingo socialinio dialogo komiteto, Komi-

tetas mano, kad reikėtų pasitarti su socialiniais partneriais. Esminiai projekto pakeitimai turėtų atsirasti laikantis normalių šios srities geriausių teisės aktų procedūrų (ypač dalyvavimo pasitarimuose, poveikio tyrimo); iš tiesų, antrasis projektas labai artimas pirmajam, ir jį rengiant nebuvo pakankamai pasirušta.

3.6 Uostas — tai sudėtinga logistikos bazė, jungianti tolimus skirtingus geografinius ir ekonominius, vietos, nacionalinius ir tarptautinius regionus, vidaus vandens kelius, geležinkelius, kelius, naftotiekus ir pakrančių laivybą, todėl ir turi sudaryti strategijas, susijusias su jo ekonomiškai palaikomo sektoriaus plėtra, savo darbo rinkos sritimi, joje besireiškiančiais ekonominiais interesais ir jų kaita.

3.7 Komercinių, specializuotų arba universalių, valstybinių arba privačių uostų vaidmuo neapsiriboja vien tik multimodalinės platformos bazinių priemonių tiekimu (privažiavimo keliai, baseinai, krantinės ir sausumos erdvės). Jų organizavimo, erdvės paskirstymo, infrastruktūrų vystymo darbai taip pat turi būti ekonomiškai pelningi, o kad platforma išliktų funkcionali, kai kuriose srityse jie privalo ištaisyti galimus privačių operatorių trūkumus.

3.8 Reikia laikytis jų vystymosi projektų ir specializacijos. Be turimos erdvės ir patenkančių medžiagų apribojimų, siekiant paslaugų teikėjų ekonominio veiksmingumo ir rentabilumo, operacijų saugumo, uosto organizavimo, aplinkos ir socialinių garantijų, darbo vietų išsaugojimo, taip pat turėtų būti galima riboti paslaugų teikėjų skaičių. Tai labiausiai susiję su subsidiarumu. Be to, dėl paaštrėjusios konkurencijos priemonės ir kompetencijos gali būti paskirstytos taip, kad tai bus nenaudinga uosto naudotojams.

3.9 Komitetas pripažįsta, kad naujas Komisijos projektas suteikia daugiau lankstumo uostų valdžios institucijoms nustatyti operatorių skaičiaus ribą pagal paslaugų kategoriją, uosto pobūdį ir vietos sąlygas.

3.10 Kompetentingų institucijų paslaugų teikėjams suteikiamos koncesijos ir licencijos turi būti išduodamos, o kompetentingų institucijų ir paslaugų teikėjų komercinės sutartys turi būti sudaromos laikotarpiui, kurio trukmė atitinka paslaugų teikėjų investicijų, reikalingų koncesijų, licencijų ar sutarčių sąlygoms įvykdyti, pobūdį bei dydį, numatant pakankamą laikotarpį investuotam kapitalui amortizuoti ir jo grąžai (pavyzdžiui, 10 metų, jei investicijos nėra didelės, 15 metų, jei daromos didelės investicijos į kilnojamąjį turtą ir mokymą, o jei investicijos į kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą didelės — 45 metams).

3.11 Įsigaliojus direktyvai neturėtų keistis uosto operatorių, uosto paslaugų teikimo tikslais sudariusių uosto teritorijos sklypų nuomos sutartis arba gavusių leidimus, teisės ir veiklos sąlygos, nes tokiu atveju uosto valdžios institucijos atsisakytų savo sutartinių įsipareigojimų ir visą atsakomybę tektų prisiimti valstybei.

3.12 Komitetas pažymi, kad su krovinių tvarkymu ir laivavedyba susiję pokyčiai nepateisina Komiteto, daugelio valstybių bei Parlamento jau išreikštų lūkesčių ⁽⁴⁾.

3.13 Kaip rašo Komisija, uosto paslaugas teikiančių darbuotojų skaičius yra susijęs ne su paslaugų teikėjų skaičiumi, o su veiksminga uosto prekyba ir (arba) paslaugų įvairinimu. Padaugėjus paslaugų teikėjų, nepadaugės darbo vietų. Naujos darbo vietos bus kuriamos tik augant prekybai ir atsirandant netradicinėms paslaugoms.

3.14 Dėl su krovinių tvarkymu ir paslaugų saviteika susijusių nuostatų, numatytų jūrų magistralėms ir kabotažui vidaus rinkoje, iškils klausimas dėl daugelio šalių kolektyvinių susitarimų, kurie pagal direktyvos projektą kartais gali atrodyti kaip prieštaraujantys Bendrijos konkurencijos teisės aktams, nors ir yra galiojantys pagal socialinę ir darbo teisę valstybės ir tarptautiniu lygmeniu. Teisingumo Teismas pripažįsta, kad laikantis kolektyvinių susitarimų gali būti apribotas konkurencijos teisės aktų taikymas. Tarptautiniu lygmeniu daug valstybių narių yra ratifikavusios TDO jūrų susitarimus dėl uostų krovinių tvarkymo ⁽⁵⁾ ir ekipažų darbo sąlygų bei saugumo. Komitetas pastebi, kad Komisijos numatytose nuostatose neatsižvelgiama į trišalių susitarimų nuostatas.

3.15 Komitetas rūpinasi didesne konkurencija paslaugų rinkoje, krovinių krovimo kokybe, saugumu ir tęstinumu. Tačiau leidus saviteiką uostų krovos paslaugoms, būtų sudarytos nevienodos konkurencinės sąlygos tarp esamų uosto krovos kompanijų ir saviteikinių. Uosto krovos kompanijos yra įsitvirtinusios uoste privatizacijos ar konkurso būdu ir investavusios į superstruktūrą bei infrastruktūrą, tuo tarpu saviteikininkai be jokių konkursų ir investicinių įsipareigojimų galėtų įeiti į uosto paslaugų rinką ir neatlygintinai naudotis kitų sukurtu gerbūviu bei skirtingai nuo krovos kompanijų, be jokių terminų apribojimo vykdyti veiklą. Uostai yra padidintos nelaimingų atsitikimų rizikos vieta, todėl čia yra reikalingas griežtas darbų saugos reikalavimų laikymasis ir kontrolė. Leidus saviteiką yra tikėtina, kad išaugs nelaimingų atsitikimų skaičius.

Nors ir yra teigiama, kad direktyvos projektas yra svarbus socialiniu požiūriu, iš tiesų, atmetus šias nuostatas bus atmesti lūkesčiai uosto darbininkų, kurie baiminasi prarasti pripažintas, kvalifikuotas, pagal susitarimą apmokamas darbo vietas, kurios dėl didėjančios krovinių konkurencijos bus pakeistos laikinomis darbo vietomis, individualiomis sutartimis, bus prarastos socialinės garantijos. Dėl paslaugų saviteikos krante dirbantiems darbuotojams padaugės darbo ir padidės nelaimingų atsitikimų rizika, o ekipažai dažnai yra sumažinami iki minimumo. Taip pat dėl to atsiras papildomos atsakomybės ir įsipareigojimų kapitonomams.

3.16 Komiteto nuomone, laivavedybos negalima paprastai prilyginti komercinėms paslaugoms; laivų vedimui reikalinga sudėtinga techninė kompetencija, vietos žinios, kurias kartais reikia plėsti, sugebėjimas užtikrinti transporto ir aplinkinių gyventojų bei aplinkos saugumą atsižvelgiant į transportuojamus produktus. Čia kalbama apie visuotinės svarbos paslaugas, kurios yra ne tik komercinės, nors dažnai jos yra teikiamos privačioms įmonėms prižiūrint uosto vadovams. Todėl laivavedybą reiktų išbraukti iš taikymo srities. Kaip jau yra buvę, tai netrukdo uostams išduoti laivavedybos leidimų kapitonomams, kurių patirtis ir vietos žinios leidžia jiems patiems vesti laivą, nelydint jo iki krantinės. Tačiau reikia atsižvelgti į tai, kad daug laivų perveža kitų laivų, įrengimų, uoste dirbančio personalo ir aplinkinių gyventojų saugumui pavojingas medžiagas.

3.17 Komitetas pažymi, kad uostai taip pat yra vieta, kurioje vykdoma suvereni uosto valstybės kompetencija, kuriai direktyva neturi būti taikoma; vykdyti kai kurias funkcijas (pavyzdžiui, prisidėti prie kovos su terorizmu, organizuotu nusikalstamumu ir nelegalia imigracija, kam dažnai yra reikalingos uosto atsakomybei pavestos investicijos) gali būti pavesta uosto valdžios institucijai.

3.18 Naujos nuostatos dėl leidimų išdavimo yra aiškos ir protingos priemonės, o nustatant sutarties sąlygas turi būti atsižvelgta į vietos ypatybes; skaidrumo ir sąskaitų atskyrimo principų taikymas yra neginčytinas; komitetui lieka pripažinti būtinybę jų laikytis taikant skaidrumo direktyvą.

3.19 Reikia, kad direktyvoje būtų numatyti konkretūs reikalavimai uosto paslaugų teikėjams, kas turi būti padaryta, kad leidimai būtų pratęsti po 8,12 ar 30 metų.

⁽⁴⁾ EESRK nuomonė dėl pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl pateikimo į uosto paslaugų rinką, OL C 48, 2002 2 21, 122 psl.

⁽⁵⁾ Labai didelės dalies ES jūrinių valstybių ratifikuota Konvencija Nr. 137. Joje numatomas vienas bendras uosto darbuotojų registras ir jų pirmenybė, siekiant gauti darbą uoste.

3.20 Galiausiai atrodo, kad pagrindinis pasiūlymo tikslas yra sumažinti uosto paslaugų kainas, tačiau komitetas mano, kad saugumo, aplinkos apsaugos ir socialinių teisių normų laikymasis taip pat yra svarbūs veiksmingo uosto -platformų funkcionavimo kriterijai, siekiant ekonominio transportavimo intereso, tikrumo ir reguliarumo.

3.21 Dėl labai didelių situacijų, nacionalinių arba vietos taisyklių ir praktikos, valdytojų ir valstybės institucijų išipareigojimų skirtumų taikant įgyvendinimo tvarką reikia atsižvelgti į kiekvieno uosto ypatumus. Laikui bėgant, kiekvienas uostas prisitaiko ir veikia tomis sąlygomis, kurios jo teritorijoje jam yra palankiausios; bandymai suvienodinti šias sąlygas gali turėti neigiamą poveikį uostų veiklai ir jų tinkamam funkcionavimui.

3.22 Subsidiarumo principas, įtvirtintas teisės aktuose, kuriems teikiama pirmenybė, ir uostų vystymo politikos nuoseklumas vietos lygiu Komitetui atrodo priimtinesni nei direktyvos projekte pasiūlytos vienodos nuostatos, atsižvelgiant į didelius uostų pobūdžio ir dydžio skirtumus. Pagal dydį ir pobūdį yra labai dideli skirtumai tarp uostų. Dėl per didelės paslaugų teikėjų konkurencijos tam tikrame uoste gali atsirasti per daug investicijų ir kilti painiava bei socialinis regresas.

3.23 EESRK nuomone, atsižvelgiant į subsidiarumo ir proporcingumo principus, valstybinės antimonopolinės organizacijos ir audito institucijos galėtų būti atsakingos už auditą, kad galėtų įsikišti, jeigu uosto valdžia, be ekonominio pateisinimo ar viešųjų paslaugų būtinybės, viena kontroliuotų paslaugas arba nesilaikytų skaidrumo principų, arba apskaitos taisyklių.

3.24 Klausimas dėl kai kurių išlaidų už tam tikrus patekimo į uostą įrenginius ir operacijas (dugno valymo darbus, laivakelių ir baseinų įrengimą) perkėlimo vietiniams arba valstybiniais mokesčių mokėtojams keliamas pagal dabartinę Komisijos valstybės paramos teisės praktiką, turint omeny valstybės paramą.

3.25 Bendruomenė turėtų prisidėti tik tada, kai to reikia dėl bendro intereso, visų pirma dėl pačių svarbiausių jūrų uostų interesų, o ne tam, kad būtų sumažintos tik uosto naudotojų (valstybinių ir tarptautinių) išlaidos; bendras interesas nustatomas remiantis ne rinkos, o demokratijos principais.

4. Išvados

4.1 Atrodo, kad dabartinę direktyvos projektą reikėtų pakeisti kita, mažiau detalizuota pagrindų direktyva, suteikiančia daugiau erdvės subsidiarumui; joje pakaktų paminėti, kad skaidrumui užtikrinti bei viešųjų pirkimų srityje turi būti taikomi atitinkami teisės aktai, smulkiai neaiškinant, kaip jie taikomi uosto paslaugoms; Bendrijos sistema neturėtų silpninti uosto valdytojo prerogatyvos — užtikrinti jam patikėto bendrojo intereso apsaugą.

4.1.1 Tokia pagrindų direktyva neturėtų prieštarauti valstybių narių teisėms ir pareigoms, susijusioms su jų priimtais teisės aktais, reglamentuojančiais socialinę apsaugą ir darbą, visuomenės sveikatą ir aplinką, viešąją tvarką ar visuotinės svarbos paslaugas, taip pat kolektyvinėms sutartims, sudarytoms laikantis galiojančios nacionalinės teisės; joje turėtų būti atsižvelgta ir į tarptautinius valstybių narių išipareigojimus, kaip pavyzdžiui, TDO jūrų konvencijas.

4.1.2 Pagaliau, Komitetui lieikia apgailėstai kad, priešingai išipareigojimui dėl geresnės teisėkūros, kuri Komisija prisiėmė Baltąja knyga dėl valdymo, neatliekamas direktyvos projekto poveikio vertinimas; šis vertinimas bei informacija apie konsultavimosi su socialiniais partneriais rezultatus turėtų būti įtraukiami į visus teisės aktų, susijusių su bendru sprendimu, projektus.

2005 m. liepos 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Ane-Marie SIGMUND

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės***1 PRIEDAS**

Kiti pakeitimai, kuriems pritarė mažiausiai ketvirtis balsavusiųjų, per diskusijas buvo atmesti.

1.5 punktas, pirmas sakiny

Pakeisti taip:

Prieš pradėdant nagrinėjant naujajame direktyvos pasiūlyme pateiktų pakeitimų pobūdį ir svarbą reikėtų priminti kai kurias pagrindines kliūtis, dėl kurių kurios Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui iškilo priimant pirminį pasiūlymą pirminis pasiūlymas buvo nepalankiai priimtas.

Paiškinimas

Dėl aiškumo reikia nurodyti kam iškilo kliūtys. Iš prieš tai einančių punktų, kuriuose rašoma apie Tarybą ir Parlamentą, tai yra sunkiai suprantama.

Balsavimo rezultatai

Balsavo „už“: 42

Balsavo „prieš“: 63

Susilaikė: 3

3.1 punktas, trečias sakiny

Pakeisti taip:

Nekeičiant Europos Komisijos įgaliojimų, žvairių jūrų uostų praktika ir sąskaitos turėtų priklausyti nuo valstybinių konkurencijos institucijų ir, reikalui esant, nuo regioninių arba valstybinių audito rūmų, o šių kontrolės institucijų ataskaitos turėtų būti adresuojamos Komisijos konkurencijos generaliniam direktoratui.

Paiškinimas

Dėl siūlomo metodo negali būti pakeisti jau egzistuojantys Europos Komisijos įgaliojimai.

Balsavimo rezultatai

Balsavo „už“: 54

Balsavo „prieš“: 71

Susilaikė: 5

3.1 punktas

Punktą įkelti po 3.17 ir prieš 3.18, ir naujai sunumeruoti trečią skyrių.

Paiškinimas

Kaip pastebėjimas pradžioje yra per daug techniškas. Todėl geriau tinka prie tų punktų, kurie yra apie finansus.

Balsavimo rezultatai

Balsavo „už“: 50

Balsavo „prieš“: 74

Susilaikė: 10

3.4 punktas

Išbraukti paskutinį sakinį:

Nemažai uostų patys teikia galimybę naudotis tam tikromis infrastruktūromis ir teikia tam tikrą skaičių pagrindinių jūrų prekybos paslaugų; jie nemano, kad jų kompetencija turėtų apsiriboti uosto jūros ir sausumos erdvės bei kran-tinių administravimu bei priežiūra. Teikiant kai kurias paslaugas galima patenkinti visuotinės svarbos reikalavimus bei uosto direkcijai rasti bendrą finansinę pusiausvyrą, ir net gauti privačių uostų akcininkams paskirstomą pelną. Uždraudus „susikertančias subsidijas“, sumažėtų uostų finansavimo galimybės.

Paiškinimas

Konkurencija tarp uostų užkerta kelią „susikertančioms subsidijoms“. Išlaidos nuslepiamos ir tuo būdu trūksta skai-drumo.

Balsavimo rezultatai

Balsavo „už“: 61

Balsavo „prieš“: 80

Susilaikė: 6

3.6 punkto paskutinis sakiny: išbraukti

Uostas — tai sudėtinga logistikos bazė, jungianti tolimus skirtingus geografinius ir ekonominius, vietos, nacionalinius ir tarptautinius regionus, sausumos kelius, todėl ir turi sudaryti strategijas, susijusias su jo ekonomiškai palaikomo sekto-riaus plėtra, savo darbo rinkos sritimi, joje besireiškiančiais ekonominiais interesais ir jų kaita. ~~Komiteto nuomone, reikėtų skatinti jūrų transporto, ypač kabotažo, savitarpio modalumą, tačiau pagal dabar esantį direktyvos projektą tokia būtinybė nėra numatyta.~~

Paiškinimas

Didesnės atokiau esančios teritorijos dalies neįmanoma pasiekti jūra. Todėl teikti pirmenybę šiam sektoriui nepatartina, jau nekalbant apie visiškos pirmenybės teikimą. Panašų prašymą, turint geresnį pagrindą, galima pateikti dėl vidaus vandens kelių transporto. Be to, pakrančių laivininkystė yra remiama, *inter alia*, pasinaudojant jūrų magistralių programa.

Balsavimo rezultatai

Balsavo „už“: 59

Balsavo „prieš“: 83

Susilaikė: 9

Išbraukti 3.17 punktą

~~„3.17 Komitetas pažymi, kad uostai taip pat yra vieta, kurioje vykdoma suvereni uosto valstybės kompetencija, kuriai direktyva neturi būti taikoma; vykdyti kai kurias funkcijas (pavyzdžiui, prisidėti prie kovos su tero-rizmu, organizuoti nusikalstamumu ir nelegalia imigracija, kam dažnai yra reikalingos uosto atsakomybei pavestos investicijos) gali būti pavesta uosto valdžios institucijai.“~~

Paiškinimas

Komisijos pasiūlyme išreikšta kaip tik ši mintis. Tačiau šioje dalyje taip pat leidžiama suprasti, kad kai perdavimo nekom-pensuoja valstybė, uostas neturėtų šių išlaidų įtraukti į įkainių klientams tarifus, nes tai būtų neteisinga konkurencija kitų uostų atžvilgiu.

Balsavimo rezultatai

Balsavo „už“: 55

Balsavo „prieš“: 84

Susilaikė: 13

3.23 ir 3.24 punktai — išbraukti:

~~3.23 Klausimas dėl kai kurių išlaidų už tam tikrus patekimo į uostą įrenginius ir operacijas (dugno valymo darbus, laivakelių ir baseinų įrengimą) perkėlimo vietiniams arba valstybiniams mokesčių mokėtojams keliamas pagal dabartinę Komisijos valstybės paramos teisės praktiką, turint omeny valstybės paramą.~~

~~3.24 Bendruomenė turėtų prisidėti tik tada, kai to reikia dėl bendro intereso, visų pirma dėl pačių svarbiausių jūrų uostų interesų, o ne tam, kad būtų sumažintos tik uosto naudotojų (valstybinių ir tarptautinių) išlaidos; bendras interesas nustatomas remiantis ne rinkos, o demokratijos principais.~~

Paiškinimas

Naudotojų arba pačių dalyvių dėmesį būtina atkreipti į uostų administracijos išlaidas atitinkamiems uostams. Tačiau mažinant išlaidas sudaromas įspūdis, kad egzistuoja bendras interesas šio reikalavimo netaikyti.

Balsavimo rezultatai

Balsavo „už“: 55

Balsavo „prieš“: 82

Susilaikė: 17

3.25 punktas:

naujas punktas

Kadangi ateityje jau pirmajame planavimo etape būtina nustatyti, ar investicijos į uostus yra suderinamos su Europos teise, Komitetas Europos Komisiją ragina, nepriklausomai nuo jos pasiūlymo priimti direktyvą, skubiai pateikti visus pasiūlymus dėl Bendrijos gairių dėl uostų valstybinio finansavimo arba dėl to, koks uostų finansavimas yra suderinamas su vidaus rinkos teisėtumu, apie kurį buvo kalbama jau 2005 m. sausio 31 d. klausyme.

Paiškinimas

Iš teksto pradžios suprantama.

Balsavimo rezultatai

Balsavo „už“: 59

Balsavo „prieš“: 85

Susilaikė: 14

4.1 punktas:

pakeisti taip:

„Nors Komitetas pritaria su transportu susijusių uosto paslaugų, kaip ir kitų transporto paslaugų, liberalizavimui, jis mano, kad dabartinį direktyvos projektą reikėtų pakeisti kita, mažiau detalizuota pagrindų direktyva, suteikiančia daugiau erdvės subsidiarumui; joje pakaktų paminėti, kad skaidrumui užtikrinti bei viešųjų pirkimų srityje turi būti taikomi atitinkami teisės aktai, smulkiai neaiškinant, kaip jie taikomi uosto paslaugoms; Bendrijos sistema neturėtų silpninti uosto valdytojo prerogatyvos — užtikrinti jam patikėto bendrojo intereso apsaugą, tačiau tokia nuostata neturi daryti įtakos sąžiningai konkurencijai ir skaidrumui.“

Paiškinimas

Tyrimo grupėje šiuo klausimų nekilo jokių nesutarimų ir pakeitime aiškiai išdėstomas kontekstas, į kurį atsižvelgus turėtų būti aiškinamos mūsų pastabos ir išvados. Visuotinis susidomėjimas neturėtų būti priežastis netaikyti šių dviejų ES pagrindinių principų.

Balsavimo rezultatai

Balsavo „už“: 61

Balsavo „prieš“: 86

Susilaikė: 12

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pilietinės visuomenės vaidmens ES ir Rusijos santykiuose

(2005/C 294/07)

2004 m. liepos 1 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsniu, nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl: Pilietinės visuomenės vaidmens ES ir Rusijos santykiuose

Išorės santykių skyrius, atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu parengimą, 2005 m. gegužės 20 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas — **p. Hamro-Drotz**.

Savo 419-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje liepos 13-14 d. (liepos 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas 109 nariams balsavus „už“, 2 — „prieš“ ir 6 susilaikius priėmė šią nuomonę:

1. Nuomonės rengimo priežastys

1.1 Rusijos Federacija, kuri tarptautiniu mastu vaidina svarbų vaidmenį, yra ES strateginis partneris. ES plėtra dar kartą pabrėžia bendradarbiavimo tarp ES ir Rusijos svarbą, abiem pusėms yra labai svarbu užmegzti kuo geresnius ES ir Rusijos santykius puoselėjant bendras Europos demokratijos vertybes ir gerbti žmogaus bei pilietines teises.

1.2 Socialinė raida ir gyvenimo sąlygų gerinimas, teisės normų sukūrimas ir užtikrinimas, kad sąlygos ir aplinka įmonėms būtų geriau numatoma, o taip pat rinkos ekonomikos kūrimas reikalauja ryžtingų veiksmų. Nors Rusijos vadovybė oficialiai pritaria šioms siekiams, pažanga siekiant jų ir kasdienio gyvenimo tikrovė neatitinka nei Rusijos, nei tarptautinės visuomenės lūkesčių. Tačiau EESRK mano, kad Rusijos vadovybės veiksmai verslininkų ir žiniasklaidos atžvilgiu prieštarauja minėtam vadovybės ketinimui skatinti demokratiją ir stiprinti pilietinę visuomenę. Dabartinė raidos Rusijoje tendencija neramina, ir ne tik dėl jos piliečių. Akivaizdu, kad Rusija traukiasi iš demokratinio kelio, valstybė kontroliuoja žiniasklaidą, Rusijos armija, nepaisant tarptautinių įsipareigojimų, vis dar tebėra Moldovoje ir Gruzijoje, o teisėsaugos institucijos tarnauja politiniams tikslams. Kurti organizuotą pilietinę visuomenę tokiomis sąlygomis yra itin sunku.

1.3 Stiprėjanti ES integracija — vidaus rinka, bendra valiuta ir stiprėjantis bendradarbiavimas vis daugiau politikos sričių — yra pagrindinis istorinės reikšmės tikslas, kuris tapo ir visų valstybių narių siekiu, nepaisant dabartinių kliūčių šiame procese. Tačiau Europos Sąjungos viduje vykstanti integracija jokių būdu neturi lemti, kad dėl šios priežasties Europos Sąjunga dar labiau atitoltų nuo Rusijos ir kitų Europos valstybių, pasirinkusių kitokį kelią, nes tai gali suskaldyti Europą.

1.4 1950 m. gegužės 9 d. Prancūzijos užsienio reikalų ministro Roberto Šumano deklaracija dėl vieningos Europos sukūrimo remiasi idėja, kad Europos integracijos pagrindas turi būti bendras noras veikti siekiant bendrų tikslų, bendros vertybės bei susitaikymas ir bendra piliečių ateities vizija. Taip

pat Roberas Šumanas teigė, kad Europos negalima sukurti akimirksniu, tam reikia praktinių pasiekimų, ypač tikro bendros atsakomybės jausmo ugdymo. Ši deklaracija yra taip pat svarbi ES bei Rusijos santykiams bei susijusi su pastangomis stiprinant jų bendradarbiavimą.

2. Pilietinės visuomenės vaidmuo ES ir Rusijos santykiuose

2.1 Glaudesniems Rusijos ir ES santykiams reikia ir stipraus Europos Sąjungos organizuotos pilietinės visuomenės palaikymo. Jos pastangomis siekiama geresnio ES ir Rusijos bendradarbiavimo, organizuotos pilietinės visuomenės struktūrų ir demokratijos skatinimo Rusijoje.

2.2 Naujų valstybių narių, kurios per dešimt metų sėkmingai užbaigė posovietinio pereinamojo laikotarpio procesą, patirtis yra svarbi ir gali suteikti pridėdamos vertės bendradarbiavimui tarp ES ir Rusijos. Ypač šių šalių pilietinės visuomenės dalyviai (NVO) gali vaidinti svarbų vaidmenį demokratizacijos ir žmogaus bei piliečių teisių apsaugos srityse Rusijoje.

2.3 Europos pramonininkų ir darbdavių konfederacijų sąjunga (EPDKS) jau daugelį metų teikia savo rekomendacijas ir nuomones dėl ekonominių santykių vystymo. ES ir Rusijos įmonių vadovai reguliariai diskutuoja šiais klausimais prie „Apskritojo ES ir Rusijos pramonininkų stalo“ ir savo nuomonę pateikia ES ir Rusijos aukščiausio lygio susitikimams. Europos profesinių sąjungų konfederacija (EPSK) taip pat pateikia savo poziciją aukščiausio lygio susitikimams, o 2004 m. kartu su Rusijos profesinių sąjungų konfederacija nusiuntė bendrą laišką Europos Komisijos pirmininkui ir Rusijos prezidentui, kuriame siūlė ES ir Rusijos profesinių sąjungų konfederacijoms suteikti panašų vaidmenį, kaip ir „Apskritojo ES ir Rusijos pramonininkų stalo“. Kiti pilietinės visuomenės dalyviai savo iniciatyva numatė, kaip išreikšti savo požiūrį į ES ir Rusijos santykių vystymą jų sektoriuose. Rusijos visuomenė vis dar menkai organizuota. Nevyriausybinių organizacijų vystosi lėtai ir jų vaidmuo yra ribotas.

2.4 Pastaraisiais metais EESRK pateikė keletą nuomonių dėl ES ir Rusijos santykių, kuriose taip pat nagrinėjo Rusijos pilietinės visuomenės veikimą. Svarbiausios paskutinių metų nuomonės yra pateiktos 1 išnašoje. Šioje nuomonėje buvo atsižvelgiama į ankstesnių nuomonių rekomendacijas ir išvadas, nors konkrečios nuorodos ir nepateikiamos ⁽¹⁾. Atlikdamas šį darbą EESRK užmezgė tiesioginius ryšius su pagrindiniais Rusijos pilietinės visuomenės dalyviais.

3 Rekomendacijos

3.1 *Europos Sąjunga turi laikytis aiškos, vieningos ir aktyvios Rusijos politikos ir ją įgyvendinti praktikoje*

3.1.1 Nuoseklus bendradarbiavimo tarp ES ir Rusijos vystymui trukdė tai, kad ES valstybės narės dvišaliuose santykiuose su Rusija siekė savo tikslų, netgi tose srityse, už kurias yra atsakinga ES. Konstruktyvių ir atvirų dvišalių santykių plėtotė tarp atskirų valstybių narių ir Rusijos, žinoma, neturi apsiriboti sritimis, kurios nėra ES kompetencija. Priešingai, dvišalė, regioninė veikla ir veiksmai sektoriuose yra labai svarbūs ir kiekviena ES valstybė narė turi už tai prisiimti atsakomybę.

3.1.2 ES pilietinė visuomenė turėtų informuoti Rusijos pilietinę visuomenę apie savarankiško organizavimo ir paramos praktiką siekiant iš naujo užmegzti solidarumo ryšius, kad bendradarbiavimas tarp ES ir Rusijos duotų teigiamų rezultatų. Europos Sąjunga gali savo teigiamus aspektus, t.y., savo įvairovę, skirtingas visuomeninės struktūros formas bei šia įvairove ir pliuralizmu paremtą demokratinę, visuomeninę ir kultūrinę sklaidą panaudoti Rusijos pilietinės visuomenės ir visos Rusijos labui. Visos valstybės narės turi padėti siekti bendrų tikslų. Po ES plėtros šis aspektas tapo dar svarbesnis. Be to, yra žinoma, kad aiškūs metodai duos geriausių rezultatų skatinant ES ir Rusijos bendradarbiavimą. ES taip pat turėtų sukurti techninę paramos programą Rusijai, kuri padėtų jai tapti stabilia, demokratine ir klestinčia valstybe. Dar kartą reikėtų įvertinti dabartinės techninės paramos programas. Pažangos geriausia siekti mažais, tačiau tikslingais žingsniais.

⁽¹⁾ ES, Rusijos, Ukrainos ir Baltarusijos santykiai (1995); TACIS – Techninė pagalba Nepriklausomų valstybių sandraugos valstybėms ir Mongolijai (1998); Europos Sąjungos ir Baltijos jūros regiono šalių santykiai (1998); Šiaurės dimensija ir santykiai su Rusija (1999); Šiaurės dimensija. Šiaurės dimensijos veiksmų planas Europos Sąjungos išorės ir pasienio politikos srityse 2000-2003 (2001); Strateginė ES ir Rusijos partnerystė: Kokie bus tolimesni žingsniai? (2002); Didesnė Europa – Kaimynystė: Nauji santykių su Rytų ir Pietų kaimynais pagrindai (2003).

3.2 *Planų įgyvendinimas turėtų skatinti dinamiško susitarimo tarp ES ir Rusijos rengimą*

3.2.1 Europos Sąjunga ir Rusija siekia išplėsti ir pagilinti savo santykius, laikydamasi planų keturiuose bendrose erdvėse. Keturias bendras erdves sudaro: 1) Bendra ekonominė erdvė, 2) Bendra laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė, 3) Bendra bendradarbiavimo išorės saugumo srityje erdvė, 4) Bendra mokslinių tyrimų, švietimo ir kultūros erdvė. Planuose yra numatyta apie 400 priemonių, kurios turi būti įgyvendintos ateinančiais metais. EESRK mano, kad šis metodas yra puikus ir nori pabrėžti, kad ES turi labiau stengtis skatindama atvirus ir plačius politinius, ekonominius ir socialinius santykius tarp ES ir Rusijos.

3.2.2 Pilietinei visuomenei yra svarbūs keletas planų aspektų: pavyzdžiui, teisiniam ir ekonominiam dialogui skirti prioritetiniai sektoriai, konkurencijos palengvinimas, investicijos ir prekyba, regioninis ir pasienio bendradarbiavimas, aplinka, žmoniškųjų santykių skatinimas, asmenų judėjimas, jaunimas, bendradarbiavimas civilinės saugos srityje, moksliniai tyrimai ir švietimas, laipsniška transporto tinklų integracija.

3.2.3 EESRK ragina ES ir Rusiją planus įgyvendinti neatidėliojant. Jų turinys turi būti nuolat atnaujinamas, kad būtų galima juos kuo geriau taikyti. Abi šalys kiekvienais metais turi peržiūrėti šių planų įgyvendinimą. Be to, tiek ES, tiek Rusija turi aiškiai nustatyti institucijas, kurios bus atsakingos už šių programų įgyvendinimą. EESRK, ir toliau atsižvelgdamas į šios nuomonės nuostatas, yra pasirengęs aktyviai padėti pilietinei visuomenei svarbiose srityse. Šiuo atžvilgiu komitetas ketina pateikti pasiūlymus dėl planų turinio ir įgyvendinimo bei sustiprinti savo tiesioginius ryšius su pagrindiniais Rusijos pilietiniais visuomenės dalyviais (žr. 3.4.3 ir 3.5.5 punktus).

3.2.4 2007 m. baigsis, jei to pageidaus viena iš sutarties šalių, praeito dešimtmečio pradžioje dešimčiai metų pasirašytas ES ir Rusijos partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimas. Keturių bendradarbiavimo sričių veiksmų planai turėtų būti naujos, atitinkančios laiko dvasią ES ir Rusijos sutarties, kuria būtų siekiama strateginės ES ir Rusijos partnerystės, pagrindas. Rusija turėtų būti skatinama panaikinti dabartines prekybos prekėmis ir paslaugomis kliūtis ir užtikrinti veikiančią norminę bazę investicijoms, kad ES ir Rusija galėtų pradėti rengti laisvos prekybos susitarimą, kuris būtų paremtas Rusijos, kaip rinkos ekonomikos, statusu ir jos naryste PPO.

3.2.5 Be to, ES ir Rusija, laikydamasi panašių metodų, taip pat turi peržiūrėti regioninį bendradarbiavimą — Šiaurės dimensijos (įskaitant Baltijos jūros regiono ir Arkties regiono bendradarbiavimą) ir Juodosios jūros regionų valstybių bendradarbiavimą. EESRK malonu pažymėti, kad į šį aspektą planuose yra tinkamai atsižvelgiama ir ragina imtis tolimesnių veiksmų regionų bendradarbiavimui, kaip ES ir Rusijos santykių sudedamajai daliai, vystyti.

3.3 ES ir Rusijos bendradarbiavimo planuose turi būti sustiprintas pilietinės visuomenės vaidmuo

3.3.1 Tvarus glaudesnių santykių tarp ES ir Rusijos kūrimas yra ribotas, kadangi abiejų šalių veikla vykdoma remiantis skirtingomis vertybėmis. Šios vertybės — tai asmeninė atsakomybė, teisinė valstybė, pagarba asmeniui ir turtui, žmogaus teisės (žiniasklaidos laisvė, laisvų rinkimų organizavimas, politinis pliuralizmas, lygios galimybės ir mažumų teisės), skaidrumas, vientisumas, žmogaus orumas, lygybė, žodžio laisvė, teisė jungtis į susivienijimus ir pagrindinės darbuotojų teisės, tinkami socialinių partnerių santykiai ir pakankama socialinė apsauga. Nebus jokio bendradarbiavimo ir abipusio supratimo bendro pagrindo, jeigu šios vertybės negalės būti visam laikui įtvirtintos Rusijos socialiniame ir ekonominiame bei politiniame gyvenime.

3.3.2 EESRK mano, kad bendri planų tikslai yra svarbūs. Jam malonu pastebėti, kad trijuose planuose (bendradarbiavimo išorės saugumo srityje erdvė, laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė, bendra mokslinių tyrimų ir švietimo, įskaitant kultūrą, erdvė) bendrosios vertybės buvo pripažintos kaip esminis pagrindas.

3.3.3 Glaudesnio bendradarbiavimo tarp ES ir Rusijos kūrimas priklausys nuo Rusijos pažangos šiose srityse. EESRK mano, kad, įgyvendinant planus, šis klausimas turi būti akcentuojamas. Jis yra tvirtai įsitikinęs, kad planuose turi būti numatyta daugiau konkrečių veiksmų, kad bendrosios vertybės, kurios yra labai svarbios plėtojant veikiančią pilietinę visuomenę, būtų pasiektos.

3.3.4 Svarbu Rusijoje sukurti sąlygas, kurioms esant socialiniai partneriai ir kiti organizuotos pilietinės visuomenės dalyviai galėtų vykdyti savarankišką veiklą ir su pasitikėjimu dalyvauti priimant jiems svarbius visuomeninius sprendimus. Todėl būtinas bendradarbiavimu paremtas atviras tarpusavio dialogas, o tai neįmanoma be laisvos žiniasklaidos. Todėl taip pat būtina, kad praktikoje būtų laikomasi svarbiausių tarptautinių susitarimų, pavyzdžiui, TDO konvencijos nuostatų.

3.3.5 Siekiant sukurti aktyvią pilietinę visuomenę, būtina, kad Rusijos ekonominiai ir socialiniai dalyviai būtų tinkamai atstovaujami, nepriklausomi ir pasirengę konstruktyviam ir skaidriam ekspertų dialogui su valdžios institucijomis ir kitais visuomenės dalyviais.

3.3.6 EESRK pritaria 2005 m. pavasarį tarp ES ir Rusijos prasidėjusioms konsultacijoms pagal antrąją bendrą erdvę dėl žmogaus teisių ir su tuo susijusių pagrindinių teisių, pavyzdžiui, mažumų. Šių konsultacijų metu turi būti sprendžiami apsisprendimo nacionaliniu ir vietos lygiu klausimai bei vengimas naudoti prieštarigus metodus (pvz., kalbant apie Čėčėniją), kurie yra pavojingi Rusijos žmonėms, o taip pat kelia grėsmę ES piliečiams.

3.3.7 Jau daugelį metų ES demonstruoja savo gebėjimą dialogu pasiekti esminių pokyčių trečiojoje šalyse; ta pačia kryptimi turėtų vykti ir dialogas su Rusija. Žinoma, pagrindinis

vaidmuo sprendžiant šį klausimą tenka Europos Vadovų Tarybai ir ESBO. Komitetas palankiai vertina tai, kad pagal šiuos planus ES ir Rusija susitarė stiprinti bendradarbiavimą šiuose forumuose.

3.3.8 ES ir Rusijos santykių vystymui būtina pakankama ES finansinė pagalba. Geriau turi būti pasinaudojama TACIS programa ir kitais ištekliais vystyti pilietinę visuomenę, švietimą ir nepriklausomą žiniasklaidą ir į tai taip pat būtina atsižvelgti Europos kaimynystės ir partnerystės priemonėje (EKPP). EESRK rekomenduoja, kad Europos Komisija pateiktų pasiūlymą, kuriame būtų nurodyta, kaip svarbūs ES instrumentai galėtų būti geriau panaudojami Rusijos pilietinės visuomenės vystymui.

3.4 Įgyvendinant ES ir Rusijos bendradarbiavimo planus pilietinės visuomenės dalyviams turi būti suteikiamas atitinkamas vaidmuo

3.4.1 Europos Sąjunga pabrėžė, kad kuriant ES ir Rusijos santykius, ji siekia priimti kokybiškai tvarius sprendimus ir metodus. Siekiant šio tikslo, būtina atsižvelgti į pilietinės visuomenės ir joje atstovaujamų interesų grupių nuomonę. Dėl šios priežasties yra svarbu plėtoti pilietinę visuomenę Rusijoje.

3.4.2 EESRK rekomenduoja, kad pagal Partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimo (PBS) 93 str. įkūrus patariamąjį komitetą, būtų įgyvendinami ES ir Rusijos bendradarbiavimo mechanizmai, kurie suteiktų daugiau reikšmės patikimiems pilietinės visuomenės dalyviams. Šitai ES ir Rusijos bendradarbiavime būtų galima optimaliai panaudoti jų patirtį. Taikant panašias priemones, pavyzdžiui, į jas įtraukiant Viduržemio jūros regioną, Indiją, Lotynų Ameriką ir Afrikos, Karibų baseino ir Ramiojo vandenyno šalis, ES kontekste buvo pasiekti geri rezultatai. EESRK mano, kad taip pat ir Rusijoje yra daug dalyvių, kurie šioje srityje gali pasiekti gerų rezultatų.

3.4.3 Komitetas ketina aktyviai dalyvauti svarstymuose, kaip pilietinė visuomenė galėtų dalyvauti ES ir Rusijos bendradarbiavime. 3.2.3 ir 3.5.5 punktuose paminėtas EESRK ketinimas sustiprinti ryšius su svarbiausiais Rusijos pilietinės visuomenės dalyviais, artimoje ateityje išsiaiškinti konkretų pavidalą, pagal galimybę, oficialaus ES ir Rusijos bendradarbiavimo kontekste sukūrus patariamąjį forumą.

3.5 ES ir Rusijos pilietinių visuomenių bendradarbiavimas turi būti ir toliau stiprinamas

3.5.1 ES veikiančios tam tikros interesų grupės, pavyzdžiui, profesinės sąjungos, vartotojai, darbdaviai, ūkininkai ir kitos pilietinės visuomenės grupės ilgainiui užmezgė ryšius su partneriais Rusijoje. Tai vyksta ir ES, ir dvišalių santykių lygiu. Taip pat ir Rusijos organizacijos dažnai įtraukiamos į tarptautinį bendradarbiavimą savo veiklos srityse. Siekiama, kuriant tinklus, abipusėmis priemonėmis ir pasikeičiant patirtimi bei žiniomis, skatinti tiesioginius ryšius tarp piliečių. Pilietinės visuomenės bendradarbiavime svarbiausias turėtų būti pasitikėjimo tarp ES ir Rusijos stiprinimas.

3.5.2 Tačiau ateityje reikia siekti įvairiapusių ir platesnių santykių su Rusijos visuomenės dalyviais, kadangi Rusijos organizacijos tarpusavyje ir su panašiomis užsienio organizacijomis sieja menkai išvystyti santykiai. EESRK kviečia visus organizuotos pilietinės visuomenės dalyvius savo veiklos srityje sustiprinti ir išplėsti bendradarbiavimą su Rusijos partneriais. Atitinkamai ES turėtų imtis priemonių, kad šis bendradarbiavimas būtų palengvintas.

3.5.3 ES valstybės narės turėtų labiau stengtis įtraukti pilietinės visuomenės organizacijas kuriant naujus projektus, remiant švietimo bei mainų programas šiame kontekste bei inicijuojant bendrus ekonominius projektus. ES valstybių narių vyriausybės turėtų taip pat geriau informuoti visuomenę apie tokius projektus ir apmokyti pilietinės visuomenės dalyvius rengti tokius projektus.

3.5.4 Taip pat svarbu nustatyti priemones ir būdus, kaip šiuos ryšius būtų galima užmegzti visose Rusijos dalyse, pavyzdžiui, ir Kaliningrado srityje. Todėl šiuo tikslu Regionų komiteto pateiktos rekomendacijos⁽¹⁾ dėl regioninio bendradarbiavimo išplėtimo vaidina svarbų vaidmenį; EESRK remia šiuos pasiūlymus ir rekomenduoja, kad Nuolatinė partnerystės taryba šiam klausimui skirtų daugiau dėmesio.

3.5.5 Plečiant ES ir Rusijos organizuotų pilietinių visuomenių santykius, EESRK, remdamasis savo vaidmeniu, juos skatins. Pirmasis žingsnis šia linkme galėtų būti nuolatiniai kontaktai su Rusijos partneriais, tam tikrais klausimais kartu organizuojamos bendros darbo grupės (ekonominės reformos ir užimtumas, socialinės apsaugos sistemos reforma, socialinio dialogo Rusijoje vystymas, pilietinės visuomenės dalyvių įtraukimas į ES ir Rusijos bendradarbiavimą) ir kt. Šitaip siekiama reguliaraus ir aktyvesnio partnerių bendradarbiavimo. Vėliau šis bendradarbiavimas turėtų išaugti į patariamąjį forumą, kuris remtų ES ir Rusijos bendradarbiavimo mechanizmus (taip pat žr. 3.2.3 ir 3.4.2-3.4.3 punktus).

3.6 *Būtina remti dvišalį Rusijos ir jos kaimyninių valstybių bendradarbiavimą bei tų šalių pilietinės visuomenės dalyvius*

3.6.1 Stiprinant ES ir kaimyninių Rytų Europos šalių santykius, taip pat svarbu užmegzti glaudesnius santykius tarp

Rusijos ir kaimyninių Rytų Europos šalių, pavyzdžiui, tarp Rusijos ir Ukrainos, tarp Moldovos ir Baltarusijos. Glaudesni santykiai ir intensyvesnė sąveika yra būtini sprendžiant politinius, ekonominius ir socialinius klausimus ir gerinant bendradarbiavimą Europos lygiu. EESRK siūlo, kad ES paremtų šitokių santykių stiprinimą, kaip jos kaimynystės ir partnerystės politikos dalį.

3.6.2 EESRK rekomenduoja taip pat paremti tarpvalstybinius minėtų šalių pilietinių visuomenių dalyvių ryšius. EESRK jau ėmėsi priemonių šiam dialogui plėsti ir ketina apie tai reguliariai informuoti Komisijai.

3.7 *Turi būti skatinamas tarpvalstybinis mobilumas tarp ES ir Rusijos*

3.7.1 Siekiant skatinti tarpvalstybinį mobilumą, būtini geri transporto ryšiai ir galimybė lengvai keliauti. EESRK palaiko pastangas siekiant vystyti ir integruoti transporto ryšius, kuriems reikalingos investicijos, kad ne tik ES, bet ir Rusijoje būtų pagerinta infrastruktūra ir logistika. Šioje veikloje turėtų aktyviau dalyvauti svarbiausios tarptautinės finansų institucijos, ypač EIB ir ERPB.

3.7.2 Komitetas su malonumu pastebi, kad planuose buvo pabrėžtas tikslas palengvinti kontaktų tarp žmonių užmezgimą ir keliones tarp ES ir Rusijos, pvz., integruojant transporto tinklus, supaprastinant legalų sienų perėjimą ir vizų išdavimo procedūrą ir laikantis readmisijos principų. Pasienio susitarimai yra labai svarbūs siekiant sklandaus mobilumo tarp valstybių.

3.7.3 Tačiau dabartinė daug laiko reikalaujanti ir brangi vizų išdavimo procedūra — tai kliūtis, trukdanti turizmui ir glaudesnei tarpvalstybinei sąveikai tarp pilietinės visuomenės dalyvių, taip pat jaunimo ir studentų. Reikėtų supaprastinti prašymų vizai gauti ir leidimui dirbti procedūrą. Tai padėtų skatinti tarpvalstybinius ryšius ir atskirų asmenų mobilumą. Todėl svarbu, kad pradėjus derybas dėl vizų išdavimo procedūros supaprastinimo ES ir Rusijoje, kuo greičiau būtų pasiektas abi šalis tenkinantis rezultatas.

2005 m. liepos 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ CdR 105/2004

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

PRIEDAS

A. Šis pakeitimas buvo atmetas plenarinės sesijos metu, bet už jį balsavo ne mažiau kaip ketvirtadalis asmenų:

1.3 punktas

Išbraukiamas.

Paaiškinimas

Nuomonės 1.1 punkte jau buvo paminėta, kad Rusijos Federacija yra strateginis Europos Sąjungos partneris. Tai tinkamai perteikia 1.3 punkto turinį.

Balsavimo rezultatai:

Balsavo „už“: 33

Balsavo „prieš“: 64

Susilaikė: 8

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl cheminių medžiagų teisės aktų (REACH)

(2005/C 294/08)

2004 m. gruodžio 14 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto biuras, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių taikymo nuostatų 29 straipsniu, nusprendė parengti nuomonę dėl cheminių medžiagų teisės aktų (REACH).

Už Komiteto darbo parengimą šiuo klausimu atsakingas Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius priėmė savo nuomonę 2005 m. birželio 16 d. Pranešėjas — Paolo Braghin.

2005 m. liepos 13 d. 419-oje plenarinėje sesijoje Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę, balsams pasiskirsčius taip: „už“ — 52, „prieš“ — 2, susilaikę — 2.

1. Įžanga

1.1 Nuo tada, kai buvo paskelbtas Pasiūlymas priimti Reglamentą, įsteigiantį Europos cheminių medžiagų agentūrą ir nustatantį cheminių medžiagų registravimo, vertinimo, leidimų ir apribojimo tvarką (REACH) ⁽¹⁾, tarp ES institucijų, nacionalinių valdžios institucijų, chemijos pramonės, kitų pramonės sektorių, profesinių sąjungų ir daugelio nevyriausybinių organizacijų (NVO) vyksta plačios diskusijos.

1.2 Šių diskusijų metu buvo gauta įdomių atsiliepimų apie įvairius pasiūlymus, kuriuos Komitetas buvo pateikęs savo ankstesnėje nuomonėje ⁽²⁾, ypač apie:

- poreikį atlikti daugiau tyrimų, skirtų įvertinti pasiūlymo poveikį tam tikriems sektoriams, būtinų medžiagų pašalinimo iš rinkos mastą ir padarinius, strateginių partnerysčių įkūrimą bandomiesiems įgyvendinimo projektams ir poveikį naujosios valstybės narėms;
- poreikį supaprastinti įmonių prievoles ir sumažinti išlaidas, kad nenukentėtų konkurencingumas ar bendrovės netektų keisti veiklos vietos ir kartu būtų išsaugotas prioritetinis uždavins saugoti sveikatą ir aplinką;
- argumentus už tai, kad reikia sureguliuoti ir sustiprinti agentūros vaidmenį ir užtikrinti, kad būtų tinkamai atstovaujama visiems suinteresuotiems dalyviams.

1.3 Pagal Komisijos ir Europos pramonės ir darbdavių konfederacijos (UNICE) ir Europos chemijos pramonės tarybos (CEFIC) susitarimo memorandumą atlikus du tyrimus, paaiškėjo konkrečių pramonės sektorių patiriami sunkumai. Šie nauji poveikio tyrimai parodė, kad nors kai kurie anksčiau išsakyti būgštavimai buvo perdėti, kai kurie klausimai vis dar kelia susirūpinimą, todėl reikia toliau tobulinti sistemą, kad ji būtų veiksminga ir aiški.

1.3.1 KPMG verslo konsultacijų grupės atliktame tyrime dėl poveikio verslui ⁽³⁾ pateiktos šios pagrindinės išvados:

- Nėra pakankamai įrodymų, kad dėl REACH registravimo reikalavimų iš rinkos būtų pašalintos dideliais kiekiais gaminamos medžiagos. Tikėtina, kad medžiagos, kurių gaminama mažesniais kiekiais (mažiau nei 100 tonų), dėl REACH reikalavimų gali tapti mažiau pelningos arba visai nepelningos. Išsamiai įvertinus 152 medžiagas, nustatyta, kad tik 10 medžiagų gali būtų pašalintos iš rinkos, kadangi jos tapo mažiau pelningos arba visai nepelningos.
- Nėra pakankamai įrodymų, kad tolesni cheminių medžiagų naudotojai susidurtų su jiems techniniu požiūriu reikalingiausių medžiagų pašalinimo iš rinkos problema. Šios medžiagos bus registruojamos kartais nepaisant to, kad jos yra komercine prasme pažeidžiamos.
- Vienkartinės registracijos išlaidos, kurias patirs cheminių medžiagų tiekėjai, kartais gali būti didelės ir gali priversti cheminių medžiagų tiekėjus racionalizuoti produktus. Tokie veiksmai turėtų būti daugiausia susiję su medžiagomis, kurias cheminių medžiagų tiekėjai laiko technine prasme būtinomis jų klientams.
- Pašalinus daug medžiagų, būtų patirtos didelės pertvarkymo ir inžinerinių pakeitimų išlaidos (didelę jų dalį sudarytų tyrimai, bandymai ir naudotojų tinkamumo patvirtinimas).
- Išlaidos daugeliu atvejų bus įsisavintos arba perkeltos, tačiau ši padėtis gali būti sunkesnė mažosioms ir vidutinėms įmonėms.
- REACH poveikis inovacijoms abejotinas. Nėra jokių įrodymų, kad tyrime numatytais atvejais mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros ištekliai bus automatiškai nukreipiami dėl REACH, kartu nesitikima ir didesnių investicijų į mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą.

⁽¹⁾ KOM(2003) 644 galutinis, 2003 10 29.

⁽²⁾ OL C 112, 2004 4 30.

⁽³⁾ KPMG, *Business Impact Case Study REACH*, pateikta 2005 m. balandžio 28 d.

- Įmonės pripažįsta tam tikrą REACH teikiamą naudą: geriau informuojama apie medžiagų savybes ir pavojingus preparatų komponentus, paprastesnis rizikos valdymas ir medžiagų asortimento racionalizavimas.
- Buvo pareikštas susirūpinimas dėl konkrečių tinkamumo ir konfidencialumo problemų. Kai kurias problemas iškėlė kūrėjai ir tolesni naudotojai, sakydami, kad cheminių medžiagų gamintojai gali nenorėti į savo registracijos bylas įtraukti tam tikrų naudotojų.
- Neorganinių medžiagų (ypač žaliavų) naudotojams reikia geriau išaiškinti REACH registracijos nuostatas.

1.3.2 Poveikio naujosios valstybės narės tyrimas⁽⁴⁾ rodo, kad REACH sistema dar yra ribota ir išryškina šiuos pagrindinius aspektus:

- Didelio išlaidų padidėjimo tikimasi tik pavieniais atvejais.
- Tiesioginės išlaidos, kurios bus patirtos tam tikrais konkrečiais atvejais, gali būti didelės, palyginus su apyvarta arba dėl pelno maržų sumažėjimo.
- Manoma, kad reglamentas bus ypač nenaudingas kai kurioms medžiagoms, kurių pelno maržos jau dabar yra nedidelės.
- Labiausiai nukentės tos bendrovės, kurios pajamas gauna iš ES nepriklausančių Rytų šalių rinkų.

1.4 Šių tyrimų išvados ir vykstančios diskusijos išryškino įvairius aspektus, kuriuos atitinkami ūkio subjektai laiko labai svarbiais. Komitetas, glaudžiai derindamasis prie Tarybos ir Europos Parlamento atliekamų darbų, nori dar kartą įnešti savo indėlį į šias diskusijas.

2. Registravimo kriterijai ir terminai

2.1 Siūlomame reglamente atsisakoma dabartinio dirbtinio skirstymo į „esamas medžiagas“ (kurios deklaruotos kaip buvusios rinkoje 1981 m. rugsėjo mėn.) ir „naujas medžiagas“ (kurios pateiktos į rinką po šios datos). 5 straipsnyje nustatoma prievolė registruoti tas gryno pavidalo ar preparatuose esančias medžiagas, kurių per metus pagaminama arba įvežama ne mažiau kaip po toną (5 straipsnio 1 dalies antra pastraipa). Reglamentas taip pat nustato, kad neįregistravus medžiagų, jas draudžiama gaminti Bendrijoje ar į ją įvežti (19 straipsnio 1 dalis).

2.2 Laikinosios nuostatos nustatomos apie 30 000 šiuo metu gaminamų ar į vidaus rinką pateikiamų medžiagų, kurios laipsniškai įvedamos į registravimo sistemą pagal atskirų bendrovių gaminamus ar įvežamus kiekius (21 straipsnis). Laikinosios nuostatos nustato trejų metų perėjimo prie registravimo sistemos laikotarpį medžiagoms, kurių pagaminama arba įvežama didesniais kiekiais (ne mažiau kaip po 1 000 tonų per metus), ir medžiagoms, kurios šiuo metu yra priskiriamos 1 arba 2 KMTR⁽⁵⁾ medžiagų kategorijai; medžiagoms, kurių

pagaminama arba įvežama po 100 tonų ar daugiau, nustatytas šešerių metų pereinamasis laikotarpis; o medžiagoms, kurių pagaminama arba įvežama po vieną toną ar daugiau, — 11 metų pereinamasis laikotarpis.

2.3 Šis kiekiu pagrįstas metodas buvo kritikuojamas dėl daugelio priežasčių, o pirmiausia dėl to, kad registravimo negalima paskirstyti laike pagal faktinę kiekvienos atskiros medžiagos keliamą riziką. Moksliskai ir ekonomiškai priimtinesnis būtų metodas, kai prioritetai nustatomi pagal riziką, tačiau norint tokiu būdu nustatyti prioritetines medžiagas reiktų nuolat identifikuoti jų būdingąsias savybes ir riziką, susijusią su medžiagų poveikiu, kad būtų galima įvertinti, vadinasi, ir valdyti riziką.

2.4 Todėl Komitetas mano, kad nors ir prioritetų nustatymo pagal kiekį sistema nėra tobula (kaip minėta jo ankstesnėje nuomonėje⁽⁶⁾), ji vis dėlto yra praktiškiausias būdas siekti norimų tikslų ir pakeisti senąją sistemą, kuri yra visuotinai pripažinta esanti neveiksminga. Siūlomoje sistemoje kalbama ir apie ypač didelį susirūpinimą keliančias medžiagas, tokias kaip 1 ir 2 KMTR kategorijai priskiriamos medžiagos. Todėl Komisijos siūlomas metodas, pagrįstas kiekiu (apytiksliai galimo poveikio rodikliu) ir būdinguoju pavojumi, turėtų pasitvirtinti esąs paprastesnis taikyti, skaidresnis ir pajėgesnis užtikrinti operatoriams pakankamą teisinį apibrėžtumą.

3. Reguliavimo supaprastinimas

3.1 Komitetas mano, kad daugeliui operatorių nerimą (netgi būgštavimus) bent jau iš dalies kelia ypač sudėtinga ir gana neaiški siūlomo reglamento struktūra. Tai ypač pasakytina apie operatorius, dirbančius tuose sektoriuose, kurie negamina cheminių medžiagų tiksliaja to žodžio prasme, ir importuotojams, MVĮ bei paskesniesiems naudotojams, kurie kartais neturi techninių priemonių ir patirties, kad galėtų aprašyti, kai reikia, konkrečius medžiagų naudojimo būdus ir valdyti su jomis susijusią riziką. Kita kliūtis, neleidžianti visiškai gerai suprasti REACH sistemos ir jos taikyti, yra ilgi reglamento techniniai priedai.

3.2 Todėl Komitetas tikisi, kad Komisija, atsižvelgdama į nuomones ir pakeitimus, svarstytus pirmojo skaitymo metu, taip pat stengsis parengti reglamentą, kad jį būtų galima lengviau suprasti ir pakeis jo skyrių ir straipsnių išdėstymą. Pirmia, reikia tiksliau apibrėžti reglamento taikymo sritį ir kokios kategorijos atleidžiamos nuo reikalavimų, taip pat registravimo terminus ir reikalavimus, diferencijuojamus pagal kiekį.

3.3 Išaiškinus gamintojų ir importuotojų prievoles, priklausančias nuo gamybos apimčių ir procesų, paaiškės ir kiti sudėtingesni aspektai (pvz., keitimosi duomenimis mechanizmai, informavimo visoje tiekimo grandinėje pareiga ir tvarka, paskesniųjų naudotojų įsipareigojimai ir pareigos).

⁽⁴⁾ JRC-IPTS, REACH poveikio naujosios Europos valstybės narės analizės papildymas, pateiktas 2005 m. balandžio 28 d.

⁽⁵⁾ Kancerogeninės, mutageninės ir toksiškos reprodukcijai medžiagos.

⁽⁶⁾ OL C 112, 2004 4 30, 3.3.2 punktas.

3.4 Be to, Komitetas siūlo išskirti tuos priedus, kurie dėl savo pobūdžio nėra teisės nuostatų dalis (pvz., X priedas). Nepaisant to, šie priedai turi būti aiškiai paminėti kaip praktinis nurodymų šaltinis, tačiau juos turi kartu parengti atitinkamų sektorių valdžios institucijos ir specialistai pagal GEM ir GEMSD⁽⁷⁾ modelį, nustatytą TIPK direktyvoje. Šio bauginančio techninės informacijos kiekio supaprastinimas ir išaiškinimas padės užsitikrinti tikslų bendrovių laukiančio darbo ir išlaidų įvertinimą. Atskyrus priedus, paspartės reglamento derinimas su technikos ir mokslo pažanga ir supaprastės procedūros.

3.5 Komitetas palankiai vertina Komisijos pastangas parengti praktines rekomendacijas vykdant REACH įgyvendinimo projektus (RIP). Jo manymu, tokios priemonės yra labai svarbios užtikrinant pasiūlymo įgyvendinamumą praktikoje, nes jos leis operatoriams ir valdžios institucijoms perprasti sistemos mechanizmus.

3.6 Komitetas ragina į šį darbą įtraukti pramonės asociacijas, profesines sąjungas ir kitas sektorių organizacijas, kad būtų užtikrintas veiksmingas valdžios institucijų, verslo įmonių, profesinių organizacijų ir profesinių sąjungų bendradarbiavimas šiuo klausimu. Tai leistų užtikrinti veiksmingą sistemos įgyvendinimą. Šiuo požiūriu Komitetas pritaria tokių paramos struktūrų kaip nacionaliniai pagalbos centrai, kurių klausimą Komisija šiuo metu svarsto, sukūrimui.

4. Išankstinis registravimas

4.1 26 straipsnis nustato išankstinio registravimo pareigą: kiekvienas galimas medžiagos registruotojas, likus ne mažiau kaip 18 mėnesių iki a) trijų metų termino, nustatyto medžiagoms, kurių pagaminama arba įvežama ne mažiau kaip 1 000 tonų, arba b) šešių metų termino, nustatyto medžiagoms, kurių pagaminama arba įvežama ne mažiau kaip 1 tona, pabaigos Agentūrai pateikia nurodytą informaciją. Mažesnių nei viena tona kiekių paskesnieji naudotojai ir gamintojai (importuotojai) savo noru gali pateikti duomenis.

4.2 Informacija, kurią reikia pateikti pagal 26 straipsnio 1 dalį, yra pakankamas pagrindas, skatinantis dalytis duomenimis apie atskiras medžiagas ir galbūt susitarti dėl bendro duomenų pateikimo ir bandymų atlikimo (taip sumažėtų išlaidos). Tačiau Komitetas mano, kad šios informacijos nepakanka norint įvertinti galimą medžiagos keliamą riziką, todėl nepakanka ir norint parengti naujus prioritetų nustatymo registravimo tikslais kriterijus. Tam reiktų daugiau duomenų, o jiems surinkti prireiktų daugiau laiko, išlaidų ir biurokratinio darbo — tai mažiesiems gamintojams ir importuotojams bei Agentūrai, kuri juos visus turėtų tvarkyti, būtų pernelyg sunku.

4.3 Įvertindamas įvairius šiuo metu aptariamus pasiūlymus, Komitetas mano, kad pirmenybė turėtų būti teikiama tiems

pasiūlymams, kuriuose išlaikomi pagrindiniai tikslai ir šiuo metu siūlomi terminai (taip apsaugant operatorius nuo neužtikrintumo ir painiavos), ir tiems, kurie — kaip rodo problemų analizės — pažeidžiamiausiems operatoriams užkraus mažiau naštos.

5. Rekomendacijos dėl veiksmingos ir lengvai valdomos REACH sistemos

Kad registravimo mechanizmas būtų veiksmingas, turi būti aiškiai nurodyta:

1. kokioms medžiagoms taikoma siūloma sistema;
2. kokia sistemos taikymo sritis, ypač nurodant, kokios kategorijos atleidžiamos ir pagal kokius kriterijus (dabartiniame reglamento variante apie tai rašoma keliuose skirtinguose straipsniuose);
3. kokios yra tos pačios medžiagos gamintojų, importuotojų ir paskesniųjų naudotojų (ir pramonės, ir profesinių) prievolės dėl informacijos pateikimo vieni kitiems;
4. kokie konsorcių sudarymo mechanizmai ir paskatos.

Sąvokos „medžiaga“ apibrėžimas. Problemų analizės patvirtino, kad nelabai aišku, kokioms medžiagoms (ypač neorganinėms) taikoma REACH. 5.1

Komitetas džiaugiasi, kad yra vykdomas konkretus REACH įgyvendinimo projektas (RIP), kuriuo siekiama valdžios institucijoms ir įmonėms išaiškinti, kokioms medžiagoms bus taikoma REACH sistema.

5.2 *Taikymo sritis.* Būtų naudinga parengti lentelę su santrauka, kurioje operatoriams būtų pateikti tikslūs duomenys apie atleidžiamas kategorijas, ypač apie tas, kurios jau reglamentuojamos esamais Bendrijos teisės aktais; tai padėtų užtikrinti REACH keliamų sveikatos ir aplinkos apsaugos tikslų įgyvendinimą. Komitetas pritaria tam, kad reikia vengti prievolių sutapimo ir dubliavimo, ir tiki, kad tikslūs nurodymai pašalins visas tvyrančias abejones šiuo klausimu.

5.3 *Informacijos šaltiniai.* REACH sistema bus veiksminga tik tuo atveju, jei pirmesnieji ir paskesnieji operatoriai vieni kitiems tinkamai teiks informaciją. Be šio abipusio informavimo, kuris turėtų vykti ir tarp įvairių gamybos sektorių, bus neįmanoma imtis tinkamų rizikos valdymo ir darbuotojų, vartotojų ir aplinkos apsaugos priemonių. Komitetas pritaria tam, kad gamintojai (importuotojai), kai reikia, turėtų vertinti „nurodytų naudojimo atvejų“ poveikio scenarijus ir riziką sąžiningai ir su „deramu stropumu“; tai yra aiškos, teisės aktuose ir precedentų teisėje įtvirtintos sąvokos.

⁽⁷⁾ GEM (geriausi esami metodai) ir GEMSD (GEM svarbiausi dokumentai): šiuos dokumentus parengė Sevilijoje esantis ES biuras, atsakingas už Direktyvos 96/61/EEB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (TIPK) įgyvendinimą. Šiuos dokumentus bendrai parengė Bendrijos ekspertai ir suinteresuotieji asmenys.

5.3.1 Komitetas pabrėžia, kad Agentūros turimi duomenys apie įregistruotas medžiagas, o vėliau ir apie įvertintas medžiagas, turėtų būti skelbiami visiems ūkio operatoriams (šiuo metu jie teikiami tik apie konkrečią medžiagą ir tik tos medžiagos gamintojams, importuotojams ir naudotojams) ir darbuotojų atstovams bei kitoms grupėms, kurioms jie gali būti naudingi (medicinos, saugos, avarinėms tarnyboms, t. t.). Prieš perduodant šiuos duomenis, visa konfidenciali informacija ar informacija, kuri yra komercinė paslaptis, turėtų būti ištrinama.

5.4 *Bendras duomenų naudojimas.* Pasiūlyme teigiama, kad tos pačios laipsniškai įvedamos medžiagos gamintojams ir importuotojams gali būti įkurtas Keitimosi informacija apie medžiagas forumas (SIEF), kuriame jie dalytųsi informacija. Komitetas tam pritaria, kaip pritaria ir jo tikslui iki minimumo sumažinti bandymų kartojimą, įskaitant bandymus ne su gyvūnais.

5.5 Komitetas pabrėžia būtinybę vengti bandymų kartojimo, ir ne tik bandymų su gyvūnais. Reiktų suderintomis pastangomis sukurti KSAS (kiekybinio struktūros ir aktyvumo santykio) patikrinimo ir vertinimo modelius bei alternatyvius modelius ir bandymus nenaudojant gyvūnų, kartu sukuriant procedūras, paspartinančias jų patvirtinimą ir, jei įmanoma, leidžiančias juos taikyti nelaukiant galutinio oficialaus kompetentingų institucijų patvirtinimo.

5.6 *Sąnaudų efektyvumas.* Taikant sistemą turi būti tiesiogiai siekiama mažinti bendrovių išlaidas, kad būtų laikomasi Lisabonos strategijos ir tvarios plėtros uždavinių, kuriems Komitetas visuomet pritarė. Pagrindinis REACH sistemos iššūkis — suderinti konkurencingumo siekimo ir sveikatos ir aplinkos apsaugos užtikrinimo tikslus. Ypač reikia užtikrinti, kad registravimo išlaidos nepakeliamai neslėgtų tam tikrų tiekimo grandinės dalių ar sektorių, kuriuose yra ypač aštri konkurencija ar kurie yra struktūriškai silpni.

5.7 Apskaičiuota, kad 60 proc. tiesioginių registravimo sąnaudų yra susijusios su bandymais. Todėl Komitetas pabrėžia didžiulę mechanizmų, skatinančių bendroves savo noru atlikti bendrus bandymus ir dalytis jų rezultatais, svarbą. Taip pat labai svarbu sukurti sąžiningą ir suderintą sistemą, kuri užtikrintų, kad tie, kurie naudoja anksčiau ar bendrai gautais duomenimis, padengtų atitinkamą išlaidų dalį.

5.8 Todėl Komitetas siūlo pakoreguoti kai kurias gaires dėl išlaidų, kadangi kol kas jos neatrodo pakankamos ar teisingos, ypač kalbant apie:

- registracijos mokesčio sumažinimą; šis mokestis nėra didelis, kai medžiagų kiekiai nedideli, tačiau labai padidėja didėjant kiekiams. Šiuo metu 10 straipsnio 2 dalyje siūloma šį mokestį sumažinti iki vieno trečdalo, jei tuos pačius

duomenis pateikia kelios konsorciūmą sudarančios įmonės. Ši dalis galėtų būti dar labiau sumažinta;

- išlaidų bandymams su gyvūnais pasidalijimą tarp forumo dalyvių (28 straipsnio 1 dalies antra pastraipa ir 50 straipsnio 1 dalis). Būtų neteisinga šias išlaidas padalyti po lygiai, neatsižvelgiant į atskirų narių gamybos apimtį. Komitetas mano, kad būtų teisingiau taikyti kriterijus, susijusius su tos medžiagos apyvarta arba per praėjusius trejus metus parduotu kiekiu;

- nuostata dėl 50 proc. ankstesniųjų registruotojų patirtų išlaidų bandymams su gyvūnais (25 straipsnio 5 ir 6 dalys) atrodo dar neteisingesnė. Ankstesniajam registruotojui tokia riba galėtų tapti neįveikiama kliūtimi patekti į rinką.

6. Pastabos dėl Taryboje svarstomų pasiūlymų

6.1 Iš šiuo metu svarstomų pasiūlymų Taryboje buvo plačiai diskutuojama apie JK ir Vengrijos pasiūlytą VMVR („viena medžiaga, viena registracija“) sistemą, kuri sulaukė palaikymo. Iš esmės jai galima būtų pritarti, nes tokia sistema iš esmės sumažintų reikalingų bandymų skaičių ir leistų išvengti tų pačių bandymų kartojimo, tačiau lieka abejonių dėl jos praktinio taikymo apimties.

6.1.1 Komitetas išvelgia keletą silpnų vietų arba neišspręstų problemų, susijusių su:

- konfidencialumo išsaugojimu (kurį sunku užtikrinti nepaskiriant trečiųjų asmenų veikti bendrovių grupės vardu) vykdamą siūlomą prievolę dalytis duomenimis (privaloma yra dalytis duomenimis, o ne steigti konsorciūmus);

- sistemai būdingu sudėtingumu, nes siekiama apimti visus operatorius, kurių veikla susijusi su konkrečia medžiaga, o tai kelia sunkumų jau vien todėl, kad tai būtų operatoriai iš visų valstybių narių ir dėl to neišvengiamai kiltų kalbinių problemų;

- keliuose SIEF (Keitimosi informacija apie medžiagas forumas) dalyvaujančios bendrovės, nors šį sunkumą švelnina planuojami trys išankstinio registravimo etapai pagal medžiagos kieki;

- paskirtiems ekspertams, ko gero, teks sugaišti daug laiko, kol susitars, kokius duomenis iš įvairių bendrai naudojamų „pagrindinių duomenų“ perduoti, jau vien dėl to, kad, taikant išlaidų pasidalijimo mechanizmą, būtent to, o ne kito bandymo pasirinkimas bendrovei gali turėti rimtų ekonominių padarinių;

- bendro dokumentų rinkinio pateikimas (arba nuoroda į bendrą dokumentų rinkinį), galintis nuimti atsakomybę nuo atskirų dalyvaujančių operatorių.

6.1.2 Be to, pagal VMVR sistemą nenumatoma (ir nesiūloma užtikrinti galimybės) dalytis darbais, kai reikia įvertinti poveikį ir aprašyti bei valdyti, kai reikia, riziką, nes įvairių tipų operatoriams dėl tokio pasidalijimo būtų sudėtinga, jei tik iš viso įmanoma, susitarti. Todėl kyla mintis, kad reiktų iš dalies atskiro registravimo, o tai prieštarauja VMVR sistemos esmei.

6.2 Naujausias Maltos ir Slovėnijos pateiktas pasiūlymas dėl medžiagų, patenkančių į 1–10 tonų kategoriją, yra skirtas supaprastinti sistemą ir sumažinti išlaidas, o tai skatintų šioje srityje dirbančias įmones (kurios dažnai yra MVĮ). Jis nekeičia pagrindinių registravimo ypatybių, tokių kaip kiekio ribos ir terminai, tačiau siūlo paprastesnę ir lankstesnę darbo tvarką.

6.2.1 Pagrindiniai pasiūlymai:

- paprastesnis reikalavimas dėl registracijos, pagrįstas turima informacija apie medžiagą ir jos naudojimą su paprastu baziniu esminės informacijos rinkiniu (įskaitant fizikocheminis ir (eko)toksikologinius duomenis);
- paprasti poveikio aprašymo mechanizmai:
 - pagrindinės naudojimo kategorijos (ūkinės ar profesinės veiklos ar vartojimo reikmėms),
 - pagrindinės poveikio sąlygos;
 - poveikio pobūdis (atsitiktinis ar retas, pavienis, nuolatinis ar dažnas);
- prioritetų nustatymo kriterijai (kuriuos nustato Agentūra) taikomi automatiškai, kai vienu metu atsiranda dvi ar daugiau atitinkamame priede išvardytų sąlygų;
- reguliarios (nuo penkerių metų intervalų iki kasmetinių) lankštos peržiūros, atsižvelgiant į patirtį su ankstesnėmis paraiškomis.

6.2.2 Komitetas džiaugiasi, kad šiame pasiūlyme paliekami tie patys nuo kiekio priklausantys terminai, kaip ir Komisijos pasiūlyme, ir kad pateiktą informaciją ir(arba) informaciją apie bandymus, numatomus pagal V priedą, pildyti reikalaujama tik kai Agentūra rekomenduoja ją papildyti. Jei būtų naudojami prioritetų nustatymo kriterijai, tektų atlikti patikrinimus, kurių metu Agentūrai gali tekti paprašyti daugiau informacijos ir bandymų specifiniais aspektais arba, kai medžiagos keliamas pavojus kelia rimtą susirūpinimą, pradėti vertinimo procedūrą.

6.3 Ypatingo dėmesio nusipelnė Švedijos pasiūlymas dėl gaminiuose esančių medžiagų, jau vien dėl plačiai paplitusio susirūpinimo dėl praktinio 6 straipsnio taikymo. Jame paryškiami keli svarbūs aspektai:

- sąvokos „gaminy“ apibrėžimas nėra toks aiškus, kad būtų galima atskirti įvairių tipų gaminius;

- netgi netyčia išsiskyrusių pavojingų medžiagų kiekiai gali būti labai dideli ir jų išsiskyrimas gali labai skirtis priklausomai nuo to, kaip tie gaminiai perdirbami arba naudojami, arba kada jos išsiskiria;

- be specialaus rizikos įvertinimo gali būti sunku nustatyti, kokios išsiskiriančios medžiagos gali „neigiamai paveikti žmonių sveikatą ar aplinką“ (6 straipsnio 2 dalis);

- apie KMTR, PBT ar LPLB medžiagų (išvardytų XIII priede) buvimą nebūtina pranešti valdžios institucijai ar jas įregistruoti;

- ES gaminių gamintojams, kuriems taikoma REACH sistema visoje tiekimo grandinėje, bus sunkiau nei tiesioginiams jų konkurentams ne iš ES, kuriems ši sistema bus taikoma tik jų išleidžiamuose ir apyvartą gaminiuose esančių pavojingų medžiagų atžvilgiu;

- informacija apie pavojingos medžiagos kiekį gaminyje yra svarbi perkant ir pateikiant į rinką pačius gaminius, ir ne tik vartotojams, tačiau siūlomame reglamente apie tai neužsimenama.

6.3.1 Norėdamas užtikrinti, kad sistema leistų įgyvendinti sveikatos ir aplinkos apsaugos tikslą nedidinant biurokratijos ir išlaidų, Komitetas pritaria šioms siūlomoms priemonėms:

- prievolei teikti informaciją kiekvienam paskesniajam tiekimo grandinės dalyviui, gaminių profesiniams naudotojams ir naudotojams (vartotojams);

- ypatingą susirūpinimą keliančių medžiagų registravimui nepriklausomai nuo jų kiekių gaminiuose ir pavojingų medžiagų registravimui, jei jų yra didesni kiekiai nei viena tona, jei jos gaminiuose naudojamos tiksliai ir jei tai galima pamatyti;

- Agentūros prievolei teikti struktūriškai apibrėžtą informaciją apie medžiagų naudojimą gaminiuose ir jos teisei gaminių gamintojų (importuotojų) paprašyti daugiau informacijos apie neregistruotas medžiagas arba apie 54 straipsnio f dalyje nurodytas medžiagas;

- teisei žinoti, kokių pavojingų cheminių medžiagų yra gaminyje, kuri suteikiama ir profesiniams naudotojams;

- pavojingų medžiagų, kurios gali išsiskirti netyčia, „orientaciniam sąrašui“, nurodant ir atitinkamų gaminių tipus.

6.3.2 Komitetas taip pat pritaria pasiūlymui paankstinti 6 straipsnio taikymą, jei įvykdomi visi etapai ir savanoriški susitarimai, kurie parodo galimybę jį taikyti praktikoje, kaip siūlo sektoriaus suinteresuotieji asmenys.

6.4 Galiausiai Komitetas dar kartą pabrėžia, kaip minėjo savo ankstesnėje nuomonėje, kad reikia sustiprinti Agentūros vaidmenį⁽⁸⁾. Todėl jis pritaria Prancūzijos pasiūlymui (įkurti įvertinimo agentūrą — SAFE), ypač minčiai, kad Agentūra turėtų būti atsakinga už visų trijų reglamento projekte numatytų tipų vertinimą (pasiūlymų dėl bandymų, pateiktų dokumentų rinkinių ir pačių medžiagų) ir tiesiogiai atsakinga už tai, kad į „einamąjį planą“ būtų įtrauktos tos medžiagos, kurių įvertinimas turi būti atliekamas pirmumo tvarka.

7. Poveikis tiekimo grandinei

7.1 Komitetas mano, kad reikia atlikti daugiau tyrimų apie tiekimo grandinę ir apie skirtingus padarinius įvairioms jos dalims. Medžiagos, kurioms taikomas šis reglamentas, yra naudojamos įvairiuose sektoriuose, o ta pati įmonė gali būti ir gamintoja, ir paskesnioji naudotoja. Kitaip tariant, įmonė gali atlikti daugiau nei vieną vaidmenį REACH sistemoje — gamintojo (importuotojo) ir paskesniojo naudotojo.

7.1.1 Cheminės medžiagos ir preparatai naudojami visuose gamybos procesuose. Tačiau registravimo našta tenka tiesioginiam tiekėjui arba perduodama paskesniajai tiekimo grandinės daliai, nebent paskesnysis naudotojas naudoja medžiagą nenumatytoms reikmėms ir apie tai nepranešė tiekėjui.

7.2 Norint tiksliai apibrėžti įvairius sunkumus, su kuriais susiduria operatoriai, vertėtų išskirti šešių pagrindinių tipų operatorius, tiekimo grandinėje atliekančius skirtingą vaidmenį:

- bazinių cheminių medžiagų gamintojai (importuotojai);
- dideli ne cheminių medžiagų gamintojai;
- chemines medžiagas, kurias privaloma registruoti, gaminančios MVĮ;
- kūrėjai;
- ne chemines medžiagas gaminančios MVĮ;
- cheminių medžiagų ar gaminių importuotojai.

7.3 Pagrindinių cheminių medžiagų (pvz., metileno ir butadieno) gamintojų (importuotojų) yra gana mažai, ir jie gamina (importuoja) didelius kiekius. Todėl tikėtina, kad jiems bus taikomas pirmasis registravimo terminas, tačiau registravimo išlaidos turės gana nedidelį poveikį jų apyvartai.

7.4 Pagal dabartinį medžiagų apibrėžimą, didelės ne chemines medžiagas gaminančios įmonės (ypač geležies ir plieno, popieriaus ir cemento pramonės įmonės) yra ir paskesnieji naudotojai, naudojantys medžiagas ir preparatus gamybos procese, ir gamintojai (importuotojai). Nesant tikslesnio atleidžiamų medžiagų apibrėžimo (kuris būtų pageidautinas), jiems daugiausia bus taikomas pirmasis registracijos terminas.

7.5 Kai rengė šią nuomonę, Komitetas gavo naujų duomenų apie MVĮ, gaminančias chemines medžiagas ir junginius, kuriuos privaloma registruoti. Tačiau turimi duomenys nepa-

teikia viso arba išsamaus padėties vaizdo. Aišku tik tai, kad medžiagas turės registruoti keli tūkstančiai MVĮ, tačiau nežinoma, kokias medžiagas ir kokiais kiekiais, todėl neaišku, kokie bus su tuo susiję registravimo išpareigojimai ir terminai. Naujausių poveikio tyrimų rezultatai rodo, kad registravimo išlaidos labai paveiks šių įmonių konkurencingumą ir tolesnį kai kurių medžiagų buvimą rinkoje. Komitetas tikisi, kad šis aspektas bus atidžiai stebimas, ypač galimas neigiamas poveikis kiekvienai paskesnei tiekimo grandinės daliai.

7.6 Kūrėjai (t. y. atskiras medžiagas maišančios įmonės) naudoja kelias medžiagas, iš kurių gamina preparatus, ir dalyvauja registruojant medžiagas, kurios nebuvo įsigytos vidaus rinkoje. Atlikti tyrimai patvirtino, kad kūrėjai yra ypač susirūpinę dėl duomenų ir informacijos pateikimo, nes dėl to galėtų būti atskleistos jų gamybos paslaptys; be to, nurodžius kiekvienos preparato naudojamos medžiagos kodą būtų atskleista jo formulė, o tai kenktų konkurencingumui. Komitetas siūlo šį reikalavimą taikyti tik toms medžiagoms, kurios priskiriamos pavojingų medžiagų kategorijai.

7.6.1 Todėl tikėtina, kad kūrėjai bus pagrindiniai paskesnieji naudotojai, apie kuriuos rašoma 34 straipsnio 4 dalyje, kuriose numatoma, kad paskesnieji naudotojai turi rengti cheminės saugos ataskaitas (XI priedas) apie kiekvieną naudojimo atvejį, nenumatytą poveikio scenarijuje, kuris jiems pateikiamas jų preparatuose naudojamų žaliavų tiekėjo pateiktuose saugos duomenų lapuose. Kūrėjams taip pat tenka prievolė (numatyta galiojančiuose teisės aktuose) apie jų į rinką pateikiamus preparatus rengti saugos duomenų lapus, jei šie preparatai priskiriami pavojingiems pagal Direktyvą 99/45/EB.

7.7 Ne chemines medžiagas gaminančios MVĮ daugiausia yra paskesnieji naudotojai, kurie tikriausiai mažai naudos medžiagas (kurių registravimo našta bet koku atveju teks gamintojui ir importuotojui), bet dažniau naudos preparatus. Prireikus jie galės susipažinti su saugos duomenų lapais arba cheminės saugos ataskaitomis, todėl galės atsargiau naudoti medžiagas ir efektyviau valdyti riziką. Ekonominė našta šiai verslo kategorijai daugiausia bus netiesioginė — kaip iš esmės naujos administracinės ir biurokratinės prievolės.

7.8 Kaip minėta 3.6 punkte, Komitetas tikisi, kad vietos pramonės asociacijos, profesinės sąjungos ir kitos sektorių organizacijos galės aktyviai dalyvauti prižiūrint ir supaprastinant įgyvendinimo procesą. Jų vaidmuo galėtų būti informavimas — taip jos padėtų užtikrinti visišką reglamento laikymąsi ir paskatinti operatorius burtis į konsorciumus.

8. Sveikata ir sauga

8.1 Iki šiol atlikti poveikio vertinimai daugiausia buvo orientuoti į REACH sistemos išlaidas ir įgyvendinamumą. Daug mažiau buvo — jei iš viso buvo — kiekybinių jo naudos sveikatai ir saugai darbe ir apskritai sveikatai ir aplinkai vertinimų.

⁽⁸⁾ OL C 112, 2004 4 30, 3.2 punktas.

Daugelis operatorių skundėsi, kad REACH sukels pernelyg daug sunkumų ir prašė esminių pakeitimų. Tačiau kai kurie sektoriai ir didelės komercinės grandinės palankiai sutiko pasiūlymą, nepaisant išlaidų ir administracinio darbo, kurių jis pareikalaus.

8.2 Ankstesnėje Komiteto nuomonėje buvo minėta sistemos pridėtinė vertė, susijusi su gamybos procesų ir produktų kokybe ir saugumu. Komitetas rekomenduoja toliau gvildinti šiuos klausimus, ypač kalbant apie Aplinkos ir sveikatos veiksmų planą⁽⁹⁾. Komitetas džiaugiasi, kad šiuo klausimu numatoma atlikti kelis specialius tyrimus, tokius kaip profesinių sąjungų sveikatos ir saugos techninio biuro tyrimas, apie REACH poveikį profesinei sveikatai (odos ligos, kvėpavimo takų ligos).

8.3 Direktyvoje dėl darbuotojų saugos jau yra nuostatos dėl poveikio scenarijų rengimo ir saugaus darbo su medžiagomis. Tačiau kartais praktikoje ji taikoma blogiau nei patenkinamai. Išplėsdamas teikiamos informacijos apimtį, REACH reglamentas sustiprina visų gamybos sektorių darbuotojų sveikatos apsaugą ir saugą. Žinoma, išsamesni ir geriau dokumentuoti pavojingų medžiagų saugos duomenų lapai ir cheminės saugos ataskaitos padės pagerinti padėtį, turint omenyje tai, kad jie bus rengiami apie didelį skaičių medžiagų ir bus plačiai paskleisti ekonominiais operatoriams.

8.4 Dar vienas pamirštas aspektas, vertas nemažo dėmesio, yra įvairių tiekimo grandinės narių (operatorių ir darbuotojų) mokymo ir įgūdžių poreikiai ir reikšmė skaidrumui ir vartotojų informavimui. Komitetas ragina vykdyti aktyvią politiką šiuo klausimu, numatant mokymo programas darbuotojams ir nekonfidencialios informacijos pateikimo mechanizmus, kaip siūlyta pirmiau. REACH įgyvendinimas, be abejonės, skatins vystymąsi šiose srityse, tačiau, norint užtikrinti maksimalų veiksmingumą, reiktų numatyti ir konkrečias priemones.

9. Naujovės

9.1 Vienas iš REACH sistemos tikslų — skatinti naujoves. Komitetas palankia vertina tai, kad naujoms medžiagoms sudaromos vienodos sąlygos, o ypač palankiai vertina tai, kad medžiagos, dėl kurių dar vykdomi moksliniai tyrimai, penkerius metus (šis laikotarpis gali būti pratęsiamas) atleidžiamos nuo registravimo, ir tai, kad didėjant kiekiui turi būti pateikiama papildoma informacija. Tačiau jis norėtų, kad būtų kuriamos ir

kitos priemonės. Ypač jis siūlo cheminius tyrimus tiesiogiai įtraukti į šiuo metu pradedamą svarstyti 7-ąją pagrindų programą ir aptarti konkrečias naujovių ir technologijų perdavimo paskatas, siekiant kurti medžiagas, kurios keltų mažesnę pavojų.

9.2 Remiantis dviejų paskutinių problemų analizių rezultatais, žymaus mokslinių tyrimų ir plėtos išteklių perskirstymo ar sumažėjimo nelaukiama. Tačiau tam tikras poveikis tikrai bus juntamas, jei investicijos į mokslinius tyrimus nedidės. O jei tuo pat metu didės ir išlaidos, kils pavojus, kad sumažės gebėjimai kurti naujoves, o kartu ir konkurencingumas. Kadangi tai gali būti ypač skausminga MVĮ, valstybės narės taip pat turėtų remti mokslinius tyrimus šiose įmonėse, pasinaudamos naujosiomis taisyklėmis dėl valstybės pagalbos MVĮ. Tai, kad apklaustos įmonės nesuvokia būsimų galimybių, rodo, kad reikia informacinės kampanijos apie galimą REACH naudą, kuri bent iš dalies kompensuotų neišvengiamą našta.

9.3 Tikėtina, kad REACH poveikis gamybos sistemai suteiks naujų galimybių toms įmonėms, kurioms labiausiai rūpi rinkos raida, o lanksčiau ir efektyviau veikiančioms verslo įmonėms leis užimti daugiau rinkos ir siūlyti naujus sprendimus dėl pavojingiausių medžiagų, kurias pageidautina pakeisti kitomis. Dėl įgytos patirties įmonės turės konkurencinį pranašumą, kai kitų pasaulio šalių įmonės turės prisitaikyti prie žmonių sveikatos ir aplinkos apsaugos atžvilgiu griežtesnių gamybos standartų. Reikia nepamiršti ir REACH poveikio moksliniams tyrimams, kurie siejasi su naujų žinių poreikiu (analitinės chemijos, kompiuterinio modeliavimo, toksikologijos, naujų bandymų metodų, bandinių ėmimo ir matavimo metodų, naujų taikomųjų kompiuterių programų).

9.4 Teisės aktų leidėjai ir politinių sprendimų priėmėjai turi skirti dėmesio šioms procesams, kad būtų užtikrinta, jog būtų laikomasi visos Bendrijos politikos, ir kad būtų prisidėta prie konkurencingumo, naujovių ir aplinkos apsaugos uždavinių įgyvendinimo pagal Lisabonos strategiją. Komitetas tikisi, kad vykstančios visapusės kompetentingų institucijų ir suinteresuotųjų asmenų diskusijos padės sukurti veiksmingą politiką ir priemones, kurios kartu su rinkos mechanizmais skatins novatorišką chemijos pramonę, kuriai taipogi rūpės sveikatos ir aplinkos apsauga.

2005 m. liepos 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

⁽⁹⁾ OL C 157, 2005 6 28.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl įmonių perkėlimo apimties ir poveikio

(2005/C 294/09)

2004 m. sausio 29 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 punkto nuostatomis, nusprendė parengti nuomonę dėl įmonių perkėlimo apimties ir poveikio

Pramonės permainų konsultacinė komisija, kuri buvo atsakinga už Komiteto darbo šiuo klausimu parengimą, 2005 m. birželio 13 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas buvo p. Rodríguez García Caro, o antrasis pranešėjas — p. Nusser.

Savo 419-oje plenarinėje sesijoje 2005 m. liepos 13-14 d. (liepos 14 d. posėdis) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę: 128 nariams balsavus „už“, 15 — „prieš“ ir 6 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Mes gyvename didėjančios globalizacijos (proceso, spar-tinančio sienų išnykimą), prekybos internacionalizavimo ir itin greito technologijų vystymosi pasaulyje⁽¹⁾. Institucinio investavimo⁽²⁾ augimas, rarpautinio investavimo didėjimas, funkcijų perkėlimas, greiti nuosavybės pasikeitimai ir didesnis informacinių ir ryšių technologijų naudojimas rodo, jog geografinis identitetas tampa neryškus, o konkurencingumas tampa globalus. Taigi, konkurencingumas yra pagrindinis ekonomikos aspekto, kuris kartu su socialiniu, aplinkos, politiniu ir instituciniu aspektu formuoja tvarios plėtros procesą, uždavinys.

1.2 Europos Sąjunga šiandien tampa pagrindiniu integracijos branduoliu globalizacijos fone, turėdama bendrąją rinką, ekonominę ir pinigų sąjungą ir didelę pažangą bendros užsienio ir saugumo politikos bei teisingumo ir vidaus reikalų srityse.

1.3 Visuomenei apskritai reikia būti konkurencingai. Konkurencingumas turėtų būti suprantamas kaip nuolatinis visuomenės gebėjimas numatyti savo ekonominę aplinką, prisitaikyti prie jos ir daryti jai įtaką⁽³⁾. Savo 2002 m. gruodžio 11 d.

komunikate Pramonės politika išsiplėtusioje Europoje⁽⁴⁾ Europos Komisija apibrėžia konkurencingumą kaip „ekonomikos sugebėjimą suteikti gyventojams aukštą ir kylantį gyvenimo lygį bei tvarų aukštą užimtumo lygį“. Be to, bendra konkurencingumo svarba pabrėžiama Europos konkurencingumo ataskaitose, kurias nuo 1994 m. nuolat leidžia Europos Komisija⁽⁵⁾.

1.4 Įmonėms konkurencingumas reiškia sugebėjimą nuolat patenkinti klientų poreikius produktyviau nei konkurentai, tiekiant prekes ir teikiant paslaugas, patrauklesnes kaina ar dėl kitų veiksnių⁽⁶⁾. „Organizacijos konkurencingumas“ gali būti apibrėžiamas kaip lygis, kuriame organizacija sugeba gaminti aukštos kokybės prekes ir teikti paslaugas, sėkmingas ir priimamas pasaulinėje rinkoje⁽⁷⁾. Organizacijos turi laikytis „trijų E“: produktyvumo, efektyvumo ir veiksmingumo (efficiency, efficacy and effectiveness). Produktivumo valdant išteklius, efektyvumą siekiant tikslų ir veiksmingumo darant įtaką aplinkai.

1.5 Žmogiškieji ištekliai yra įmonių sugebėjimo konkuruoti pagrindas. Šiuo klausimu svarbi jų motyvacija, mokymas ir paaugstinimo galimybės bei indėlis į socialinį dialogą.

1.6 Šiandien įmonės nuolat susiduria su besikeičiančia aplinka. Vis atviresnės rinkos, aukšto lygio infrastruktūra ir komunikacijos bei transporto priemonės, nuolatos atnaujinamos technologijos ir jų taikymas bei vis stiprėjanti konkurencija spraudžia įmones į rėmus, kuriuose jos turi vystyti savo kasdieninę veiklą.

1.7 Konkrečiu Europos Sąjungos atveju 2004 m. gegužės 1 d., kai prisijungė dešimt naujų valstybių narių, buvo žymus įvykis istorijoje. Kaip teigiama komiteto Nuomonėje dėl

⁽¹⁾ Prancūzijos leidinio „Problèmes économiques“ specialus 2004 m. rugsėjo mėn. leidimas (Nr. 2859) buvo paskirtas vien perkėlimų klausimui. Jame yra straipsnis, kuriame teigiama, jog terminas „globalizacija“ yra anglicizmas, naudojamas apibūdinti reiškinį, prancūzų kalba žinomą kaip „mondialisation“. Jis apibūdinamas kaip perėjimo forma iš tarptautinės ekonomikos, kurioje politiškai autonomiškos tautos kuria savo nacionalinę ekonominę erdvę ir naudoja didesnės ar mažesnės svarbos ekonominius mainus, į globalią ekonomiką, išeinančią už nacionalinio reglamentavimo ribų.

⁽²⁾ „Institucinis investavimas“ yra subjektų, disponuojančių didele fondų ar rezervo apimtimi, daromos investicijos. Kaip pavyzdį galima pateikti investicijų fondų, bankų, draudimo bendrovių ar pensijų fondų daromas investicijas.

⁽³⁾ Žr. EESRK 1997 3 19 Nuomonę dėl užimtumo, konkurencingumo ir ekonominės globalizacijos (OL C 158, 1997 5 26); pranešėja: p. Konitzer (II grupė – Vokietija).

⁽⁴⁾ COM(2002) 714 galutinis. Žr. EESRK 2003 7 17 nuomonę šia tema (p. Simpson, OL C 234, 2003 9 30).

⁽⁵⁾ Ypač žr. Septintąjį leidimą, paskelbtą 2003 m. (SEC(2003) 1299), ir aštuntąjį leidimą, paskelbtą 2004 m.

⁽⁶⁾ Žr. EESRK nuomonę, cituojamą 2 psl. išnašoje.

⁽⁷⁾ John M. Ivancevich, *Management: Quality and Competitiveness* (1996).

plėtos, ⁽⁸⁾ „išsiplėtusi bendroji rinka suteiks daug ekonominių privalumų ir sustiprins ES konkurencingumą pasaulinėje rinkoje, jeigu Sąjunga sugebės išnaudoti esantį potencialą, užuot palikusi jį nepanaudotą.“ Tačiau reikia turėti omenyje, kad šių šalių ekonominės struktūros dar nepasiekė ES 15 standartų. Pagal 2003 m. Europos konkurencingumo ataskaitą, CEEC-10 ⁽⁹⁾ turi pranašumą darbo jėgai, ištekliais ir energijai imliose pramonės šakose, palyginus su ES-15, tačiau turi lyginamuosius trūkumus, visų pirma kapitalui ir technologijoms imliose pramonės šakose. Ši struktūra suteikia CEEC-10 konkurencinius pranašumus pirminėms ir vartojimo prekėms, tačiau ji turi trūkumų tarpinių produktų ir pramoninių prekių atžvilgiu.

1.8 Beveik 455 milijonų žmonių vidaus rinka, kur įmonės gali veikti vienodais pagrindais, galinti užtikrinti stabilias makroekonominės sąlygas taikos, stabilumo ir saugumo erdvėje, yra pagrindinis plėtos, įvykusios 2004 m. gegužės 1 d., privalumas. Nors po plėtos ES gyventojų skaičius padidėjo 20 proc., o BVP — 5 proc., darbo jėgos kaina ir darbo produktyvumas ES-25 vidutiniškai tapo žemesni.

1.9 Tačiau Sąjungos plėtra neturėtų būti savaime laikoma grėsme „senosioms“ ES valstybėms narėms. Ankstesni Sąjungos plėtos etapai rodo, kaip gerėja BVP ir gyvenimo lygis šalyse, prisijungusiose prie ES. Pavyzdys yra BVP didėjimas Airijoje ⁽¹⁰⁾, Ispanijoje ⁽¹¹⁾ ir Portugalijoje ⁽¹²⁾, prasidėjęs joms įstojus. Be to, reikia įvertinti, jog nuo 2004 m. gegužės 1 d. ES ateitis tapo neatskiriama 25 valstybių narių ateitimi.

1.10 Be to, plėtra suteikia galimybę Europos verslui pasinaudoti naujų ES partnerių teikiama privalumais — ne tik išlaidų ar mokymo prasme, bet taip pat dėl geografinio artumo ir kultūrinio bei lingvistinio panašumo, kuris daug didesnis, nei su kitomis galimomis vietovėmis.

1.11 Perkėlimo reiškinys meta dvigubą iššūkį Europos visuomenei: visų pirma, persikelti į kitas valstybes nares, ieškant geresnių sąlygų; antra, persikelti į ne ES valstybes, pvz.,

⁽⁸⁾ Žr. EESRK 2002 m. gruodžio 12 d. Nuomonę dėl plėtos (OL C 85, 2003 4 8); pranešėja: p. Belabed (II grupė – Austrija).

⁽⁹⁾ Ši santrumpa taikoma šioms Centrinės ir Rytų Europos šalims: Čekijai, Estijai, Vengrijai, Latvijai, Lietuvai, Lenkijai, Slovakijai ir Slovėnijai, taip pat Bulgarijai ir Rumunijai.

⁽¹⁰⁾ BVP padidėjo nuo 63.3 proc. vidutinio ES-15 lygio 1970 m. iki 123.4 proc. vidutinio lygio 2004 m. Šaltinis: Statistical Annex of the European Economy – Spring 2005 (ECFIN/REP/50886/2005).

⁽¹¹⁾ BVP padidėjo nuo 71.9 proc. vidutinio ES-15 lygio 1986 m. iki 89.7 proc. vidutinio lygio 2004 m. Šaltinis: Statistical Annex of the European Economy – Spring 2005 (ECFIN/REP/50886/2005).

⁽¹²⁾ BVP padidėjo nuo 55.8 proc. vidutinio ES-15 lygio 1986 m. iki 67.4 proc. 2004 m. Šaltinis: Statistical Annex of the European Economy – Spring 2005 (ECFIN/REP/50886/2005).

Pietryčių Azijos šalis ⁽¹³⁾ ar kylančios ekonomikos šalis ⁽¹⁴⁾, ypač Kiniją. Antrąjį atvejį iš dalies skatina palankios gamybos sąlygos, bet daugiausia galimybės įeiti į dideles rinkas, turinčias milžinišką potencialą augti.

1.12 Perkėlimo reiškinys, būdamas tiesioginė darbo vietų praradimo priežastis, taip pat sukelia kitas problemas, pvz. padidina vyriausybės išlaidas socialinei apsaugai, didina socialinę atskirtį, ir apskritai mažina ekonominį augimą, iš dalies dėl bendro paklausos sumažėjimo. Be to, reikia paminėti, kad geriausiu atveju pramoninės gamybos perkėlimas gali padėti propaguoti socialines teises šalyse, priimančiose investicijas, ir paprastai yra susijęs su nuolatinio praktinės patirties perdavimu; todėl perkėlimas gali žymiai padėti išlyginti pranašumus, nurodytus 1.7 punkte ir toliau didinti perkėlimo verslo konkurencingumą.

1.13 Be anksčiau minėto poveikio, savo 2005 m. kovo 31 d. komunikate „Restruktūrizavimas ir užimtumas“ ⁽¹⁵⁾, Komisija pripažino, kad restruktūrizavimas neturi būti socialinės gerovės mažėjimo ir ekonomikos pagrindo praradimo sinonimas. Be to, šiame komunikate taip pat teigiama, kad restruktūrizavimo veiksmai dažnai yra būtini įmonėms išgyventi ir vystytis, nors reikia priemonių, skirtų užtikrinti, kad šių veiksmų poveikis užimtumui ir darbo sąlygoms būtų kuo mažesnis ir trumpesnis.

1.14 Šiandien investavimas į kitas šalis nėra vien didelių bendrovių reikalas: MVĮ, ypač kuriančios didelę technologinę pridėtinę vertę, jau steigia verslą kitose šalyse ar perkelia ten jo dalį.

1.15 Viena vertus, pačių pažangiausių technologinių procesų sukūrimas didelių kaštų šalyse yra vienas iš veiksnių, ribojančių bendrovių perkėlimą, kuriančių naujas veiklos sritis ir prisidedančių prie įmonių darbuotojų igūdžių ir praktinės patirties didinimo. Kita vertus, kylančios ekonomikos šalys ir Pietryčių Azijos valstybės turi rinkas su dideliu potencialu, palankesniais mokesčių režimais ir patrauklesnėmis energijos kainomis negu ES; be to, darbo kaina daug mažesnė, iš dalies dėl žemesnio socialinių teisių išsivystymo, kartais, palyginus su Tarptautinės darbo organizacijos (ILO) pagrindiniais standartais, šios teisės išvis neegzistuoja, ir mažesnių gyvenimo išlaidų. Tai leidžia ten

⁽¹³⁾ Brunėjaus Darusalamas, Birma/Mianmaras, Kambodža, Indonezija, Laosas, Malaizija, Filipinai, Singapūras, Tailandas, Vietnamas, Rytų Timoras (Šaltinis: Europos Komisija).

⁽¹⁴⁾ Šis terminas reiškia ekonomiką, kurioje mažos pajamos vienam gyventojui ir kuri paprastai pereina iš uždaro į rinkos ekonomiką, įgyvendinama visą eilę struktūrinių, ekonominių reformų ir gaudama daug užsienio investicijų [Antoine W. van Agtmael; World Bank, 1981]. Tarp kylančios ekonomikos šalių yra Kinija, Indija, Brazilija ir Meksika.

⁽¹⁵⁾ COM(2005) 120 galutinis.

įsikūrusioms įmonėms konkuruoti mažesne kaina pasaulio mastu. Tuo pačiu metu šios šalys teikia pirmenybę užsienio investicijoms, nes supranta, jog tai stimuliuos jų ekonomiką. Dėl šios priežasties vis daugiau įmonių pastebi savo verslo žemesnę pridėtinę vertę kuriančios dalies perkėlimo į šias sritis naudą, paprastai šiame procese sukuriamos prastos kokybės, mažai apmokamas darbo vietas.

1.16 Žinant Pietryčių Azijos šalių ekonomikos pakilimą, verta pažymėti, kad tiesioginės užsienio investicijos (FDI) šiuose regionuose iš tikrųjų didėja, kaip ir ES prekybos su jais srautai. Todėl, nors šie skaičiai rodo, kad Europa sugebėjo išlaikyti svarbią tiesioginių užsienio investicijų dalį viduje, pasaulinis srautas perorientuotas ir vis dažniau nukreipiamas į Aziją.

1.17 Taigi, paskutiniai duomenys patvirtina, kad Europos Sąjungos išorinė prekyba eina nauja kryptimi, nors jos pagrindinė prekybos partnerė ir toliau išlieka JAV. Tačiau šios valstybės svarba turi tendenciją mažėti tokių šalių, kaip Kinija, naudai ⁽¹⁶⁾.

1.18 Šioje vietoje būtų verta pabandyti apibrėžti delokalizacijos ir deindustrializacijos sąvokas:

— **Delokalizacija** vyksta, kai verslo veikla visiškai arba iš dalies nutraukiama, ir tęsiama užsienyje tiesioginių investicijų forma. Europos Sąjungoje skiriame dvi perkėlimo formas:

- a) *vidaus*: Visiškas ar dalinis verslo veiklos perkėlimas į kitą valstybę narę;
- b) *išorės*: Visiškas ar dalinis verslo veiklos perkėlimas į ne ES šalį.

— Deindustrializacija: Šioje sąvokoje derėtų skirti:

- a) *absoliučią deindustrializaciją*, tai reiškia užimtumo, gamybos, pelningumo, ir kapitalo atsargų pramonėje sumažėjimą, ir pramoninių prekių eksporto sumažėjimą bei nuolatinių prekybos deficitų šiame sektoriuje didėjimą;

⁽¹⁶⁾ 2005 m. vasario 22 d. Eurostato paskelbti duomenys apie 2004 m. sausio – vasario mėn. ES išorinės prekybos srautus rodo aiškų importo iš Kinijos (21 proc.), Rusijos, Turkijos ir Pietų Korėjos (18 proc. iš kiekvienos) padidėjimą tuo tarpu, kai importas sumažėjo tik iš vienos valstybės – JAV (–1 proc.). ES eksportas labiausiai padidėjo į Turkiją (30 proc.), Rusiją (22 proc.), Kiniją (17 proc.) ir Taivaną (16 proc.). Tuo laikotarpiu didėjo ES-25 prekybos deficitas su Kinija, Rusija ir Norvegija, o prekybos perteklius didėjo su JAV, Šveicarija ir Turkija.

- b) *santykinę deindustrializaciją*, t.y. pramonės dalies ekonomikoje sumažėjimą, atspindintį struktūrinių pokyčių tarp pramonės ir paslaugų sektoriaus procesą. ⁽¹⁷⁾

Be vidaus ir išorės perkėlimo verta paminėti kitą reiškinį, kurį išryškino pastarojo metodo įvykiai kai kuriuose gamybos centruose: „atvirkštinį perkėlimą“. Jis atsitinka, kai darbdavys ragina darbuotojus priimti žemesnes darbo sąlygų normas, grąšindamas perkėlimu. Šis reiškinys yra ypač kenksmingas, kadangi jis skatina konkurenciją tarp darbuotojų ir gali sukelti „sniego griūtį“ poveikį.

2. Priežastys ir išvados

2.1 Aišku, kad kovojant su neigiamu perkėlimo poveikiu, reikia ekonominėmis ir socialinėmis priemonėmis skatinti materialinės bei kitokios gerovės kūrimą ir užimtumą. Čia ypatingą dėmesį reikėtų skirti mažoms ir vidutinėms įmonėms, žinant jų svarbą prisidedant prie užimtumo ES. Čia ypatingą dėmesį reikėtų skirti mažoms ir vidutinėms įmonėms, žinant jų svarbą prisidedant prie užimtumo ES, ir socialinės ekonomikos įmonėms (mažoms, vidutinėms ir didelėms įmonėms), atsižvelgiant į jų nepertraukiamą tendenciją didinti užimtumą ir, kaip teigiama jų įstatuose, kurti darbo vietas, kurių negalima perkelti. Todėl Komitetas remia Europos Komisijos pasiūlymą įsteigti Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programą (KNP) ⁽¹⁸⁾, kuriame ji siūlo sukurti tris specifines programas, numatančias bendrą koncepciją didinti produktyvumui, novatoriškiems gebėjimams ir tvariam augimui. Pirmoji iš šių trijų specifinių programų, pavadinta Verslininkystės ir naujovių programa, yra skirta remti, gerinti, skatinti ir propaguoti, inter alia, prieigą prie finansavimo MVĮ kūrimui ir augimui, ir konkrečių sektorių naujoves, grupes ir veiksmus, susijusius su verslininkyste ir palankios aplinkos MVĮ bendradarbiavimui kūrimu. Gyvybiškai svarbu sukurti grupes, kad tarptautinio verslo įmonės nuspręstų nepersikelti ir skatinti vietos MVĮ.

⁽¹⁷⁾ Plg. studiją „The Significance of Competitive Manufacturing Industries for the Development of the Service Sector“, Bremen, December 2003. Ją galima rasti šioje interneto svetainėje: <http://www.bmwi.de/Navigation/Service/bestellservice,did=31812,render=-renderPrint.html>.

Pagrindiniai šios studijos teiginiai yra šie:

- sumažėjusi gamybos dalis BVP nėra lygi sumažėjusiai svarbai;
- didėja ryšiai tarp gamybos ir paslaugų sektorių;
- dinamiškai augančios, su įmonėmis susijusios paslaugos ypač priklauso nuo pramonės paklausos;

pramonė yra svarbus technologijų tiekėjas produktų ir procesų naujovėms paslaugų sektoriuje.

⁽¹⁸⁾ 2005 m. balandžio 6 d. COM(2005) 121 galutinis: Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, įsteigiančio Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programą (2007-2013).

2.2 Be to, reikia apsvarstyti netiesioginį poveikį, kurį rizika dėl perkėlimo daro darbo užmokesčiui ir sąlygoms. Socialiniai partneriai kolektyvinėmis derybomis, kurdami Europos įmonių komitetus ir optimaliai jais pasinaudodami visur, kur leidžia įstatymai, turėtų minimizuoti šią riziką ir apsaugoti įmonių ateitį bei aukštos kokybės darbo sąlygas.

2.3 Istoriskai ES-15 pasižymėdavo regioniniais pajamų lygio, užimtumo ir produktyvumo skirtumais, atspindinčiais išiskolinimo lygyje, mokesčių lengvatose ir požiūryje į naujoves. Po 2004 m. gegužės 1 d. ši regioninė įvairovė žymiai padidėjo ⁽¹⁹⁾.

2.4 Regioniniu lygiu įmonių perkėlimo pasekmės gali būti sunkios, ypač jei regionas specializuojasi tam tikrame veiklos sektoriuje. Štai kodėl masinis įmonių perkėlimas tam tikrame sektoriuje gali turėti didelį poveikį užimtumo lygio kritimui, paklausos kritimui, mažinti ekonominį augimą ir sukelti didelę socialinę atskirtį su visomis neigiamomis pasekmėmis. Siekdama to išvengti, Europos Komisija savo Trečiojoje sanglaudos ataskaitoje ⁽²⁰⁾ nurodo, kaip svarbu sutelkti pastangas sanglaudai, siekiant gerinti Europos ekonominę produktyvumą ir konkurencingumą mobilizuojant visus išteklius ir regionus ⁽²¹⁾.

2.5 Svarbu dėti pastangas permokėti darbo jėgą, didinti investicijas į naujoves ir mokslinius tyrimus bei skatinti verslininkystės dvasį Europos Sąjungoje.

2.6 Pagal Europos pokyčių stebėjimo centro (Dubline) duomenis kai kuriuos sektorius perkėlimai veikia labiau nei

⁽¹⁹⁾ Pagal 2005 m. balandžio 7 d. Eurostato duomenis BVP vienam gyventojui Europos Sąjungoje (ES-25) 2002 m. buvo tarp 32 proc. ES-25 vidurkio Lubelskie regione, Lenkijoje ir 315 proc. Centrinio Londono regione Jungtinėje Karalystėje. Tarp 37 regionų, kurių BVP vienam gyventojui buvo didesnis nei Europos vidurkis ir sudarė 125 proc., 7 buvo Jungtinėje Karalystėje ir Italijoje, 6 Vokietijoje, 4 Olandijoje, 3 Austrijoje, 2 Belgijoje ir Suomijoje ir galiausiai po 1 Čekijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Airijoje, Švedijoje ir Liuksemburge. Tarp naujųjų valstybių narių, vienintelis regionas, viršijantis 125 proc., buvo Praha Čekijoje (153 proc.). Ir priešingai, tarp 64 regionų, kurių BVP vienam gyventojui buvo mažesnis už Europos vidurkį ir sudarė 75 proc., 16 buvo Lenkijoje, 7 Čekijoje, po 6 Vengrijoje ir Vokietijoje, 5 Graikijoje, 4 Prancūzijoje, Italijoje ir Portugalijoje, 3 Slovakijoje ir Ispanijoje ir galiausiai po 1 Belgijoje, Jungtinėje Karalystėje, Estijoje, Latvijoje, Lietuvoje ir Maltoje.

⁽²⁰⁾ COM(2004) 107, 2004 2 18. Žr. susijusią EESRK nuomonę (ECO 129).

⁽²¹⁾ Komitetas išleido iniciatyvinę nuomonę dėl Pramonės kaitos ir ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos (OL C 302, 2004 12 7, 2004 6 30), pranešėjas: p. Leirião (III grupė – Portugalija), antrasis pranešėjas: p. Cué (CCMI kategorija 2 – Belgija).

kitus ⁽²²⁾. Įmonės padėtis dėl perkėlimo taip pat priklauso nuo jos nepriklausomumo lygio, susijusio su korporatyvine ir technologine struktūra. Silpniausia grupė yra užsienyje įsteigtų tarptautinio verslo įmonių filialai ir įmonės, neturinčios nuosavybės teise technologijos savo produktams ar procesams.

2.7 Nepakankamas Europos indėlis į mokslinius tyrimus ir naujoves verčia susirūpinti, nes atrodo, jog perkėlimai jau nebeapsiriboja darbo jėgai imliais sektoriais. Dabar perkėlimai vis dažniau pastebimi tarpinių produktų sektoriuose ir netgi tam tikruose aukštųjų technologijų sektoriuose, kur esama tendencijų perkelti tokią veiklą kaip moksliniai tyrimai ir paslaugos, ir Kinija bei Indija labiausiai pasinaudoja šiomis tendencijomis/perkėlimais.

2.8 Taip pat yra žinoma atvejų, kai įmonės perkelia gamybą į savo kilmės šalį, kadangi ES siūlo geras sąlygas pažangių prekių ir paslaugų gamybai. Nors perkėlimas į šalis, kur reikalaujama mažiau išlaidų, tęsiasi, reikia susitelkti ties gerų sąlygų pažangių prekių ir paslaugų kūrimui išsaugojimu ir kūrimu, siekiant pritraukti gamybą su aukštąja pridėtine verte.

2.9 Jungtinės Valstijos yra galingiausia pasaulio ekonomika ir pagrindinis ES prekybos partneris. Dešimtajame dešimtmetyje įvairiose šalyse, ypač Jungtinėse Valstijose, įvyko nemažai pokyčių, paskatinusių „naująją ekonomiką“. Greita informacijos ir ryšių technologijų (IRT) plėtra ir jų taikymas versle leido paspartinti BVP augimą ir paaštrino užimtumo kritimą. Tad telekomunikacijų revoliucijos poveikis buvo jaučiamas visoje visuomenėje ir ekonomikoje.

2.10 Nors mokslinių tyrimų skatinimas yra itin svarbus lėtinant perkėlimų procesą, kuris kai kuriuose Europos regionuose jau tampa pirmo svarbumo klausimas, svarbiausia yra taikyti tų tyrimų rezultatus. Būtent mokslinių ir technologinių tyrimų rezultatų įgyvendinimas sąlygoja ekonominę vystymąsi ir augimą. Tai reiškia, kad pagrindinis veiksnys yra ne pati technologija, bet jos teikiama nauda, t.y. **naujovės**.

2.11 Tačiau reikia suprasti, kad naujovės vienos nesustabdys tradicinių pramonės veiklų perkėlimo kitur, nes joms trūksta konkurencingumo. Bet naujovės bus varomoji jėga pakeisti perkeltas veiklas alternatyviais produktais, procesais ir paslaugomis tose srityse.

⁽²²⁾ Europos pokyčių stebėjimo centras (www.emcc.eurofound.eu.int) pažymi, kad labiausiai perkėlimų paveikti sektoriai nuo 2000 m. yra metalo, telekomunikacijų, variklių gamybos, elektros, tekstilės, maisto ir chemijos.

2.12 Technologinės pažangos integravimu į gamybos procesus pagrįsta ekonomika suteikia platų naujų produktų ir procesų, teikiančių didelę pridėtinę vertę ir gamybai, ir vartojimui, spektrą. Šiuo požiūriu šalys, prisijungusios prie ES 2004 m. gegužės 1 d., turėtų būti laikomos galimybių šaltiniu, kadangi, taikant tinkamą pramonės politiką, Europos įmonės galės projektuoti naują strategiją žemyno mastu, maksimaliai pasinaudodamos plėtros suteiktomis galimybėmis.

2.13 Perkėlimas reiškia, kad įmonės perkelia visą ar dalį savo veiklos iš vienos vietos į kitą. Įmonės, kaip ir žmonės, palieka savo kilmės vietą turėdamos mintyje vieną tikslą — tobulėjimą. Labai išsivysčiusios ekonomikos srityse su iš dalies prisotinomis rinkomis nacionalinės ekonomikos augimo potencialas palaipsniui pasiekia natūralias ribas. Todėl ištisi pramonės sektoriai priversti ieškoti ateities galimybių kitose ekonominėse srityse. Be to, globalizacijos amžiuje įmonės susiduria su stipria pasauline konkurencija ir vidaus, ir eksporto rinkose. Šiuo požiūriu įmonių konkurencingumas priklauso ne tik nuo jų bei jų tiekėjų produktų bei paslaugų kokybės, bet ir nuo kainų, valiutų kursų svyravimo ir atvirų, konkurencingų pasaulinių rinkų buvimo, kurių standartų laikosi visi.

2.14 Vietovės pasirinkimas įmonėms yra strateginis klausimas ir verčia jas apsvarstyti daugelį skirtingų aspektų. Įmonės priima sprendimus, atsižvelgdamos (be kitų dalykų) į aukšto lygio ir tinkamo pobūdžio išsilavinimą, geras viešąsias paslaugas, mažas išlaidas, politinį stabilumą, institucijas, kuriomis galima bent minimaliai pasitikėti, naujų rinkų artumą, produktyvių išteklių prieinamumą ir protingą mokesčių lygį. Be to, įmonės nuomonė dėl persikėlimo taip pat priklauso nuo infrastruktūros ir perkėlimo išlaidų. Jai taip pat daro įtaką nepriklausomumo lygis, kurį nulemia įmonės korporatyvinė ir technologinė struktūra ir viešojo administravimo efektyvumas. Todėl išlaidos darbo jėgai nėra vienintelis veiksnys sprendžiant, persikelti ar ne, ir turėtų būti pasveriamas, lyginant jį su produktyvumu, nes produktyvumo/išlaidų santykis yra svarbiausias konkurencingumui.

2.15 Santykinės verslo išlaidas daugiausiai nulemia nacionalinės ar regioninės sąlygos. Šalys, gaunančios bendrovių investicijas, turi suteikti minimalų infrastruktūros, švietimo ir saugumo lygį. Svarstydamos, ar priimti verslo riziką, įmonės ieško stabilumo ir pasitikėjimo (ta tvarka) prieš investuodamos. Įvykiai, sukeliantys nestabilumą ar ypač netikrumą dėl ateities, neabejotinai daro įtaką žmonėms, sprendžiantiems dėl investicijų. Priimančieji politinius sprendimus turi itin gerai žinoti investicijų pritraukimo svarbą, nes jos sukuria aukštos kokybės darbo vietas, spartina technologijų plėtrą ir didina ekonominį augimą. Be to, planuojant plėtros pagalbą, ypatingą reikšmę reikia skirti politinių, pilietinių ir socialinių teisių gerinimui priimančiose šalyse. Bendrovės turi padėti siekti šio tikslo taikydamos socialinės atsakomybės principus ⁽²³⁾.

⁽²³⁾ EESRK savo nuomonėje dėl Bendrovių socialinės atsakomybės (Žaliojoje knygoje) pripažįsta, jog „savanoriški (...) veiksmai yra vienas iš pagrindinių BSA principų“ (OL C 125, 2002 5 27); pranešėjas: p. Hornung-Draus (I grupė – Vokietija), kiti pranešėjai: p. Engelen-Kefer (II grupė – Vokietija) ir p. Hoffelt (III grupė – Belgija).

2.16 Socialiniams partneriams tenka ypatinga atsakomybė, kalbant apie stabilų taisyklių nustatymą darbo rinkoje. Kolektyviniai susitarimai, nepriklausomo socialinio dialogo sąlygomis, leidžia užtikrinti vienodas konkurencijos sąlygas visoms įmonėms bei pusiausvyrą tarp rinkos ir darbuotojų teisių, kas lemia didelį ekonomikos augimą bei saugumą ir vystymosi galimybes tiek darbuotojams, tiek įmonėms.

2.17 Kiti aspektai taip pat atlieka svarbų vaidmenį. Viena vertus, produktų ir paslaugų pobūdis ir apimtis daugeliu atvejų reikalauja, kad prekės būtų gaminamos ar paslaugos teikiamos tikslinėse rinkose ar bent jau netoli jų. Kita vertus, dažnai yra poreikis, ypač tiekimo pramonės įmonių atveju, sekti paskui savo verslo klientus į jų pasirinktas vietas. Galiausiai daugeliu atvejų neįmanoma perimti naujų rinkų, kol atitinkamos įmonės neužtikrina, kad jų prekėse ir paslaugose bus bent dalis pridėtinės vertės, suteiktos toje vietovėje.

2.18 Pagaliau reikia turėti omenyje ir tai, kad vartotojai didelę reikšmę teikia kainai, o vartotojų paklausa daro įtaką pasiūlai, todėl mažmeninės prekybos įmonės labai spaudžiamos mažinti kainas. Dideli mažmenininkai, nusprendę pasiūlyti vartotojams mažas kainas, daro spaudimą tiekėjams, kad šie mažintų savo kainas. Šioje situacijoje tiekėjai, ypač mažiausieji, paprastai neturi ekonominių išteklių patenkinti didelių mažmenininkų poreikius ⁽²⁴⁾.

2.19 Kadangi ES valstybių narių tarpusavio bei ES valstybių narių ir Azijos ekonomikos labai skiriasi, esama tam tikrų veiksmų, skatinančių įmonių perkėlimus:

- pigesnis tiekimas;
- mokesčių lengvatos;
- galima prieiga prie naujų rinkų;
- technologija;
- mažesnė darbo kaina.

2.20 Įmonių išėjimas, ypač už ES ribų, gali sukelti šias problemas:

- **Konkurencingumo praradimas:** ES likusios įmonės bus priverstos patirti didesnes išlaidas nei jų konkurentai; dėl to greičiausiai bus prarasta pasaulinės rinkos dalis, ir tai turės neigiamų padarinių siekiant Lisabonos strategijos tikslų (tvaraus ekonominio augimo sukuriant daugiau ir geresnių darbo vietų ir didesnės socialinės sanglaudos bei atsižvelgimo į aplinką);

⁽²⁴⁾ „Didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų sektoriaus – tendencijos ir poveikis ūkininkams ir vartotojams“. Pranešėjas: p. Allen (III grupė – Airija)

- **Mažesnis praktinės patirties generavimas:** Europos įmonės, priverstos konkuruoti su įmonėmis, patiriančiomis mažesnes išlaidas, tikriausiai bus priverstos vis mažiau investuoti į tyrimus; todėl bus prarasti novatoriški gebėjimai, kurie yra svarbūs išgyventi šiandienos rinkoje;
- **Darbo vietų praradimas ir darbo galimybių blogėjimas** vis didesnam darbuotojų skaičiui paveiktuose regionuose ir sektoriuose; todėl didės socialinė atskirtis, ir valstybės turės skirti didesnę savo biudžetų dalį socialinėms išlaidoms; labiausiai nukentės tarptautinio verslo įmonių, turinčių buveines kitoje šalyje ir įmonių, neturinčių nuosavybės teise technologijos savo produktams ar procesams, darbuotojai;
- **Lėtesnis ekonominis augimas:** iš dalies sąlygojamas sumažėjusios vidinės paklausos, kurios mažėjimą sukels darbo užmokesčio bei darbo vietų mažinimas ir mažiau galimybių darbo rinkoje.

3. Išvados

3.1 Atsakydama į susirūpinimą, išdėstytą Europos Vadovų Taryboje ⁽²⁵⁾, ir žinodama deindustrializacijos pavojaus keliamą nerimą ir būdus, kuriais galime pasiruošti sutikti struktūrinę transformaciją, vykstančią Europos pramonėje, 2004 m. balandžio 20 d. Europos Komisija priėmė komunikatą, pavadintą *Struktūrinės kaitos skatinimas: išsiplėtusios Europos pramonės politika* ⁽²⁶⁾, kuriame ji pateikia pramonės politikos metmenis išsiplėtusiai Europos Sąjungai. Komitetas konkrečiai pasisako dėl šio komunikato atskiroje nuomonėje, ⁽²⁷⁾ kurioje jis sveikina Komisijos iniciatyvą.

3.2 Šiuo dokumentu Europos Komisija konstatuoja, kad nors dauguma sektorių didina gamybą ir nepastebima bendro deindustrializacijos proceso, Europoje vyksta restruktūrizavimas, kurio metu išteklių ir darbo vietų perkeliama ten, kur reikia daug žinių. Šiuo požiūriu komunikate nurodoma, kad visose valstybėse narėse sumažėjo darbo vietų skaičius pramonėje 1955-1998 m. laikotarpiu.

3.3 Komisija taip pat nurodo, jog plėtra teikia daug galimybių pramonei, ir kai kuriais atvejais gali padėti sulaukyti gamybą ES, kuri kitaip būtų perkelta į Aziją. Komisija kviečia imtis veiksmų, numatyti pokyčius ir tęsti politiką, remiančią šį procesą naujų finansinių perspektyvų laikotarpiui iki 2013 m. fone šiose srityse:

- i) **Teisės aktais, palankiais pramonei** nacionaliniu ir ES lygmeniu, nebūtinai mažesniu jų kiekiu, bet kad jie būtų aiškūs ir vienodai taikomi visoje ES.
- ii) **Optimizuojant sinergiją tarp įvairių politikos krypčių**, siekiant skatinti konkurencingumą, atskirą dėmesį skiriant tokioms sritims kaip moksliniai tyrimai, mokymas, konkurencijos taisyklės ir regioninė pagalba.
- iii) Patvirtinant priemones atskiriems sektoriams, **kuriomis būtų politiškai reaguojama į konkrečius poreikius**, pakeliama vertės grandinė ir numatomi struktūriniai pokyčiai bei į juos reaguojama.

3.4 Nėra abejonių, jog pramonė yra ekonomikos variklis, sveika ir dinamiška pramonė gali būti varomoji jėga ekonomikoje, kai tuo tarpu silpnas pramonės konkurencingumas ir silpnėjanti pramoninė gamyba gali sukelti bendrą ekonominės veiklos sąstingį. Dėl šios priežasties svarbu taikyti pramonės politiką, ⁽²⁸⁾ skatinančią Sąjungoje kurtis ir augti įmones, daug investuojančias į naujoves ir vystymąsi, o ne konkuruojančias kaina. Tik išnaudojant Europos teikiamus pranašumus (pvz. aukštos kokybės informacinės visuomenės infrastruktūrą, aukštą investicijų lygį į mokslinius tyrimus ir naujas technologijas bei jų panaudojimą pramonėje, skatinant tęstinį darbuotojų švietimą ir mokymą, socialinį dialogą ir visus bendrosios rinkos pranašumus) bus įmanoma išlaikyti ir gerinti Europos pramonės konkurencingumą. Taip bus įmanoma skatinti ekonominį augimą ir siekti visiško užimtumo ir tvarios plėtros.

3.5 Siekiant padidinti ir išlaikyti ES įmonių konkurencingumą, Komitetas ragina stiprinti intelektinės nuosavybės teisių apsaugą ir jų laikytis trečiosiose šalyse.

3.6 Reikia skatinti gamybos modelį, paremtą kitais veiksniais, negu gaminių kaina. Turi būti pabrėžiama, kad konkurencingumas neparemtas vien kaina ar mokesčių lengvatomis, kad vystymasis, leidžiantis sumažinti gamybos išlaidas ir pagerinti gamybos pajėgumus yra svarbūs, bet nereikėtų pamiršti fakto, kad tikrąją šios pažangos vertę atskleidžia jos taikymas. Todėl prioritetą reikia teikti žinioms, kaip tinkamai panaudoti šiuos procesus, kad galima būtų technologijas, t.y. skatinti **novatorišką požiūrį**. Čia esminį vaidmenį atlieka verslininkai ir darbuotojai. Galutinis tikslas yra skatinti Europos įmones didžiąją savo teikiamos pridėtinės vertės dalį ir konkurencinį

⁽²⁵⁾ 2003 m. spalio mėn. posėdyje, pirmininkaujant Italijai.

⁽²⁶⁾ COM(2004) 274 galutinis, 2004 4 20.

⁽²⁷⁾ OL C 157, 2005 6 28; pranešėjas: p. Van Iersel (I grupė – Olandija), antrasis pranešėjas: p. Legelius (CCMI 1 kategorija – Švedija).

⁽²⁸⁾ Poreikis aktyviai pramonės politikai buvo pripažintas Europos Vadovų Tarybos 2005 m. pavasario susitikime, įvykusiame 2005 m. kovo 22 ir 23 d. Briuselyje.

pranašumą sieti su **žmogiškuoju kapitalu**. Štai kodėl priemonės, skirtos tęstiniam mokymuisi ir investicijų į mokslinius tyrimus ir naujoves didinimui, turi Europos socialiniai partneriai ⁽²⁹⁾.

3.7 Tačiau kai kurios priemonės taikomos tik ES viduje vykstantiems perkėlimams.

3.7.1 ES plėtra ir dėl jos išsiplėtusi vidaus rinka panaikino bet kokius apribojimus įmonėms persikelti iš Vakarų Europos į Centrinę ir Rytų Europą. Reikia pagalvoti apie ES finansavimo kriterijų įvedimą, kurie užtikrintų, kad būtų remiamos tik tos besikuriančios įmonės, kurios pradeda naują verslo veiklą ar šaką, o ne tos, kurios tiesiog perkelia esamą gamybą ar paslaugas iš kitų ES vietų. Tad turėtų būti skatinamos pastangos kuo greičiau išlyginti didžiulius skirtumus tarp Rytų ir Vakarų Europos, susijusius su gamybos sąlygomis apskritai ir konkrečiai su gamybos išlaidomis.

3.7.2 Svarbiausia išvada yra ta, kad reikėtų nuolatinio proceso gerinti konkurencingumą ES. Šis procesas turėtų būti suderintas su Lisabonos strategija, skatinamas patobulintais Europos ir nacionaliniais teisės aktais, ir jį turėtų įgyvendinti įmonės (geresnių produktų kūrimas, novatoriškų verslo modelių kūrimas, produktyvesni gamybos procesai, ir t.t.).

3.7.3 Todėl būtų pravartu padidinti paramą ir investavimą į žmogiškuosius išteklius ir infrastruktūrą. Europos Sąjungai reikia stiprios, novatoriškos ir technologiškai pažangios pramoninės bazės. Norint tai pasiekti, gyvybiškai svarbu išsamiai suprasti dabartinę padėtį regioniniuose ir nacionaliniuose ekonomikos sektoriuose, kad galima būtų kuo geriau panaudoti konkrečius esamus vietos privalumus.

3.7.3.1 Padedant įmonėms išsilaikyti savo kilmės vietose, reikėtų didinti regionines iniciatyvas, susijusias su mokymu; vertėtų skatinti tokias iniciatyvas, kaip universitetų mainai tyrimams, partnerystės su vietos institucijomis kuriant regionines paramos verslui „grupės“ ⁽³⁰⁾.

3.7.3.2 Komitetas remia Komisijos pasiūlymą nuo 5 iki 7 metų pailginti laikotarpį, kuriuo finansinę pagalbą gaunančios įmonės turi išlaikyti investicijas, kurioms buvo prašyta šios

pagalbos ⁽³¹⁾, tokiu būdu skatinant jas įleisti šaknis. Jei įmonės nesilaiko įpareigojimo, jos turi atiduoti gautą finansinę pagalbą.

3.7.4 Žinodamas šio klausimo svarbą ir susidomėjimą juo, Komitetas seks perkėlimų tendencijas Europoje ⁽³²⁾.

4. Rekomendacijos

4.1 Kaip Europos Komisija pažymėjo savo Komunikate dėl integruotų ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo gairių (2005-2008) ⁽³³⁾, pirmiausia ES turi pasinaudoti galimybėmis, teikiamomis atvėrus greitai augančias rinkas, tokias kaip Kinija ir Indija, ir, antra, ES turi didelį potencialą toliau plėtoti savo konkurencinius pranašumus, ir labai svarbu imtis ryžtingų veiksmų išnaudoti tą potencialą.

4.2 Komitetas mano, kad žinių ekonomika, paremta žmogiškuoju kapitalu, švietimu, mokslinių tyrimų ir naujovių politika, yra svarbiausias veiksnys, didinantis augimo potencialą ir sugebėjimus susidoroti su ateities sunkumais. Be to, Komitetas mano, kad tvariam augimui taip pat reikia didesnės demografinės dinamikos, geresnės socialinės integracijos ir išsamiau išnaudoti Europos jaunimo potencialą, kaip pripažino 2005 m. kovo 22 ir 23 d. Europos Vadovų Taryba, priimdama Europos jaunimo paktą.

4.3 Komitetas mano, jog reikia geriau suderinti įvairias ES politikos kryptis, veiksmus ir tikslus bei sudaryti sinergiją tarp jų. Tam reikia ne vien tvirto vidinio koordinavimo Komisijoje, bet ir dialogo su Europos Parlamentu ir Taryba.

4.4 Komitetas rekomenduoja Komisijai taikyti sektorinį, o ne horizontalų požiūrį į ES pramonės politiką, nes Aukšto Lygio Darbo Grupių rekomendacijos farmacijos, tekstilės ir drabužių, laivų statybos ir automobilių gamybos sektoriuose rodo, kad kiekvienas iš šių sektorių turi specifines ir atskiros sprendimo bei individualaus ⁽³⁴⁾ požiūrio reikalaujančias problemas, kurių neįmanoma išspręsti naudojant horizontalųjį požiūrį.

⁽³¹⁾ Žr. Europos Komisijos pasiūlymus dėl Struktūrinių fondų.

⁽³²⁾ Šiuo požiūriu reikėtų atsižvelgti į kiekybines ir kokybines analizes, atliktas Europos pokyčių stebėjimo centro (Dubline).

⁽³³⁾ COM (2005) 141 galutinis, 2005 m. balandžio 12 d.

⁽³⁴⁾ Šių keturių aukšto lygio darbo grupių (ALDG) kartu su Europos Komisija 2001-2005 m. užsibrėžtas bendras tikslas – skatinti debatus dėl iniciatyvų, kurios padėtų atitinkamiems sektoriams prisitaikyti prie didesnių iššūkių ir pagerintų susijusių Europos pramonės įmonių konkurencingumą. Trys iš šių ALDG jau paskelbė savo ataskaitas (2002 m. gegužės mėn. – farmacijos, 2004 m. birželio mėn. – tekstilės ir drabužių (ji net pateikė savo darbo santarauką oficialiems atstovams, norėdama pratęsti diskusijas ir kontroliuoti sektoriaus padėtį 2005m.), 2003 m. spalio mėn. – laivų statybos). CARS21 ALDG galutinės ataskaitos tikimasi sulaukti iki 2005 m. pabaigos.

⁽²⁹⁾ Žr. Bendrąją deklaraciją dėl tarpinės Lisabonos strategijos peržiūros, pristatytą Trišaliame socialiniame suvažiavime 2005 m. kovo 22 d.

⁽³⁰⁾ Tokia veikla buvo įtraukta į pirmiau paminėtą (žr. 2.1 punktą) Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programą, 2005 m. balandžio 6 d. COM(2005) 121 galutinis.

4.5 Siekiant kuo labiau užkirsti kelią neigiamam įmonių perkėlimų Europoje poveikiui, ypatingą dėmesį reikia atkreipti į šiuos aspektus:

4.5.1 **Švietimą, mokymą ir įgūdžius.** Žmogiškasis kapitalas yra labai svarbus pramonės konkurencingumui ir tikriausiai taps dar svarbesniu (aiškus pavyzdys yra tai, kad kvalifikuotų darbuotojų trūkumas yra pagrindinė MVĮ vystymosi kliūtis). Būsimais metais vis labiau paaiškės, kad kvalifikuotų darbuotojų trūkumas yra kertinis veiksnys, nulemiantis ilgalaikį tarptautinį Europos pramonės konkurencingumą. Dėl šios priežasties teisės aktų ir bendros Sąjungos politikos požiūriu didelę svarbą įgaus mokymas ir imigracija. Švietimas, mokymas ir įgūdžiai turi būti Europos pramonės politikos strategijos centre, atskirą dėmesį skiriant nuolatiniam darbuotojų mokymui.

Žmogiškasis kapitalas ir praktinė patirtis yra konkurenciniai pranašumai

4.5.2 **Moksliniai tyrimai ir naujovės.** Tai pagrindiniai Europos konkurencingumo veiksniai. Europa turi stengtis pasiekti tikslą skirti 3 % BVP moksliniams tyrimams ir padvigubinti pastangas vystyti valstybės ir privataus sektoriaus atliekamus tyrimus. Šiuo požiūriu Europos mokslinių tyrimų erdvės sukūrimas yra gyvybiškai svarbus suteikiant ES mokslinei ir technologinei pažangai reikalingą pagrindą.

Tuo pačiu metu svarbu paversti mokslinius tyrimus pramonės naujovėmis ir didinti privačias investicijas į tas pramonines prekes, kurios sukelia technologinius pokyčius.

Mokslinės ir technologinės naujovės yra svarbus skiriantis veiksnys

4.5.3 **Konkurencijos politika.** Nors ir stiprėjantis, ryšys tarp pramonės ir konkurencijos politikos vis dar nepakankamas. Reikia jį sustiprinti. Deramas konkurencijos taisyklių įgyvendinimas, susietas su pramonės politikos tikslais, žymiai prisidėtų prie ilgalaikio ekonomikos ir užimtumo augimo.

Reikia sustiprinti rinkos stebėseną; naujose ir iš dalies pakeičiančiose senas direktyvose turi būti sąlygos, užtikrinančios, kad jos būtų vienodai taikomos visose valstybėse narėse.

Reikia susieti konkurencijos ir pramonės politiką

4.5.4 **Informuotumas.** Atsižvelgiant į kainos lemiamas vartojimo tendencijas, reikėtų informuoti vartotojus apie tokio elgesio pasekmes. Įmonės gali prisidėti prie šios sąmoningumo didinimo kampanijos, žymėdamos prekes etiketėmis (socialinio

pobūdžio, kokybės, t.t.)⁽³⁵⁾. Jos taip pat galėtų teikti vartotojams tiklingesnės informacijos dėl savo prekių kilmės.

Reikia informuoti vartotojus apie jų elgesio pasekmes

4.5.5 **Pagrindiniai sektoriai.** Reikia aktyvesnės pramonės politikos konkrečiuose sektoriuose, skatinančios valstybės ir privataus sektoriaus bendradarbiavimą. Todėl Komitetas mano, kad reikėtų atsižvelgti į kiekybines ir kokybines analizes, atliktas Europos pokyčių stebėjimo centro (Dubline), suteikiančias tinkamą pagrindą viešiesiems debatams dėl perkėlimo.

Didesnis valstybės ir privataus sektoriaus bendradarbiavimas pagrindiniuose sektoriuose turi esminę reikšmę vystymosi spartinimui

4.5.6 **Reakcija į netikėtus sukrėtimus.** Kaip teigiama Europos Komisijos komunikate dėl restruktūrizavimo ir užimtumo⁽³⁶⁾, visiems sektoriams yra būtinos reformuotos „Bendrijos finansinės priemonės, kuriomis siekiama geriau numatyti ir valdyti restruktūrizavimo pasekmes“, kurias bus galima adaptuoti pagal sąlygas atsižvelgiant į socialinį poveikį. Be to, valstybės valdžios institucijos taip pat turėtų suteikti pagalbą „netikėtų arba didelį poveikį regionams arba sektoriams turinčių sukrėtimų“ atveju. Todėl EESRK remia „rezervo nenumatytiems atvejams“ kūrimą struktūriniuose fonduose.

ES turi sukurti pakankamai lanksčias finansines priemones netikėtų sukrėtimų atvejams

4.5.7 **Infrastruktūra.** Transportas, telekomunikacijos ir energetikos tinklai turi būti gerinami nacionaliniu mastu, Bendrijos mastu ir su kaimyninėmis šalimis. Infrastruktūra yra esminis reikalavimas konkurencingumui ir turi būti suteikta įmonėms konkurencinga kaina. Geras viešųjų paslaugų funkcionavimas yra patrauklus ir reikalingas įmonių plėtrai, ypač mažųjų ir vidutinių įmonių.

Įmonių darbo palengvinimas investuojant į infrastruktūrą — paskata joms pasilikti Europoje

4.5.8 **Verslininkystės dvasios propagavimas ir verslo veiklos skatinimas.** Siekiant užtikrinti Europos pramonės ateitį, bus labai svarbu sukurti palankų verslo klimatą pradėti ir vystyti verslo veiklą, ypatingą dėmesį skiriant mažoms ir vidutinėms įmonėms. Reikės pagerinti finansavimo prieinamumą ankstyvose ir vidurinėse įmonės vystymosi stadijose ir kuo labiau supaprastinti įmonių įkūrimo ir valdymo procedūras. Taip pat reikės skatinti mentaliteto pokyčius, raginant priimti verslui būdingą riziką.

⁽³⁵⁾ Žr. EESRK nuomonę „Bendrosios socialinės atsakomybės informavimo ir vertinimo priemonės globalizuotoje ekonomikoje“ (pranešėja p. Pichenot), priimtą 2005 m. birželio 8 d.

⁽³⁶⁾ COM(2005) 120 galutinis.

Siekiant įmonės tikslų, taip pat svarbu įtraukti darbuotojus.

Siekiant užtikrinti ekonomikos augimą, būtina skatinti įmonių steigimąsi

4.5.9 Socialinė politika. Geriausias būdas įveikti suprantamą nerimą dėl neigiamų įmonių perkėlimo padarinių — tai sukurti ir tinkamai įgyvendinti socialinę politiką, skatinančią teigiamą požiūrį į pokyčius, suteikiančią darbuotojams sugebėjimus prisitaikyti ir atnaujinti įgūdžius, bei skatinti darbo vietų kūrimą.

Reikia kurti ir įgyvendinti socialinę politiką, minimizuojančią galimus neigiamus įmonių perkėlimo padarinius

4.5.10 Socialinis dialogas. Reikia apibrėžti Europos pramonės politiką verslo, sektorių ir tarpprofesiniais terminais ir įgyvendinti praktiškai socialinių partnerių indėlį, kurių, kaip pagrindinių suinteresuotų asmenų, ekspertinės žinios yra gyvybiškai svarbios. Tam reikia, kad įmonės pakankamai ankstyvoje stadijoje išreikštų savo ketinimus, kad kiti suinteresuotieji asmenys galėtų imtis atitinkamų veiksmų.

Europos socialiniai partneriai turėtų imtis šio klausimo, turėdami omeny restruktūrizavimą ir naująją Europos socialinio dialogo darbotvarkę, taip pat ir sektorių lygmeniu.

Surasti konstruktyvią ir kūrybingą pusiausvyrą tarp įvairių suinteresuotųjų asmenų interesų yra nuolatinis uždavinys

4.5.11 Konkurencijos ir tarptautinės taisyklės. Nors perkėlimas rodo struktūrinius pokyčius, nėra priimtina, kad pokyčiai (tegu ir iš dalies) būtų motyvuojami ES politika, kuri yra per lanksti derybų metu ir aiškinant įvairius tarptautinius teisės aktus. Reikia atsižvelgti į socialinį globalizacijos aspektą ir tinkamą ES politikos derinį, skatinantį PPO ir TDO bendradarbiavimą. Todėl ES turi veikti kartu su šiomis tarptautinėmis organizacijomis užtikrindama, kad šių taisyklių būtų laikomasi, ir priešingu atveju veiksmingai taikydama esamas priemones.

Turi būti atviros pasaulinės rinkos, kurių taisyklių laikytųsi visi

4.6 Tikslas turėtų būti skatinti naujas investicijas Europoje, išlaikyti esamas investicijas ir tęsti Europos investavimą užsienyje.

2005 m. liepos 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 77/388/EEB dėl bendros pridėtinės vertės mokesčių sistemos dėl minimalaus standartinio tarifo taikymo trukmės

COM(2005) 136 final — 2005/0051 (CNS)

(2005/C 294/10)

2005 m. balandžio 27 d. Taryba, vadovaudamasi Europos Bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo, priimti Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 77/388/EEB dėl bendros pridėtinės vertės mokesčių sistemos dėl minimalaus standartinio tarifo taikymo trukmės

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu rengimą, 2005 m. birželio 22 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas — p. Burani.

Savo 419-osios plenarinės sesijos metu, įvykusios 2005 m. liepos 14 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas 91 nariui balsavus „už“ ir 2 nariams susilaikius priėmė šią nuomonę.

1. Paaiškinimas

1.1 Direktyvos 77/388/EEB 12 straipsnio 3 dalies a punkto 2 pastraipoje numatyta, kad Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu ir pasikonsultavusi su Europos Parlamentu bei Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu, vieningai nustato standartinį pridėtinės vertės mokesčio tarifą. 2003 m. sausio mėn. Komisija pateikė pasiūlymą dėl **galutinės mokesčių derinimo schemos** sukūrimo, tačiau Taryba negalėjo jų priimti, nes už juos nebuvo balsuota vienbalsiai, kaip reikalaujama.

1.2 Tačiau buvo susitarta derinti tarifus, Direktyvoje 92/77/EEB numatant **minimalų 15 % dydžio tarifą**. Šio sprendimo galiojimo terminas, kuris iš pradžių buvo nustatytas iki 1996 m. gruodžio 31 d., buvo pratęstas tris kartus. Šiuo metu jis galioja iki 2005 m. gruodžio 31 d.

2. Komisijos pasiūlymas

2.1 Atsižvelgiant į tai, kad galiojimo terminas greitai baigsis, Komisija pateikė pasiūlymą pratęsti šiuo metu galiojančią Direktyvą iki 2010 m. gruodžio 31 d. Dabartinės nuostatos nesikeičia: standartinis tarifas negali būti mažesnis nei 15 %, o apmokestinimo bazė yra vienoda ir tiekiamoms prekėms, ir teikiamoms paslaugoms.

3. EESRK nuomonė

3.1 Atsižvelgiant į dabartinę padėtį valstybių narių mokesčių politikos srityje, ypač dėl PVM, Komitetas be abejonės sutinka su Komisijos iniciatyva, kuri praktiškai yra tinkamas atsakas į susidariusias aplinkybes.

3.2 Komitetas vis dėlto norėtų pareikšti keletą papildomų pastabų, tikėdamasis, kad į jas valstybės narės atkreips dėmesį.

3.3 Valstybių narių **nesuderinami tikslai** mokesčių srityje, ir ypač dėl PVM, be abejonės nėra naujas dalykas: tokia padėtis buvo nuo Europos Sąjungos įkūrimo pradžios, o vėlesni plėtros etapai nuo šešių pradinių narių iki dabartinių 25 narių tik paryškino skirtumus. Ilgus metus nebuvo galima susitarti netgi dėl Komisijos pasiūlymo dėl minimalios ir maksimalios mokesčio dydžio ribos, siekiančios nuo 15 iki 25 % (nors tokios ribos jau realiai egzistuoja); susitarimas dėl PVM mokėjimo principo vienodo taikymo kilmės šalyje pasirodė esantys dar sunkiau pasiekiamas, o argumentai, raginantys panaikinti daugybę lengvatų ir leidžiančių nukrypti nuostatų, kurios dėl įvairių priežasčių laikas nuo laiko yra suteikiamos kiekvienai valstybei narei, ir kurių galiojimo terminų — jeigu tokie yra nustatyti — retai kas laikosi, niekad nebuvo tinkamai aptarti.

3.4 Šiomis sąlygomis, **kalbos apie „pereinamąją PVM sistemą“**, kai turima omenyje ištisus dešimtmečius veikianti sistema belaukiant „nuolatinės sistemos“, taip pat sudėtingai pasiekiamos kaip ir anksčiau, **yra mistifikacija**, kuria EESRK nebenori tikėti. Taryba turėtų paskelbti, siekdama taip dažnai jos minimo skaidrumo piliečių atžvilgiu, kad ji ir toliau sieks **strateginio PVM suderinimo tikslo**, pripažindama, kad jis nėra realiai pasiekiamas trumpalaikėje ar vidutinio laikotarpio perspektyvoje. Tokiu būdu bus išvengta energijos ir išteklių švaistymo bevaisėms pastangoms pasiekti vieningumo srityse, kurios yra ypatingai svarbios kiekvienos valstybės narės mokesčių ir socialinei politikai, ir dėl kurių nė viena iš jų nėra pasirengusi nusileisti.

2005 m. liepos 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND